

A VESZPRÉMI EGYHÁZMEGYE MÚLTJÁBÓL

SZERKESZTI: KÖRMENDY JÓZSEF

16.

**Gr. VOLKRA OTTÓ KER. JÁNOS VESZPRÉMI PÜSPÖK
ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA
1665-1720**

KÖRMENDY JÓZSEF

**VESZPRÉM
1995**

A VESZPRÉMI EGYHÁZMEGYE MÚLTJÁBÓL

SZERKESZTI: KÖRMENDY JÓZSEF

16.

**Gr. VOLKRA OTTÓ KER. JÁNOS VESZPRÉMI PÜSPÖK
ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA
1665-1720**

KÖRMENDY JÓZSEF

**VESZPRÉM
1995**

Lektorálta

dr. Mészáros István

dr. Uzsoki András

Excellenciás és Főtisztelendő
Dr. Szendi József úrnak a veszprémi egyházmegye
századik püspökének és a veszprémi érsekség
első metropolitájának
az egyháztörténeti kutatások áldozatos
támogatójának

őszinte tisztelettel
a szerző

Azzal a kívánsággal bocsátom útjára a Veszprémi egyházmegye múltjából sorozat 16. kötetét, hogy az a tiszteletreméltó püspöklőd munkásságának tanulságával szolgálja Isten gondviselő terveit, egyházunk és hazánk jövőjét.

Veszprém, 1995. Szt. László király jubileumi évében

+József
érsek

Gr. Volkra Ottó Ker. János veszprémi püspök

ELŐSZÓ

A magyar művelődéstörténet hiányzó fejezetei közé tartozik a XVIII. század első évtizedeinek – a visszaszorítottságból kilépő katolikus megújulás kezdeteinek – feldolgozása. Ennek a hiánynak alapvető oka, hogy történetírásunk nem rendelkezik az egyházmegyénkénti, a helyi források feldolgozásán alapuló összefoglalásokkal.¹

A veszprémi egyházmegye XVIII. századi történetében is csak két határozott egyéniségű püspök tevékenységéről jelent meg – levéltári kutatásokon alapuló – kiadvány.² A század közepén Acsády Ádám és Padányi Bíró Márton azonban már támaszkodhatott a kezdet nehézségeivel sikeresen megbírkózó püspök előd, Volkra Ottó Ker. János munkájának eredményeire.

A veszprémi egyházmegye újjászervezésének elindítója Volkra Ottó Ker. János volt. A XVIII. század első évtizedeire eső (1710-1720) püspöki tevékenységének feldolgozása hozzájárulás kíván lenni, mind a veszprémi püspökség, mind a XVIII. századi magyar művelődéstörténet feltárásához. A szatmári béke (1711) utáni első évtized története eddig ugyanis inkább csak következményeiben volt ismert.

Volkra püspök működésének tanulmányozásával kezdte meg a szerző egyháztörténeti kutatásait.³ Az eltelt fél évszázad lelkipásztori tevékenysége, és az egyéb egyházi feladatok most adtak lehetőséget arra, hogy egykori kutatásait tovább folytassa, és munkájának eredményét közzétegye. Kérésére felsoroljuk azokat, akikről köszönettel kíván megemlékezni, elsősorban dr. Kis György teológiai professzorról, aki a Volkra-kutatásra a legelső ösztönzést adta, továbbá dr. Pfeiffer János püspöki levéltárosról, akitől sok anyagot és eligazító ösztönzést kapott munkájához. Köszönet illeti a kötet lektorait: dr. Mészáros Istvánt és dr. Uzsoki Andrást, és nem kevésbé azokat a munkatársait és barátait, akik biztatással, észrevételekkel, tanácsokkal, javaslatokkal támogatták munkájában: dr. Knapp Éva Budapesti Egyetemi Könyvtár Kézirattár vezetője, Marta Melnikova kutatónő (Bratislava), dr. Vavrik Gyuláné Szarka Erzsébet (Komarno), dr. Fazekas István levéltári delegátus Wien, Österreichisches Staatsarchiv. Dr. Rosta Ferenc a Vatikáni Levéltárból, Szilas László S.J. a római rendi könyvtárból küldött anyagot. Dr. Kredics László és Rajczy Pál tudományos kutatók az anyag feltárásában nyújtottak segítséget. Nem utolsó sorban jár köszönet B.Lajos Judit tanárnőnek, akinek

önzetlen technikai és anyagi közreműködése tette lehetővé a kiadvány megjelenését. Rajtuk kívül a következő intézmények egykori és jelenlegi munkatársai támogatták kutatómunkáját: Magyar Országos Levéltár Budapest, Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltára Budapest, Akadémiai Könyvtár Kézirattára Budapest, Püspöki Levéltár Veszprém, Megyei Levéltár Veszprém, Österreichisches Staatsarchiv Wien, Archivio Segreto Vaticano Róma, Archivum Generalitiae Scholarum Piarum, Róma.

Keresztury Dezső

BEVEZETÉS

Magyarországon a kereszténység felvétele fejedelmi elhatározásból született, és az egyházszervezés is királyi irányítással indult meg és teljesedett ki. Ezzel Szent István király és utódai az egyházkormányzásra is nagy befolyást gyakoroltak, hiszen az egyházmegyék, királyi alapítású monostorok előjáróit, az érsekeket, püspököket, apátokat ők választották ki és ők adományozták az egyházi intézmények alapjait képező javadalmakat.

A XI-XII. században a hűbéri rendszer kifejlődésével Nyugat-Európában a világi hatalom egyre nagyobb teret nyert az egyházkormányzatban azzal, hogy az investitúra gyakorlata alapján a világi uralkodók a javadalom adományozásakor a pástortbot és pástorgyűrű átnyújtásának szertartásával az egyházi joghatóság gyakorlását is biztosították az egyházi javadalmasnak. Ez ellen a gyakorlat ellen *VIII. Gergely* pápa kemény harcot hirdetett, amely a wormszi konkordátummal zárult le 1122-ben. Ekkor országonként – bizonyos eltérésekkel – megállapodás született a világi és egyházi hatalom (császárság - pápaság - királyságok) között a joghatóság gyakorlásának területeiről. A világi hatalom csak a világi javadalom adományozásáról dönthetett, a javadalmas egyházkormányzati jogait azonban csak a pápai jóváhagyás után gyakorolhatta. Magyarországon a hűbériség rendszere az eltérő társadalmi feltételek következtében nem alakult ugyan ki klasszikus formájában, de az egyházszervezéssel és az egyházi intézmények alapításával szerzett ún. patronatusi, kegyúri jog alapján a magyar királyok is ezt a gyakorlatot követték.⁴ A Szentszék a magyar királyok kegyúri jogait ugyan figyelembe vette, de ez a jog az évszázadok folyamán különböző fejlődésen és változáson ment át.⁵

A XVII. század folyamán a Szentszék gyakorlatilag elismerte a magyar királyok kinevezési jogát a szentkoronához tartozó összes püspökségekre, mert a királyi kinevezéseket elfogadta és megerősítette.⁶ Ez a királyi hatalom nagyarányú megerősödését jelentette az egyházkormányzatban,

mert a török alól felszabadított országrészekben az egyházak újjászervezésében, a javadalmak visszaadásában kormányzati érdekek érvényesültek. Ennek a törekvésnek a vezetője és irányítója Kollonich Lipót bíboros, esztergomi érsek volt.⁷

Ebben a szellemben a bécsi udvar politikusai rá akarták venni I. Lipót királyt, hogy hazánkat, mint fegyverrel megszerzett tartományt az osztrák törvények szerint kormányozza. Arra törekedtek, hogy a Bécsben tartózkodó főrendek ezt szavazzák meg, hogy törvényerőre emelkedhessen. Széchényi Pál kalocsa-bácsi érsek és veszprémi egyházmegye adminisztrátorának érdeme, hogy ez a terv megghiúsult, mert az 1703. évi főrendi gyűlésen felszólalt: "ilyen fontos dologban a mágnásnak nincs joga határozni... .. ez egyedül az országgyűlés joga. Ez a törvény megfosztaná a nemességet jogaitól és az országot szolgaságba vetné."⁸

A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG SZÉCHÉNYI PÁL HALÁLAKOR

Széchényi Pál pálos szerzetes veszprémi püspöksége és püspöki adminisztrátorsága (1687-1710) az egyházmegye történetének leggyászosabb korszakához kapcsolódott. Az öt vármegyére kiterjedő veszprémi püspökségnek a XIV. században 487 plébániája, több mint 100 apátsága és szerzetesháza volt. A reformáció térnyerése, a török idők, valamint a kuruc-labanc villongások viharai miatt a XVII. század közepén már csak 5 plébánia működött. A század végéig 2147 falu elpusztult és a XVIII. század elejére csak 734 maradt.

A gazdátlaná vált és lerombolt templomok anyagát a törökök sokszor várak építéséhez és javításához, a földesurak pedig gazdasági építkezéseikhez kőbányául használták.⁹ A kőtemplomok pusztulásával az istentiszteleti helyek azonban nem semmisültek meg, mert az Istenhez ragaszkodó nép a XVII. században és a XVIII. század első felében az ideiglenes lakóházakhoz hasonlóan felépítette egyházmegyeszerte a maga fa- és sövénytemplomait.¹⁰ A nagy paphiányt papi misszióközpontok felállításával¹¹ és a világi vallásos férfiak közül toborzott ún. "licenciátusok" alkalmazásával igyekezett pótolni az egyházmegyei kormányzás.¹²

Pfeiffer János kutatásai szerint Veszprém megyében 13, Fejérben 4, Zalában 35, Somogyban 18 licenciatus működött a XVII-XVIII. században. A papság számának növekedésével a licenciatus intézménye a XVIII. század közepére megszűnt.¹³

Széchényi Pál 1710. május 22-én Sopronban bekövetkezett halálakor nemcsak az egyházmegye, hanem maga a püspöki székhely Veszprém is a teljes pusztulás képét mutatta. A Rákóczi szabadságharc idején hol a kuruc, hol a császári csapatok kezén volt. 1704-ben Heister szerb katonái dúlták fel.¹⁴

Széchényi nem állt ugyan nyíltan Rákóczi pártjára, mint *Telekessy István* egri püspök, de az udvar számára is nyilvánvaló volt rokonszenve. Ez alkalmassá tette arra, hogy többször is közvetítsen a harcoló felek között, de ez a tevékenysége nem járt sikerrel.¹⁵

A bécsi kormány azonban bizalmatlan volt a magyar származású főpapokkal szemben, magával Széchényi Pállal is. Ez lehetett az oka annak,

hogy *Nádasdy László* számára kért kinevezési kérelmét nem teljesítették. Széchényi Pál 1700-ban kérvényben fordult *Keresztély Ágost* esztergomi érsekhez, hogy a veszprémi püspökség leromlott valláserkölesi állapotának mielőbbi megújításához segítse elő Nádasdy László pálos szerzetes veszprémi segédpüspökké történő kinevezését, aki felkészültségénél fogva, teológiai doktor, a pálos rend vicarius generalisa, Magyarországon a Szentszék missziós tevékenységének vezetője (Sedis Apostolicae Praefectus Missionum in Hungaria)¹⁶ alkalmas a feladat teljesítésére. Kérését 1708. márc. 11-én újból megismételte, de ebben már csak javadalmat kér Nádasdy számára. A birodalmi egyházpolitika ezt úgy oldotta meg, hogy Nádasdyt Széchényi Pál halála után 1710. június 15-én a legnehezebb helyzetben lévő csanádi egyházmegye püspökévé nevezte ki I. József király.¹⁷ Veszprémbe Volkra Ottó Ker. János pozsonyi prépost kapott kinevezést a haláleset után egy héttel, 1710. május 28-án.

VOLKRA OTTÓ KER. JÁNOS CSALÁDJA, TANULÓÉVEI, LELKIPÁSZTORI TEVÉKENYSÉGE 1710-IG

A gyors intézkedés azt mutatja, hogy a bécsi udvarnak már készen volt a terve Széchényi Pál halálának esetére a veszprémi püspöki szék betöltésére. Volkra Ottó Ker. János személye (származása, tanulmányai, egyházi pályája) az előre kiválasztás tényére enged következtetni.

Heidenreichsteini gróf Volkra Ottó Ker. János Bécsben született osztrák főnemesi családból. 1665. nov. 7-én keresztelték meg az udvari plébániatemplomban.¹⁸ Apja *Volkra Ottó* gr. a szepesi kamara elnöke, 1687-ben magyarországi honosítást nyert. *Volkra Ottó Kristóf*, a legidősebb fiú is magyarországi hivatali szolgálatot vállalt, magyarországi földesúr is lett Salgótárjában.¹⁹

Volkra Ottó Ker. János teológiai tanulmányait a jezsuiták által vezetett páрмаi egyetemen végezte.²⁰ Párma városa a megújuló katolikus szellemiségű oktatás egyik nagy hatású központja volt, a jezsuiták irányították annak a nemesi konviktusnak az életét, ahol olasz, de magyar arisztokrácia gyermekei is nevelődtek.²¹

A magyar főpapság a római Collegium Germanico-Hungaricumban kapta meg a szellemi fejlődését meghatározó képzést. Volkra a Habsburgok spanyol ágának hatása alatt lévő Farnese hercegség székvárosában²² készült fel nemcsak papi hivatására, hanem esetleges birodalmi egyházkormányzati feladatok megoldására is. Tanulmányai a teológián kívül elsősorban egyházjogra terjedtek ki, de a korban már megkívánt tudományos fokozatot nem szerezte meg.²³

Teológiai tanulmányainak elvégzése után 1688. április 17-én *Trautson* bécsi püspök a Szent István dómban "ad titulum patrimonii" (saját vagyonának terhére) alszerpappá, majd június 12-én szerpappá szentelte. Első szentmiséjét 1688. december 3-án a jezsuiták bécsi akadémiai templomának oratoriumában mutatta be *I. Lipót* király jelenlétében.²⁴ Papi szolgálatra az ausztriai passauai egyházmegyében jelentkezett, ahol 1690-1698-ig szolgált. Az alsó-ausztriai Himberg plébánosa volt. Itt újjáépíttette a

török betörés alkalmával rombadólt plébánialakot, restauráltatta a plébánia legrégebbi anyakönyvét és megszervezte a Krisztus-Teste társulatot.²⁵

1698. szeptember 17-én *gr. Nádasdy Miklós* halála után I. Lipót királyi kegyúri jogánál fogva kinevezte a pozsonyi társaskáptalan prépostjává. Mind híveinek ajánlására – írja a király –, mind pedig saját magának szellemi, erkölcsi és tudománybeli kiválóságai miatt, kedvelt hívének, *gr. Volkra Ottó Ker. János*nak adományozza a pozsonyi prépostságot minden birtokával és jogaival együtt. Beiktatása 1698. szeptember 25-én történt.²⁶

Mint pozsonyi főesperes *Kollonich Lipót* bíboros, esztergomi érsek megbízásából már 1699. júniusában megkezdte a bazini esperesi kerület egyházlátogatását, amely 22 helységegre terjedt ki. Nagyon lelkiismeretesen megvizsgálta a templomokat és azok felszerelését, a plébánosok képzettségét, nyelvtudását és erkölcsét, valamint ellátásuk körülményeit, a kisegítő személyzet magatartását. Ellenőrizte az iskolamesterek képzettségét és a hivatásuk végzésére való alkalmasságukat, fizetésük mennyiségét és elegendő voltát. A plébánosok számára előírta, hogy minden harmadik vasárnapon prédikáció helyett katekézist tartsanak a templomban, az iskolamesterek pedig minden pénteken tartsanak katekézist az iskolában, amikor a katekizmus kérdéseit emlézzék úgy, hogy még a templomban is ismételhessék az idősebbek okulására.

Lelkére kötötte a plébánosoknak: a szomszéd pap elhalálzásáról jelentést küldjenek neki, hogy ő a főesperesség papjaival közölhesse a halálesetet, és harangszóval, egy gyászmise felajánlásával segítsenek az elhunyt lelkén. Gondja volt arra is, hogy külön temetője legyen a katolikusoknak és a másvallásúaknak. Aki a katolikus hittől elpártolt, annak katolikus temetés nem volt adható.

A plébánosoknak szigorúan meghagyta, hogy az Oltáriszentséget ragyogóan tiszta helyen őrizzék és gondoskodjanak állandóan égő örökmécsesről.

A templom bevételeiről legalább két évenként számadással tartoznak és kimutatás készítenő a templompénztár adósairól jelezve, hogy az illetők megbízhatók-e a törlesztést illetőleg. A híveket figyelmeztette, hogy az egyház szolgáltnak (plébános, kántortanító, sekrestyés) fizetését becsülettel szolgáltatassák be, mert a munkás méltó a bérére. Végül a papokat óvta az italozástól és a kocsimák látogatásától. A templomok és egyházi épületek állapota a legtöbb helyen rendes, kielégítő volt.

A bíboros részére küldött jelentés végén megemlítette, hogy a vizitáció nagy fáradtsággal járt ugyan, de a hívek nagyon örültek neki és szeretnék, ha ez minél gyakrabban megismétlődne.²⁷

1700. március 13-án *Babich János* halála után scardonai választott püspökké nevezte ki a király.²⁸

Tényleges egyházkormányzati feladatot kapott, amikor 1700. május 25-én Kollonich Lipót esztergomi érsek pozsonyi általános helynökévé tette: *"Mi Kollonich Lipót Isten kegyelméből a római Szentegyház presbyter kardinális stb., stb., tekintetbe véve Volkra Ottó Ker. János scardonai választott püspök és pozsonyi prépost erényeit, érdemeit, a tudományokban és nyelvekben való jártasságát, nemkülönbben erkölcsének és életének sérthetlenségét, hasonlóképpen az Isten egyházában való hasznos és kimerítő munkásságát, őt érett megfontolás után a pozsonyi egyházban a lelki ügyekben a külső és belső fórumon helyettesünnké tesszük..."*²⁹

Egyházpolitikán túlmutató, de az udvar számára egyértelműen érzékelhető cselekedete volt, hogy 1705-ben 300 mérő gabonát szállított be a császári hadsereg pozsonyi élelmezési raktárába. A császár köszönete mellett utasította a kamarát 1705. május 2-án, hogy 330 forintot fizessen ki a prépostnak a gabonáért.³⁰

Volkra nemcsak egyházi, hanem világi megtiszteltetésben is részesült. 1708. január 25-én I. József kiváló tulajdonságai elismerésül magyar királyi tanácsossá nevezte ki. Egyben utasította a kamarát, hogy ne csak tanácsosnak ismerjék el Volkrát, hanem a tanácsosnak járó tiszteletdíjat is folyósítsák számára.³¹

Pozsonyi préposti tevékenysége alapján mind egyházi, mind világi téren megbizonyosodott az udvar arról, hogy személyében alkalmas ember kerül egy magyar püspöki székbe. Veszprémi főispánná való kinevezésével pedig biztos lehetett Bécs, hogy mind egyházi, mind államigazgatási politikája érvényesülni fog a vármegyében.

PÜSPÖKI KINEVEZÉSE ÉS FELSZENTELÉSE

"Mi József Isten kegyelméből a rómaiak császára és ... Magyarország ... stb. királya adjuk tudtára mindenkinek, akiket illet: mivel kötelességünk az Isten egyháza törvényes főpapjainak alkalmazásáról gondoskodni, ... kedves hívünknek Tisztelendő Heidenreichi (!) gr. Volkra Ottó Ker. Jánosnak a Római Szent Birodalom Grófjának, a scardonai választott püspöknek, a pozsonyi társaskáptalan prépostjának..., akit kiváló érdemei nekünk ajánlanak és magunk is megismertünk... őt mint alkalmas, nagyérdemű ... számunkra pedig kedves és megbecsült személyt a veszprémi püspökségre, amely ... Széchényi Pál kalocsa-bácsi érsek és veszprémi püspökség adminisztrátorának utolsó igazi, törvényes birtokosának halálával tényleg és jogilag megüresedett, magyar királyi kegyúri jogunknál fogva... a kinevezendőt és kiválasztandót ugyanazon püspökségre Veszprém vármegye örökös főispánjának tisztségével együtt, amely régtől fogva kiváltságként össze van kötve ugyanazon püspökséggel, kiválasztottuk és azt akarjuk, hogy nevezett személyt a püspökség javadalmába bevezessék és beiktassák. Kelt Bécsben a mi ausztriai városunkban az Úr 1710. esztendejének május 28-án. József sk. Gr. Illésházy Miklós sk. Hunyady László sk. "⁶²

Az új püspököt csak a római pápának a bíborosi konzisztóriumon történő jóváhagyása után lehetett felszentelni. Ezt az ünnepi aktust meg kellett előznie a kánoni vizsgálatnak, az ún. "processus informativus"-nak, amely a bécsi nunciaturán *Giulio Piazza* názáreti c. érsek nuncius előtt történt 1710. június 4., 6. és 13-án. A tanúknak 26 kérdésre kellett válaszolniuk: 13 kérdés az egyházmegye állapotára, 13 pedig a kinevezendő személyére vonatkozott.

A tanúk a jegyzőkönyvbe bementék nevüket, foglalkozásukat és lakóhelyüket. Kijelentették, hogy a jelöltnek nem rokonai, sem ellenségei, vagy vetélytársai.³³

Az első tanú *Somogyi Ádám* Veszprém vármegye alispánja, pápai lakos, akit hivatalból titokban hívtak meg a tanúvallomásra. Elmondta, hogy Veszprém nem olyan nagy város, sőt nagy része nemrég (1704) tűz martaléka lett. A belső városban a vár alatt kb. 300 katolikusoktól és reformátusoktól

lakott ház van. Mindezt jól tudja, mert ott nevelkedett és jelenleg a vármegye alispánja.

Veszprémben van katedrális ... régi ... de romokban hever a rációk pusztítása miatt. A püspök az esztergomi érsek alattvalója. A székesegyházban a szolgálatot a kanonokok végzik: hatan vannak, előljárójuk a prépost. Van még kántor- és lektorkanonok is közöttük, de rajtuk kívül nincsen se pap, se káplán, se klerikus. A kanonokok jövedelme a tizedekből származik: úgy hogy mindegyiknek van 200 akó bora, ugyanannyi mérő búzája, melynek értéke kb. 400 forint évente. Nincsen se teológus, se gyóntató (poenitentiarius) kanonoki javadalom. A székesegyházban keresztelőkút van. Egyházi ruhákkal jól felszerelt sekrestyéje volt, de a rációk – Heister császári vezér martalócai – mindent szétszaggattak, vagy elégettek, akik öt évvel ezelőtt császári zászlók alatt itt harcoltak. A templomban volt kórus, torony harangokkal, van benne több kriptá az előkelő világiak és a káptalan tagjai számára. Mivel a vár és a város nagyon szűk, azért a temető a városon kívül van. Szentek jelesebb ereklyéiről nem tud.

A püspöki rezidencia a székesegyház szomszédságában van, de a fenti ok miatt romos állapotban. A püspök néha itt, néha Sümegen – kb. három órányira – az egyházmegyén belül lakik. A püspöknek volt még rezidenciája Tapolcán is – négy órányira –, de a császári hadak azt is elpusztították.

A püspök jövedelmét is a gabona és bor tizedek alkotják. Amiből régebben 6000 forint, most csak 3000 forint jövedelme van. Ezen kívül a püspöknek van még szőleje, amely évente kb. 100 akó bort jövedelmez. Más jövedelme nincs. A székvárosban a katedrálison kívül más katolikus templom nincs. Csupán három-négy ferencrendi szerzetes maradt itt, akiknek kicsi kolostoruk és kápolnájuk van. Egyéb férfi vagy női szerzetesház nincs. A ferencesek kisegítik a plébániát a lelkipásztorkodásban. Jámbor társulat, kórház, zálogház nincs.

Az egyházmegye nagy kiterjedésű, kb. 300 helység tartozik hozzá, melyek közül a legnépesebb Buda és Székesfehérvár. Az egyházmegye Veszprém, Fejér, Pest, Somogy és Zala megye egy részére is kiterjed. Szeminárium nincs.

A veszprémi egyházmegye püspöki széke üres Főtisztelendő Széchényi Pál kalocsai érsek és veszprémi püspöki adminisztrátor halála miatt, aki kb. három héttel ezelőtt Sopronban halt meg. Mindezt tudja testvérének, titkárának és sokak vallomásából. A tanú vallomását felolvasás után aláírta.

A második tanú *Kasméry György* megyei esküdt, szintén pápai lakos, akit hivatalból idéztek meg a bécsi nunciaturára, ahol eskü alatt vallomást tett az egyházmegye állapotáról. Vallomása majdnem szó szerint megegyezik az alispán vallomásával. A városban van öt, vagy hat kanonok, akik közül a dignitások: a prépost, az olvasó-, az éneklő- és az őrkanonok, más pap nincsen. Hangsúlyozta, hogy a lelkipásztorkodást egy kanonok végzi a székesegyház kápolnájában – altemplom –, ott van a keresztelőkút is. Ereklýékről ő sem tud. A rációk szerinte is nagy pusztítást végeztek, mind a katedrálisban, mind a felszerelésben. A katedrálissal együtt a püspöki palota is elpusztult, amelyben korábban a várkapitányok laktak. A püspökök csak a pincéket és raktárakat használták. A püspök jövedelmét csak 2500 forintra értékeli, onnan tudja, mivel ő Széchényi püspök udvarában szolgált hét évig. A többi kérdésre adott válasza egyezik Somogyi alispán vallomásával.³⁴

A kinevezett püspök személyi tulajdonságaira vonatkozólag *gr. Auerhaimb* bécsújhelyi püspök és *Péterfy János Ferenc* udvari kancelláriai és kamarai magyar tanácsos tettek eskü alatt vallomást.³⁵

A bécsújhelyi püspök 1710. június 6-án vallotta, hogy 26 éve ismeri a kinevezendőt, amikor együtt utaztak a pármái kollégiumba a teológia végzéséért. Azóta a barátságuk tart és gyakran meg szokták egymást látogatni. Semmiféle rokonság nincs köztük. Bécsben törvényes házasságból született derék katolikus szülőktől, 1665. november 7-én keresztelték meg a bécsi Szent Mihály udvari plébánia templomában. A keresztlevelét látta. Szüleit is jól ismerte. Édesapja a szepesi kamara elnöke volt. Tudja azt, hogy már húsz évnél idősebb pap. Ezen idő alatt saját házában is látta misézni. Gyakran látta, hogy a szent cselekményeket összeszedett lélekkel végezte. Mindig hitvalló katolikus módon élt és a hit tisztaságát megőrizte. Mindez tudott dolog és maga is tapasztalta. Jó erkölcsű, kellemes társalgó, jó hírű, akinek erkölcsi tisztasága ellen soha semmi gyanú nem merült fel. Kellőképpen megfontolt és okos férfi. Tapasztalatból tudja, hogy bölcs döntésekre képes.

Az egyetemen sem teológiából, sem egyházjogból nem szerzett ugyan doktori fokozatot, mert a nemes ifjak a XVII. században kevés kivétellel nem tartották szükségesnek annak megszerzését.³⁶ De ettől függetlenül nagy könnyedséggel vett részt a pármái egyetemen a nyilvános vitákban. Vita közben külső segítségre soha nem szorult. Mindig jó credménnyel védelmezte mindkét jogot. Pozsonyi helynök korában fényesen bebizonyította, hogy nemcsak elegendő, hanem nagyon is elegendő jártassággal és tudománnyal

rendelkezik, hogy mint püspök is eredményesen működjék és irányítson másokat.

A passauai egyházmegyében a himbergi plébánián több éven át plébánosként működött. Pozsonyban prépost, plébános és érseki helynök volt. Hallotta, hogy mindezen egyházi beosztásában bölcsen és eredményesen végezte munkáját. Jó szónok is. Nemesak a plébániáin, hanem Bécsben a császár és király jelenlétében is eredményesen hirdette Isten igéjét. Semmiféle olyan hibában nem leledzik, amely alkalmatlanná tenné őt a püspöki hivatás betöltésére.

Kiválóan alkalmasnak tartja őt, hogy a veszprémi püspöki széket elnyerje, mind eddigi működése, mind a magyar ügyek világos ismerete alapján. Plébánosi és helynöki működése pedig egyenesen ajánlja a püspöki kinevezésre. Ennek elhangzása után a tanúvallomását aláírta.

Giulio Piazza bécsi nuncius a kinevezendő személyére vonatkozóan még *Péterfy János Ferenc* udvari kamarai és kancelláriai tanácsost is kihallgatta, akit szintén hivatalból, titokban idézett meg a nunciatúrára 1710. június 13-án.³⁷ A tanú 57 éves magyar, Nyitra megyei nemes. Gr. Volkra Ottó Ker. Jánost kb. 12 év óta ismeri mind a közéleti érintkezések, mind a pozsonyi egyházi ügyek folytán, ahol ő érseki helynök, plébános és a hitnek védője volt. Különösen két házassági ügyben nagyon bölcsen intézkedett, ahol házasságtörési és ágyassági botrány megszüntetéséről volt szó. Nevezettnek nem rokona. Tudja azt, hogy a bécsi Volkra grófok családjából származik, mindkét szülője katolikus volt.

Egészen bizonyosan elmúlt 30 éves, úgy 38 évesnek látszik. A szent papi renddel rendelkezik, mert gyakran látta, hogy azt gyakorolta. Azt is látta, hogy összeszedett lélekkel vette fel a szentségeket. Nagy könnyedséggel tudott szónokolni, éppen azért gyakran szerepelt Pozsonyban is, Bécsben is.

Nagyon komolyan vette a katolikus hitet, amelyet nemcsak gyakorolt, hanem gyakran védelmezett is, sőt még néhány zsidót is megtérített. Kivetni való tulajdonsága nincs, sőt nagyon kedves tud lenni a társaságban, ahol kedélyesség és közvetlenség jellemzi. Alattvalóival szemben a tekintélyét mindig megőrizte. Azt nem tudta, hogy egyetemi fokozattal rendelkezik-e, de az biztos, hogy mind a szónoklataiban, mind a közszereplésben rendkívül műveltnek mutatta magát. Olyan egyénnek tartja, aki rendelkezik akkora tudománnyal, ami egy püspökben szükséges, hogy másokat tanítani tudjon, főleg ott, ahol sok másvallású keresztény él, miként az ő püspökségében. A tanú vallomásában elhangzott, hogy Volkra az alsó-ausztriai Himberg

plébánosa volt, utána infulás pozsonyi prépost és plébános lett a pozsonyi katedrálisban. Mindkét hivatalt megtartotta a pozsonyi helynökséggel, melyet több mint hét éven át viselt. Nagyon buzgó volt a lelkek gondozásában. Jól bánt káplánjaival. Mind a prépostság, mind az egyház jogait komolyan védelmezte. Gyakran végzett főpapi funkciót, a káptalani kórust – zsolozmázás – a kanonokokkal együtt szorgalmasan látogatta. Mint helynök a bazini esperesi kerületben egyházlátogatást végzett. A szorgalmas papokat kitüntette, a hanyagokat megintette. Az egyházi fegyelmet megőrizte, bíraskodásában az igazságot és pártatlanságot juttatta érvényre.

Köztudott volt őszinte hite és a tudományban való jártassága. Semmiféle erkölesi hibában nem leledzik, mely őt alkalmatlanná tenné a püspöki méltóság elnyerésére. A pozsonyi káptalani könyvtárt rendeztette, a zsolozsma végzésére külön kápolnát létesített, a kanonokok részére kriptát építtetett a dómban. Mindezt saját költségén.

A fentiek alapján alkalmasnak tartja őt, hogy a veszprémi egyházmegye élére kerüljön, amelyre már királyi kinevezést is kapott. A tanúvallomását aláírta.

A kinevezett Volkra Ottó Ker. János a hitvallást 1710. június 4-én a bécsi apostoli nuncius kezébe letette.³⁸

A kihallgatási jegyzőkönyveket mellékleteivel együtt – keresztlevel, primíciai bizonylat, királyi kinevezési okirat hiteles másolata – Giulio Piazza nuncius a bíborosi titkos konzisztórium elé terjesztette, hogy az az új veszprémi püspök kinevezését megerősítse és számára a püspöki joghatóságot megadja.³⁹

A bíborosi konzisztórium *XI. Kelemen* (1700-1721) elnökletével 1710. október 4-én a Quirinál Palotában ült össze, amelyen *Paluccio Fabricius* ismertette I. József király veszprémi püspöki kinevezési okiratát. Ennek elhangzása után gondoskodott a boldog emlékű Széchényi Pál kalocsa-bácsi érsek, veszprémi püspöki adminisztrátor Rómán kívüli elhalálozásával megüresedett püspökség betöltéséről gr. Volkra Ottó Ker. János áldozópap személyében, aki a hitvallást letette, minden szükséges okmánnyal el volt látva. A nevezettet püspöki joghatósággal felruházta felmentvén őt az egyetemi fokozatok hiánya alól és lelkére kötötte, hogy a székesegyház, a püspöki palota restaurálására minden erejével törekedjék, a sekrestyét pedig a szükséges felszereléssel lássa el. Hittani és bűnbánati javadalmak létesítéséről gondoskodjék, létesítsen a trienti egyetemes zsinat előírásainak

megfelelő papnevelő intézetet és a szegényeket segélyező zálogházat (*mons pietatis*).⁴⁰

A szentszéki megerősítés után sor kerülhetett a püspökké szentelésre is, amely 1710. november 30-án, Szent András apostol ünnepén, advent I. vasárnapján történt az ausztriai Maria – Lanzendorfbán, a ferencesek Fájdalmas Szűzről nevezett kegytemplomában. A szentelés szertartását *Keresztély Ágost* hg. bíboros, esztergomi érsek végezte *gr. Auerhaimb* bécsújhelyi és *gr. Erdődy László Ádám* nyitrai püspökök közreműködésével.

A püspökszentelésen a következő egyházi és világi méltóságok vettek részt: *Mons. Piazza* apostoli nuncius, *Mons. Albani* a pápa rokona, *gr. Königseck* leitmeritzi püspök, a császár belső titkos tanácsosa, *gr. Nesselrode* pécsi püspök, *gr. Nádasdy László* csanádi püspök, *Miksa* hannoveri herceg, *gr. Stahrenberg* a császári kamara elnöke, *gr. Volkra Kristóf* főkonyhamester, az új püspök testvére két magyar kancellárral.⁴¹

EGYHÁZKORMÁNYZATI TEVÉKENYSÉGE

a.) A szemináriumalapítás és a piaristák letelepítése

Volkra Ottó Ker. János püspökké szentelése után bizonyára már karácsonyra elfoglalta székvárosát, Veszprémet. Itt miként említést tettünk róla, nagyon lehangoló kép fogadta. A vár és a város romhalmaz, alig található benne ép ház. A székesegyház falai üszkösen, kiégve emelkedtek az ég felé. De az egyházmegyében sem volt külön a helyzet. Csak 20-30 plébánia működött.⁴² Az egyházmegyével együtt a székvárost is felverte – ahogy Róka János fogalmazott 1779-ben – "a török és testvérharcok szomorú gyümölcse Kálvin átkos vadóca."⁴³ Se templom, se pap, se iskola, se iskolamester. A háborús harcokban és rettegésben kifáradt nép pedig áhította az Isten ígését és kívánta a szentmisét.

Láttuk már, hogy a templomhiányon fa- és sövénytemplomok felállításával maga a nép is könnyen tudott segíteni, mert az építőanyag kéznél volt és minden faluban volt fűrő-faragó ember, akinek irányításával a templomromok mellett felépültek az ideiglenes jellegű vesszőből font, vagy gerendákból összerótt és sárral tapasztott imaházak, oratóriumok. A vándor misszionáriusok és licenciatikusok működése azonban elégtelennek bizonyult a megerősödött protestáns lelkészek és iskolamesterek mellett.

Volkra püspök igazi rátermettségét mindjárt működésének első napjaiban megmutatta. Tudta hol és mivel kell kezdenie munkáját. Legelőször is a veszprémi hívek lelki igényeit elégítette ki, amikor a plébánia vezetését rábízta a várban lakó ferencesekre.⁴⁴

Jóllehet a pápai kinevezési okirat szigorúan a lelkére kötötte a romokban heverő katedrális felépítését, a teológus és penitenciárius javadalom szervezését, valamint a szegények részére a zálogház (mons pietatis) létesítését, mindezt a szükségtől indítatva későbbre halasztotta és elhatározta papnevelő intézet – szeminárium – alapítását.⁴⁵

A szemináriumok alapítását a trienti zsinat rendelte el, kötelezte a püspököket papnevelő intézetek felállítására. A török kiűzése után a XVIII.

század első felében megindult országszerte az egyházmegyei szemináriumok létesítése. Az elsők közé tartozott a veszprémi Szent Anna szeminárium.⁴⁶

Volkra püspök az új szeminárium vezetését 1711. október 26-án a piaristákra bízta, miként maga írta a piaristák részére kiállított alapítólevélben: "mivel fájdalommal kellett tapasztalnunk, hogy a döghalál és mindenféle csapás... nyomorúság által véginységbe jutott papjaink részben elhaltak, részben elszéledtek, az alapítványok pedig, amelyekből az egyházmegye ellátására szükséges papnövendékek mindinkább növekvő száma lett volna várható, a jövedelmek megcsappanása miatt, kellő számú utódokat nem szolgáltathattak, elhatároztuk, hogy ... Szent Anna tiszteletére papnevelő intézetet létesítünk, amelyben a bölcsészeti, vagy szónoklati tudományokban jó kiképzést nyert mindazon húsz éves, vagy idősebb ifjak vétetnek fel papnövendékül, akik az erkölestudományok elvégzése után a megüresedett, vagy Isten segítségével újonnan alapítandó plébániákra küldessenek".⁴⁷

A veszprémi káptalannál 7000 forintról szóló adóslevelet helyezett el azzal a szándékkal, hogy annak kamataiból legalább hat növendék fog a papi pályára neveltetni az új szemináriumban.⁴⁸ Ezt az összeget a győri káptalannál tett pótvégrendeletében 1719-ben még 2000 forinttal gyarapította.⁴⁹

Ezt a nemes szándékát siker koronázta, mert 1711. novemberében megnyílt az új papnevelő intézet hat böleseletet végzett hallgatóval. Ami a szeminárium berendezését illeti, adataink majdnem teljesen hiányoznak. Egy-két fennmaradt jelből mégis arra a megállapításra juthatunk, hogy 3 évenként vettek fel 6-8 növendéket. Ezt bizonyítja az a körülmény, hogy az intézet II évi fennállása alatt összesen kb. 30 növendéke volt. Utoljára 1719-ben vettek fel növendékeket, akik közül egyet "viceprefektusnak" nevezett ki a püspök, – tehát akkor idősebb növendékek nem voltak. Ezek 1722-ben fejezték be tanulmányaikat. A tanítás a kor szokása szerint csak a legszükségesebbekre –erkölcstan és kazuisztika– szorítkozott. Volkra püspök maga is tartott előadásokat papnövendékeinek.⁵⁰ Mivel a szeminárium elhelyezésére alkalmas épületet nem talált, azért egyelőre a piaristák "rezidenciájában" helyezte el az első teológusokat,⁵¹ akik egy piarista tanár vezetésével készültek szent hivatásukra.⁵²

Az alapító halála után még egy évig állott fenn az intézet. 1722. januárjában pappá szentelték az 1719-ben felvett növendékeket, akik húsvétra már el is foglalták állomáshelyüket. Új növendékeket nem vettek fel.

Így szűnt meg a széküresedés alatt Volkra püspök nagy reményekre jogosító alkotása, amelyre pedig égetően szükség lett volna. Az alapítvány kamatait részben a tőkéhez csatolták, részben a győri és nagyszombati szemináriumokban tanuló veszprémi kispapok nevelésére fordították.⁵³ Negyedszázados szünetelés után Padányi Bíró Márton 1745-ben állította vissza a Volkra alapítvány felhasználásával a Szent Anna szemináriumot ugyancsak a piaristák vezetésével.⁵⁴

Volkra püspöknek az egyházmegye kormányzásában és a kispapok nevelésében tetterős, jámbor és minden tekintetben kifogástalan segítőtársakra volt szüksége, ezért a piarista rendet telepítette Veszprémbe, amelyet már pozsonyi prépost korában megismert és megszeretett.⁵⁵ Kérésével a rend előjáróságához fordult, amelyet az a tartományi gyűlésen örömmel teljesített.⁵⁶

1711. október 25-én érkeztek meg a várvavárt munkatársak, az első piaristák: *Zajkányi Lénárd*, *Szolcsányi Imre* és *Herchl József*. Lakásul a ref. lelkészlakot kapták, mivel az éppen üres volt.⁵⁷

Volkra még 1711-ben 300 forintért házat vett a vármegyétől, melyet ki is javíttatott és úgy adta át a piaristáknak. De az épület sem tanításra, sem lakásra nem felelt meg számukra, azért eladták Szentimrey Ferenc kanonoknak.⁵⁸

A rend Veszprémbe való állandó megmaradásának biztosítására 12000 forintos alapítványt létesített, melynek okmányában a következő munkakört jelölte meg a rendtagok számára: "A kegyesrendiek szabályaik erejénél fogva az alsó iskolákat tanítsák, az ifjúságot hitoktatásban részesítsék, az általunk alapított Szent Annáról nevezett intézetnek növendékeit az erkölestudományokban képezzék, Szent Anna tiszteletét, akinek hódolatára ajánlottuk fel jelen alapítványunkat, ápolják; Isten dicsőségének előmozdításában, a lelkek üdvének keresésében s a szent skapuláré társulat terjesztésében fáradhatatlanul és kitartóan buzgólkodjanak; a szerzetesi jámborság és erények példaadásával nemcsak Veszprém városának, hanem az egész egyházmegyének épülésére szolgáljanak, bennünket az alapítványi miséken kívül mindabban részesítsenek, mint más alapítókat... részesítettek s mindent elkövessenek, hogy Bakony erdeinkből a jámbor és jó nevelésben részesült ifjúságnak virága kerüljön ki és az erdei vad cserjékben a jámborságnak és ismereteknek beoltott új hajtásai egykoron a király és a haza számára gyümölcsöző fákká erősödjenek".⁵⁹

Az atyák alighogy elfoglalták helyüket, azonnal munkába is álltak. *Herchl József* lett a püspök gyóntatója és teológusa, *Zajkányi Lénárd* a gimnáziumi ifjúság tanára, *Szolcsányi Imre* pedig a papnövendékek nevelője és professzora.⁶⁰ Veszprém város és környékének katolikus lakossága nagy nagy örömmel fogadta a piaristák iskolájának megnyitását és sok tanuló jelentkezett a beiratáskor.⁶¹

Áldásos munkájukat kissé megzavarta, hogy 1712. április 5-én kénytelenek voltak lakásukat elhagyni és azt a reformátusoknak visszaadni. Ekkor a püspök bérbevette részükre a Husvéth-féle házat, amely a piaristák mostani temploma és a püspöki palota között közvetlenül a bástya mellett állott. A ház tulajdonosaival 1714. június 20-án olyan szerződést kötött, amely jogot adott a piaristáknak arra, hogy a ház "restaurálási költségeibe az évi 12 forint bért is betudhassák".⁶² Ugyanezen évben megvette a piaristák részére a Babocsay-féle házat is, amely a vár nyugati részén állott.⁶³ 1717-ben sikerült visszaszereznie a reformátusok középületeit is, amelyeket királyi rendeletre ismét a piaristáknak adományozott.⁶⁴

Miután így biztosította a rend továbbfejlődését és megerősödésének lehetőségét, kiállította az ún. "kisebb alapítólevelet",⁶⁵ amelyben pontosan megjelölte a rendtagok kötelezettségeit és azon jövedelmi forrásokat, amelyeket rendelkezésükre bocsát.

Az alapítólevél öt szakaszra oszlik:

1. A Boldogságos Szűz és Szent Anna tiszteletére, valamint az elhagyott ifjúság nevelésére és az egyházmegye lelki újjáépítésének előmozdítására vezette be a kegyes atyákat. Intézetüket Szent Anna pártfogása alá helyezi.
2. Nekik adja az Eszterházy grófok pápai uradalmára táblázott 5000 forintot 10 évi kamathátralékkal, amely összesen 8000 forintot tesz ki. Ezekért a kamatokért, hozzászámítva még két évi esedékes kamatot, csak azt kívánja, hogy évente néhány szentmisét mondjanak érte.
3. Nekik adja a Zichy Péternél lévő 500 forintot és ezért hetenként Szent Anna tiszteletére szentmisét, a Szeplőtelen Fogantatás ünnep utáni kedden pedig szentséges vecsernyét tartsanak. Továbbá felszólítja őket, hogy Krisztus Szent keresztjének ünnepén, Szent Mihály arkangyal mindkét ünnepén, Szent Anna, Ker. Szent János, Xavéri Szt. Ferenc,

Szt. Borbála, Szt. Ottó, Szt. András apostol – az ő püspökké szentelésének – ünnepén szentmisét mondjanak érte.

4. Ami a házat illeti, saját magának, mint főispánnak a közbenjárására a vármegye nekik adja a Babocsay Ferencnek kölesönadott pénzt. Mint Veszprém város földesura felhatalmazza a piaristákat, hogy ott válasszanak maguknak lakóhelyet, ahol nekik tetszik; a vármegye tisztviselőit pedig kérte, hogy minden ügyükben legyenek a piarista atyák segítségére.
5. Végül, ha bármely oknál fogva a piarista rendház Veszprémben fennmaradni nem lesz képes, akkor az egyházmegye más alkalmasabb helyén kell azt felállítani... Krisztus kinszenvedésére kéri püspök utódait, hogy az "Úr szőlőjének" reájuk bízott nemes munkásait kegyesen támogatni szíveskedjenek. – Az atyákat pedig arra kéri, hogy őérette éppen úgy mint Mattyasovszky őméltóságáért hetenként egy szentmisét mondjanak.

Volkra püspök az 1715. évi pozsonyi diétán megszerezte számukra a honosságot, amelyet a rendi küldöttek hiába kértek az 1687. évi soproni országgyűlésen.⁶⁶ A pozsonyi országgyűlés a "kegyes rendet Magyarországra és kapcsolt részeibe befogadottnak nyilvánítja, de az országgyűlésen való ülés és szavazat nélkül azon kijelentéssel, hogy tisztán világi, az alapítók szabad rendelkezése alatt álló alapítványi birtokokat csupán zálogjog és cím alatt bírhatnak".⁶⁷ Ezzel megnyílt a rend számára a szabad fejlődés lehetősége, amit a piaristák ki is tudtak használni. Igénytelenek voltak és a magyar társadalom rokonszenvét rövid idő alatt megnyerték. Befolyásuk növekedésével a jezsuitáké csökkent. Ezt azonban nem lehet leegyszerűsíteni arra, hogy a piaristák a magyar hagyományok folytatói, a jezsuiták pedig egyértelműen az udvari egyházpolitika közvetítői.⁶⁸

b.) Felekezeti küzdelmek

A XVII. és XVIII. század embere még nem ismerte a vallási türelmet, a toleranciát. A másvallásúak tanításának megismerésétől és a szertartásaikon való részvételtől mereven elzárkóztak, mert azt bűnnek tartották. Mindegyik fél a saját, egyedül üdvözítő hitének védelmében és terjesztésében az erőszak alkalmazását is jogosnak vélte. Csak a vallásszabadság elismerésével nyílt meg a lehetőség a különböző vallású hívek egymáshoz való közeledéséhez. A II. Vatikáni Zsinat után, főleg II. János Pál pápa kezdeményezésére indult meg a párbeszéd a különböző vallások vezetői között, sőt bizonyos esetekben a közös istentiszteleten való részvétel is.

A XVIII. század második feléig sem a katolikus, sem a protestáns részen nem ismerték el sem az elvi vallásszabadságot, sem a toleranciát.⁶⁹ Ezt csak a gyengébb fél hangsúlyozta, de mihelyt uralomra jutott, azonnal elővette a patronatusi jogra támaszkodó protestáns elvet "cuius regio, eius et religio", azaz "akié a föld, azé a vallás". Tehát a földesúr szabta meg jobbágyainak vallási hovatartozását. Így lettek egész közösségek egyszerre protestánssá.

Az uralkodók is saját vallásuk hegemoniájáért küzdöttek, akár XIV. Lajos Franciaországát nézzük, ahonnét a protestáns hugenották kénytelenek voltak kivándorolni, akár Angliát, akár a többi északi országot nézzük, ahol a protestantizmus egyeduralmáért folyt heves küzdelem.⁷⁰ A XVII. századi vallási küzdelmekben mindkét félnek megvoltak a maga mártirjai. Az egyik oldalon az eperjesi, a másik oldalon a kassai vértanúk.

A bécsi béke (1606) I. artikulusa szabad vallásgyakorlatot biztosított a mágnásoknak, a nemeseknek, szabad királyi városoknak és a végvári magyar katonáknak. A protestánsok 1608-ban II. Mátyás megválasztásakor keresztülvitték, hogy a szabad vallásgyakorlat jogát a jobbágyoknak is megszerezték.⁷¹

A gyakorlatban az történt, hogy maguk a protestáns földesurak nem engedték, hogy jobbágyaik hitet változtassanak és a protestáns pap helyett katolikus papot hozzanak a protestánsok által használt templomba "akié a fundus, azé a capella" elvén.⁷²

Veszprémben, amely hosszú ideig végvár volt – a veszprémi püspök és káptalan birtokán – a reformátusok csakhamar gyökeret vertek. 1627-ben Gál Imre lelkésze alatt már templom építéséhez fogtak, bár sok akadály jött közbe, azt 1629-ben be is fejezték. Ettől kezdve virágzott a veszprémi "reformata egyház".⁷³

A török csapatoknak a dunántúli végekről való kiszorítása után Veszprém sok várral együtt megszűnt végvár lenni és ezzel elvesztette végvári kiváltságait is.⁷⁴ Ezt a célt szolgálta Heister császári vezér rendelete, melynek értelmében a reformátusok templomukat az éjjeli őrség használatára kötelesek voltak átadni. A rendeletet Zinzendorff veszprémi katonai parancsnok 1710. május 17-én tette közzé.

A reformátusok tiltakozásul nemes Szentiványi Pétert felküldték Bécsbe, hogy az egyház elrablásáért elégtételt kérjenek. A bécsi út kudarcra végződött, amit bizonyít a következő leirat: "Mivel Veszprém megszűnt végvár lenni, a templom, mely a várbelieké volt, elfoglaltassék... a veszprémiek mindennemű szabadalmi megszüntessenek... a reformátusok a várból kitakarodjanak." A hivatalos végzés elől nem térhettek ki és nagy szomorúan elhagyták a várat. De szomorúságuk nem sokáig tartott, mert 1711. október 7-én Bécsből új rendelet érkezett, amely szerint mindent vissza kellett adni a reformátusoknak (templom, paplak, iskola). Egyelőre azonban csak a templomot vehették birtokukba.

1712. március 20-án Veszprémbe érkezett a császári főkommendáns, aki a reformátusok nagy örömeire április 5-én visszaszerezte számukra a paplakot és az iskolát is, amelyben eddig a piaristák laktak, illetve tanítottak.⁷⁵ Miután a kilakoltatás ilyen szerencsés befejezést nyert, remélni kezdték, hogy ezentúl már senki sem fogja háborgatni őket a várban. Azonban nem így történt.

Az új püspök, Volkra Ottó Ker. János látva a protestáns főurak buzgóságát, amellyel a "cuius regio, eius et religio" elvét birtokaikon vasszigorral keresztülviszik, elhatározta, hogy ezt a jogot ő is érvényesíteni fogja jószágain. Az alkalom nem késett sokáig.

A veszprémi reformátusok 1712. november 5-én a háború idején elrejtett harangjukat fel akarták szerelni a vár déli fokán álló toronyba.⁷⁶ Mikor ezt Volkra püspök meghallotta, azonnal elküldte Zádory Mihály nagyprépostot és Csík Péter káptalani bírót, hogy földesúri jogánál fogva tiltsák meg a harang felhúzását.⁷⁷

A reformátusok biztonságban érezvén magukat nem vették figyelembe a püspök tilalmát és nagy lelkesedéssel felszerelték a harangot. A püspök egyenlőre békében hagyta őket, de 1716-ban elérkezettnek látta az időt a reformátusok okozta problémák megoldására. Teljes hivatalossággal járt el. Mint főispán elküldte Szentmiklóssy főszolgabíró Hosszufalusi Márton ref. lelkészhez azzal az üzenettel, hogy a templomot, az iskolát és a parókiát adja vissza neki, mivel az az ő tulajdona. A ref. lelkész az átadásról hallani sem akart, mondván: "Sem parókia, sem templom, sem pedig schola nem az enyém, melyre nézve maga méltóságos főispán úr nagysága megítélheti, hogy énnekem egyiket is nem lehet resignálni",⁷⁸ nem is adott vissza semmit sem.

Volkra látta, hogy a reformátusokkal nem tud megegyezni ezért, hogy a sok huza-vonának elejét vegye, a káptalannal egyetértve, a király elé terjesztette az ügyet. III. Károly 1716. november 14-én Bécsben kelt leiratában említi azokat a tényeket, amelyekre már fentebb hivatkoztunk.⁷⁹ Most a közjó azt kívánja, hogy a régi rend ismét helyreálljon, azért "a földesúri jogok birtoklása révén jogot nyer a püspök és a káptalan arra, hogy a templomot, parókiát, iskolát, amelyek püspöki és káptalani területen ... állnak, a reformátusoktól visszavegyék, a papokat és az iskolák rektorait pedig,— ha mint világi hivatalnokok itt maradni nem akarnak —, a becsikkelyezett helyekre küldeni tanácsoljuk... és ha Veszprémben maradnak, minden vallásgyakorlattól tartózkodjanak..."⁸⁰

A püspök a királyi leiratot 1716. december 14-én a vármegyei kisgyűlés elé terjesztette. Miután az megtárgyalta az ügyet, Szentmiklóssy és Külley szolgabírák tudtára adták Hosszufalusi Márton ref. lelkésznek azzal a magyarázattal, hogy 15 nap múlva köteles mindent átadni a veszprémi püspöknek.⁸¹

1717. újév napján a püspök emberei elfoglalták a fent nevezett református középületeket és ezzel egyidejűleg megszűnt a református istentisztelet is Veszprémben.⁸²

Hosszufalusi és hívei még mindig nem nyugodtak meg sorsukban, ezért először az országgyűléshez fellebbeztek, de hiába. A karok és rendek belátva azt a nagy veszélyt, mely a katolikus katonaságot a protestáns lelkészség részéről fenyegeti, helyeselték a püspök eljárását.⁸³ A fanatikus Hosszufalusi még mindig nem adta fel a reményét. Az országgyűlési kudarc után a királyhoz fellebbezett és kérte őt, hogy engedje meg a veszprémi reformátusoknak a szabad vallásgyakorlatot, mert ők nem 1681, hanem

emberemlékezet óta élnek itt a vallásszabadsággal. Továbbá minden alap nélkül azt állította, hogy Veszprém városában sem a püspököt, sem a káptalant nem illeti meg a földesúri jog.⁸⁴

A király, hogy minden további torzsalkodásnak elejét vegye, a piaristáknak adományozta a református középületeket. Ezeknek a kulcsát csak 1717. november 6-án újabb bécsi rendeletre, a vármegye közreműködésével adták át a rendi közösségnek.⁸⁵ Hosszufalusi látta, hogy helyzete tarthatatlan, Polgárdiba távozott. Híveinek egy része katolizált, a másik része pedig kivonult a várral szemben fekvő ún. "Jeruzsálemhegy" nevű városrészbe, ahol később kialakították a veszprémi vallási központjukat.⁸⁶

Volkra püspök a veszprémi siker hatása alatt elhatározta, hogy földesúri jogait vallási téren külső birtokain is érvényesíteni fogja. Ősiben, a veszprémi püspök birtokán, a kuruc időkben Debreczeni Ferenc református prédikátor híveivel együtt elfoglalta a római katolikus templomot, a plébánost elűzte. Volkra 1717-ben írt az ősi jobbágyainak, hogy térjenek vissza a katolikus hitre és fogadják nagy szeretettel Mihalovits (Michladovits) plébánost. A református lelkésznek pedig bebörtönzés és vagyonelkobzás terhe mellett meghagyta, hogy a nevezett birtokot azonnal hagyja el. Debreczeni Ferenc kénytelen volt a püspök földesúri hatalma előtt meghajolni. Távozásával Ősiben megszűnt egyelőre a református istentisztelet.⁸⁷

A megyéspüspök a püspöki székvárosban és környékén elsősorban a protestáns vallásgyakorlat ellen lépett fel. Nem volt azonban ilyen hatjhatatlan, ha Isten házának méltóságáról volt szó. Ezt a másvallású istentisztelet esetében is meg kívánta őrizni. A Somogy megyei Csepelyen – ma Nagycsepely – a kuruc korban a rácok a reformátusok templomát felégették. "Volkra veszprémi püspök ő Nagysága az 1713. esztendőben, mint örökös földesúr Csepelyre hozzánk jött –vallja a tanú– és parancsolta: fiaim nekem ebédet készítetek, amelyre alkalmas házat egyebet nem találhattunk, hanem ahova isteni szolgálatra szoktunk járni, ott ebédelt és a beszéd közben mondja ő Nagysága: fiaim, ez mint látom, csak ételre italra való ház, hanem csináljatok magatoknak Isten dicsőségére templomot és mindjárt hozzá is fogtunk a mostani templomunk építéséhez, de ugyanazon helyre valahol a másik volt, melyet a rácok megégették..." A csepelyi református templom építését sem a vármegye, sem a püspök nem akadályozta.⁸⁸

c.) Plébániaszervezés

Volkra Ottó Ker. János püspököt az egyházmegye szomorú látványa nem keserítette el, hanem serény munkára sarkallta, hogy székvárosával együtt az egyházmegyében is újjáépítse a haldokló hitéletet. Ezt a célt szolgálta a szeminárium alapítása és a piarista rend betelepítése is. Fő törekvése arra irányult, hogy a nagy egyházmegyének lehetőleg minden fontosabb pontján egy-két plébániát létesítsen, hogy ezekből egyidejűen meginduljon a lelkek újjászületésének nehéz és fáradságos munkája.

Plébániaszervezése kettős irányú volt. Egyrészt mindent elkövetett, hogy a még meglévő, de a zavaros időkben idegen püspökök fennhatósága alá került plébániákat és beneficiumokat visszaszerezze, másrészt nagy anyagi áldozattal új plébániákat is létesített és újjászervezett. Bár működésének elején nagyon lefoglalta idejét a papnevelő intézet alapítása, a piaristák betelepítésének gondja és a protestánsokkal folytatott harca, 1711-ben személyesen igyekezett megakadályozni a zágrábi püspök (Nagy)Kanizsa plébániájának megszerzésére irányuló törekvéseit.⁸⁹ A kísérletben Zágráb eredményt most nem ért el, mert Volkra alighogy észrevette ezen fontos végvárának veszélyeztetett helyzetét, még ugyanezen évben személyesen megjelent Kanizsán, hivatalos egyházlátogatást tartott és tiltakozott a zágrábi püspök erőszakos foglalási kísérlete ellen és új plébánost is iktatott be a plébániába.⁹⁰ Amikor pedig azt látta, hogy az egyházmegyének Kanizsán túl fekvő részein is a zágrábi püspök akar parancsolni, 1711-ben kérte a királyt, hogy akadályozza meg ezt a jogsértést, nyújtson segítséget ezen terület visszaszerzésére.⁹¹

A XVII. század zavarait nemcsak a zágrábi, hanem a győri püspök és az esztergomi érsek is arra használta fel, hogy a veszprémi egyházmegyéből növeljék, amúgy is eléggé nagy egyházmegyéjüket. A győri püspök Veszprém vármegye területén végzett foglalásokat.⁹² Az esztergomi érsekek Budát és Székesfehérvárt, a középkori veszprémi egyházmegye két legjelentősebb városát vonták fennhatóságuk alá.

Volkra Ottó Ker. János 1713. szeptember 24-én *gr. Nesselrode Vilmos Ferenc* volt fehérvári prépostnak a prépostsági templomban pécsi püspökké szentelése alkalmával még elismerte a primásnak a fehérvári prépostságra

vonatkozó joghatóságát.⁹³ Mivel a veszprémi püspök joghatósági sérelmei az idő múlásával még szaporodtak, azért Volkra püspök 1717-ben alkalmasnak találta az időt arra, hogy Székesfehérvár és Buda város joghatóságának visszaszerzéséért megindítsa a primás ellen az eljárást. Október 15-én feliratot intézett *III. Károly* királyhoz, amelyben elpanaszolja, hogy egyházmegyéjének két legnevezetesebb városában, Budán és Székesfehérváron az 1629. október 4-én Nagyszombatban tartott Esztergom egyházmegyei zsinat függeléké alapján az esztergomi primás adományozza a préposti, kanonoki és egyéb javadalmakat, továbbá ő gyakorol joghatóságot a két város plébániáin: a budai Szűz Mária és Szent Mária Magdolna, valamint a fehérvári Boldogságos Szűzről és Szent Jakab apostolról nevezett plébániák felett.

A primás vélt jogaival nem törődve megkísérelte, hogy a két városból a jezsuiták – mint misszionáriusok – által kormányozza a körülöttük elterülő egyházmegye híveit. A primás nem nézte jó szemmel intézkedéseit, ezért a jezsuitákat különböző módon zaklatta és megparancsolta nekik és (nemkülönbön) a többi szerzeteseknek is, hogy neki magának Buda és Fehérvár területén templomaikban főpapi funkciót végezni ne engedjenek. Ehhez járult még – írta Volkra –, hogy Budán a primás helyettese templomot szentelt és kiszolgáltatta a bérálás szentségét, amit Buda visszavétele óta, – kivéve azt az egy esetet, amikor Széchényi György primás szentelte fel a plébánia templomát, – a veszprémi püspök feladata. Fehérváron pedig az ő tudta és beleegyezése nélkül kiközösítést hirdettek ki, ami nyilvános megsértése az ő püspöki jogainak.

Majd a sérelmek elsorolása után így folytatta: "A legalázatosabban kérem felségedet, akire Isten egyházának őrzését bízta, hogy királyi kegyuraságánál fogva a nekem adott egyházmegyének felosztását megakadályozni és a jövőben hasonló sérelmekkel szemben engem megvédelmezni, egyházmegyém birtoklásába visszahelyezni méltóztassék, vagy kegyeskedjék megengedni, hogy az Apostoli Szentszék közreműködésével ezen vitás ügyet az esztergomi érsekség és a veszprémi püspökség között elintézhessem."⁹⁴

Volkra püspöknek az egyházmegye újjáépítésére és a hitélet felvirágoztatására irányuló munkássága nem merült ki az idegen kézen lévő plébániák visszaszerzéséért folytatott harcokban, hanem új plébániákat is létesített. A veszprémi érseki levéltár tanúsága szerint 1710-1720 között a következő új plébániák létesültek:

1710. Weindorff (Borosjenő) a budai klarisszák kegyurasága alatt,⁹⁵ 1711-ben a veszprémi székesegyházi plébánia vezetését a ferencesekre bízta, akik 1745-ig vezették azt.⁹⁶ Tótszentpálon – ma Somogyszentpál – ugyancsak 1711-ben létesült a plébánia,⁹⁷ Törökbálinton 1711-ben Xavéri Szent Ferenc tiszteletére építettek kápolnát a hívek, melyet a jezsuiták, mint földesurak, a nagy pestis járvány után – 1738 – szépen felújítottak.⁹⁸ 1712. Perkáta régi plébániájának visszaállítása, melynek temploma Gyertyaszentelő Boldogasszony tiszteletére épült.⁹⁹ 1713-ban Fok – ma Siófok – plébánia visszaállítása. A középkori templom helyén a veszprémi székeskáptalan náddal fedett fatemplomot építtetett.¹⁰⁰ 1714. Kistorbágyon visszaállítja a régi plébániát.¹⁰¹ 1715-ben Budakeszin állította vissza a török hódoltság idején elpusztult plébániát. Temploma Havas Boldogasszony tiszteletére lett felszentelve.¹⁰² 1715-ben még sor került a váli plébániára is.¹⁰³ Meszes Győrökön –ma Balatongyőrök– ugyancsak 1715-ben a hívek saját költségükön keményanyagból építettek templomot Szent Mihály arkangyal tiszteletére.¹⁰⁴

Volkra püspök a katolikus hitélet megszilárdítása céljából az egerszegi esperesi kerülethez tartozó Nován – püspöki birtokon – 1710-ben új templom építéséhez kezdett a Mennyekbe felvett Boldogasszony tiszteletére: az építkezés szerencsés befejezése érdekében 1715-ben megszervezte a plébániát is.¹⁰⁵

A romos templomok felújításában nagy segítséget kapott a püspök a komáromi jezsuita rendház előljáróságától, mint földesúrtól. Így történt ez Pázmádon a fehérvári esperesi kerületben, melyet 1716-ban népesítettek be. A romos templomot a hívek közreműködésével felújították Szűz Mária szeplőtelen fogantatásának tiszteletére.¹⁰⁶

A nagybajomi – Somogy megye – régi plébánia felújítása 1716-ban történt.¹⁰⁷

Volkra Ottó Ker. János püspök somogyi apostoli útjai alkalmával ismételt hallott a Boldogságos Szűz andocsi kápolnájáról, ahonnét évszázadokon keresztül lelkierőt merített a török időkben sokat szenvedett magyarság. A jezsuita misszió 1643-1686 közötti években működött itt. A püspök látta, hogy a jezsuiták elköltözése után sem maradhat a kegyhely lelkipásztori szolgálat nélkül. Elhatározta, hogy valamelyik szerzetesrendnek adja gondozásra ezt a Boldogságos Szűz csodástörténetekkel körülvett gyönyörű szentélyét, hogy folytonos istentiszteletekkel, könyörgésekkel, szentmise áldozatokkal és a lelkek gondozásával kérjék a mindenható Istent, könyörüljön meg

rajtuk, a reá bízott népen és egész Magyarországon. Választása a Szent Ferenc szigorúbb szabályait követő és a Boldogságos Szűzről nevezett provinciára esett, melynek tagjai készséggel vállalták a megbízatást.¹⁰⁸ Az első házfőnök P.Gyarmati Sámuel, andocsi plébános, akinek fennhatósága alá csatolta Nágocs és Zics filiákat. 1716. szeptember 3-án Veszprémben kelt okiratban megkapta társaival a szükséges joghatóságot. Engedélyt nyertek arra is, hogy a templom körül kolostort is építhetnek. Kötelességük lett, hogy minden vásár- és ünnepnap, szombaton és a Boldogságos Szűz ünnepeinek előestélyén a Nagyasszony olvasóját elmondják és minden módon arra törekedjenek, hogy a Boldogságos Szűz tiszteletét növeljék és az ájtatosság szépségével a szomszéd népeket is erre, az Istentől megáldott helyre vonzzák. Ameddig a plébániát vezetik, a püspöki szabályokat és rendeleteket tartoznak ugyanazon megye főesperesének és esperesének utasításai szerint megtartani.¹⁰⁹

Biztosítani akarta nyugalmukat is, azért meghagyta az andocsi nemeseknek és a megyei papoknak, hogy törvényes plébánosoknak tekintsék a ferenceseket.¹¹⁰ Volkra a kegyhely iránti kegyeletét azzal is kimutatta, hogy saját maga szentelte fel három harangját 1719-ben.¹¹¹ Egy év múlva pedig 100 arannyal segítette a zárda építését.¹¹² 1719. június 3-án Pozsonyban kelt rendeletével Dominkovits Albert ferences atyának az egész egyházmegye területére "misszionáriusi" megbízást adott ellátva őt a szükséges joghatóságokkal. Hogy minél eredményesebben tudjon működni, vásár- és ünnepnapokra "binandi facultas"-t – kétszeri misézésre engedélyt – is adott neki.¹¹³ Ez a XVIII. században rendkívül nagy kiváltságnak számított.

Gölle templomának titulusa Urunk Szineváltozása. A plébániáját 1711-ben szervezte meg. Fatemplomában 1717-ig licenciátus szolgált. 1718-ban kapott plébánost. Kegyura a fehérvári örkanonokság – custodiatu – volt.¹¹⁴

Csökölyön Volkra, mint földesúr 1717-ben vette vissza a fatemplomot a reformátusoktól és még ugyanezen évben meg is áldotta a Szentháromság tiszteletére.¹¹⁵ Berény – ma Balatonberény – Ker. Szent János titulását viselő temploma "Folkra (sic) Ottó Ker. János veszprémi püspök" közreműködésével készült, melyet 1718-ban áldott meg a főpásztor.¹¹⁶

Móron a kapucinusok templomának 3 oltárát Volkra Ottó Ker. János veszprémi püspök 1719. május 3-án ünnepélyesen szentelte fel – consecravít – és az oltárkövekbe a hiteles okmányok tanúsága szerint Szent Timót és Szent Mercurius vértanúk ereklyéit helyezte el.¹¹⁷

Velence Pázmánd filiája. Állítják, hogy a templom 1720-ban készült a toronynak a romjaiból Csizmázia István velencei provisor szorgalmazására. A templom védőszentje Szt. István király.¹¹⁸ Vörösváron – ma Pilisvörösvár – Buda visszafoglalása után 1692-ben fatemplom épült. Az új telepesek 1703-ban már kőtemplomot kezdtek építeni Mindenszentek tiszteletére. Volkra püspök a templom részére két hordozható oltárkövet szentelt.¹¹⁹ Érd helység templomát a törökök lerombolták, melyet a hívek közössége 1720-ban szilárd anyagból újjáépített.¹²⁰

Kaposvár első fatalpas sövénytemplomát szentélyvel, sekrestyével, toronnyal 1702-ben építették a lebontott kaposvári vár faanyagából. A fatemplom titulusa a Szentháromság volt. Első egyházmegyes plébánosa Varga József Gábor 1715 óta működött Kaposvárott. A környék közelebbi és távolabbi községei: Kaposfüred, Toponár, Juta, Kaposujlak, Kaposmérő, Hetes jogilag is, mint filiálisok csatlakoztak hozzá.¹²¹ A pacsai plébániát 1720-ban szervezték újjá. Templomának védőszentje Szent Máté apostol és evangélista.¹²² Búcsúszentlászlón is 1720-ban indult meg a plébániai élet. Volkra püspök keserű lélekkel (*amaro animo*) értesült arról, hogy Hetés, Sándorháza, Szentandrás, Pölöske, Misefa, Rád, Szentmihály lakói lelkipásztori felügyelet nélkül élnek botrányt botrányra halmozva, és a templom helyett a kocsmát (*Bacchi Synagogam*) látogatják. A nevezett helységek közelében létezett már Szent László királyról nevezett ferences kolostor – ma Búcsúszentlászló –, de mivel az atyáknak fölöttük nem volt joghatósága, nem is lehettek hatással rájuk.

Volkra püspök a lelki bajok megszüntetése céljából, mivel nem volt elegendő világi papja, írta az alapítólevélben, egyezséget kötött P. Sebach János marianus tartományfőnökkel. Észert, amíg a jelzett községek lelki ügyeiről másként gondoskodni nem tud, a Szent László királyról nevezett rendházat plébániai rangra emeli, megadja a házfőnöknek és a többi atyáknak a szükséges joghatóságot, a *jurisdictio*-t. A fent nevezett helységek lakosainak meghagyta, hogy a szentlászlói házfőnököt, vagy az általa meghatalmazott páttert törvényes plébánosuknak elismerjék, a stoláris és egyéb plébániai szolgáltatásokat nekik megfizessék.¹²³

Schenckendorf József cs. és kir. ezredes (nagy)kanizsai várparancsnok 1703-ban megvette a homokkomáromi pusztát – ma Homokkomárom község – és ott fakápolnát építtetett. A kápolna gondozását Volkra püspök a kanizsai ferencesekre bízta.¹²⁴

A tetterős püspöknek nemcsak a plébániák szervezésére volt gondja, hanem a már említett sövény- és fatemplomok mellett támogatta a szilárd anyagból készülő templomok építését is.

A budai kerületben Szántón – ma Pilisszántó – 1715-ben Páduai Szent Antal tiszteletére a hívek költségén épült templom; Solymáron pedig 1720-ban Keresztelő Szt. János tiszteletére ugyancsak a hívek áldozatkészségéből. A ráckevei kerületben: Eresényben – ma Eresi – 1712-ben Nagyboldogasszony, Érden pedig 1720-ban Szent Mihály arkangyal tiszteletére épültek templomok. Üröm Szent György vértanú tiszteletére szentelt temploma 1710-ben épült az uradalom és a hívek közös áldozatkészségéből. Zala megyében a keszthelyi kerületben Kiszgörbön 1715-ben Szent Jakab apostol, Nagyörbön 1718-ban Antiochiai Szent Margit szűz és vértanú tiszteletére.¹²⁵

Káptalantóti új temploma 1714. Szent Márton tiszteletére, Kékkút alapjaiból új templom 1716. Szent Demeter vértanú tiszteletére, Diszel a régi templom restaurálása 1717. Szent Márton pk. tiszteletére, Keszthelyen temetőkápolna 1713. Szent Miklós pk. tiszteletére új alapokra lett építve.

Karmacs 1715. Mindenszentek tiszteletére alapjaitól új, Pakod 1719-ben épült temploma Antiochiai Szent Margit szűz és vértanú tiszteletére, Salomvár 1718. Szent János apostol és evangélista tiszteletére építették a templomot,¹²⁶ Lelle (Boglár-) 1718-ban a régi templomot restaurálták,¹²⁷ Zalaszentgyörgyön Volkra püspök 1719-ben új plébániát létesített.¹²⁸

A nagy paphiányon nemcsak a szeminárium alapításával próbált segíteni, hanem mindent elkövetett, hogy minél több szerzetest is bevonjon a lelkipásztori munkába. Ezért is erősítette meg bosnyák ferencesek joghatóságát 1712. június 17-én és felkérte a provinciálist, hogy a plébániákon szolgálatot teljesítő rendtagokat kötelezze évenkénti lelkigyakorlat végzésére valamelyik kolostorban, hogy hivatásukban megerősödjenek. Egyébként a plébánia vezetésére alkalmas rendtagok kiválasztását a provinciálisra bízta.¹²⁹ A hívek érdekeit szem előtt tartva vette át 1719-ben Henrik Sacher passauai világi papot püspöke elbocsátójával az egyházmegye szolgálatába. Miután levizsgáztatta, a németekkel újraterelített Zsámbékra küldte káplánnak, ahol hat évig tevékenykedett, majd a szintén németajkú Budakeszi plébánosa lett.¹³⁰ A magyar anyanyelvű hívek pasztorációjába az erdélyi csíki székből jött Bartos János világi papot alkalmazta, aki 1721-1749 között Nemesapátiban volt plébános.¹³¹

JOGHATÓSÁGI KÜZDELMEK, PÜSPÖKI JOGOK VÉDELME

a.) A püspöki palota visszaszerzése

Veszprém 1552. június 1-én török kézre került. A székesegyházat kifosztották, lovakat kötöttek be. A káptalan tagjait részben megölték, részben rabságba hurcolták. A püspök, *Bornemissza Pál* (1549-1553) a sümegei várba menekült, amely utódainak kb. 78 éven át állandó lakhelye lett. Ezen idő alatt a veszprémi várkapitányok lakták a püspöki rezidenciát, amely a török időkben többször leégett, de falainak szilárdsága miatt mindig új tetővel látták el.

A végvári rendszer felszámolása után I. Lipót a püspöki rezidenciát visszaadta jogos tulajdonosának Széchényi Pál veszprémi püspöknek, azonban a Heister-féle pusztítás után (1704) a püspöki palotát az idevezényelt katonaság újból igénybe vette. "A mindenkori püspökök, bár a végvári kapitányok bitorolták a rezidenciát, a püspökség ősi jogainál fogva mindenkor jogot tartottak hozzá és ha nem is laktak ott, a palotához tartozó gazdasági épületeket és pincéket állandóan használták."¹³²

Amikor gr. Volkra Ottó Ker. János, mint új püspök, megérkezett székhelyére és látta, hogy Veszprémben még lakása sincs, megkérte a bécsi udvari kamarát, hogy legyen segítségére a veszprémi rezidencia visszaszerzésében. "A józan ész szerint – írta – nincsen a világon püspökség, amelynek rezidenciája ne lenne a székhelyén, mint ahogy ez Veszprémben van... Ez az épület mindig püspöki palota volt és csak Heister generalis elfoglalása után lett élelmiszer raktár." Kéri a kamarát, hogy üríttesse ki a palotának gabonaraktárul szolgáló helyiségeit, az élelmezési tisztet pedig lakoltassa ki, hogy a nyár folyamán a szükséges javításokat elvégeztetvén a télre már beköltözhessen.¹³³

A kamaránál Volkrával szemben Schick Lipót gr. azt állította, hogy a püspöki palota már a kuruc időkben gabonaraktár volt és így találták a vár elfoglalásakor. Továbbá a helyi öregek állítása szerint emberemlékezet óta nem lakott itt püspök. Éppen ezért az egyik püspök Sümege várát kapta a

királytól lakóhelyül. Egyébként a veszprémi rezidenciában csak két kicsi szoba lakható, a többi csak raktárnak való.¹³⁴

A vitának III. Károly király vetett véget, aki 1713. május 15-én kelt átiratában utasítja a kamarát, hogy a kérdéses épületet adja vissza a veszprémi püspöknek, fenntartva a kincstár keresetindító jogát. A püspöknek pedig meghagyja, hogy a Neoquistica-Commissio (Újraszerzeményi Bizottság) előtt írásbeli bizonyítékok alapján igazolja, hogy a jelzett ház őt jogosan megilleti, mivel a magyar törvények értelmében elbirtoklás is lehetséges. Ha pedig nem sikerül a bizonyítás, akkor az államkincstáré lesz a rezidencia. Volkra nem késlekedett az igazolással. Három bizonyítékot hozott fel kérésének jogossága mellett.

1. A veszprémi káptalan igazolja, hogy a veszprémi várban a püspökség alapítása óta a püspöknek mindig megvolt a megszokott rezidenciája, melynek homlokzatán több püspöknek a címere volt látható kőbe vésvé. A török hódoltság idején, mivel a püspökök a biztonságosabb Sümeg várában tartózkodtak, a veszprémi püspöki rezidenciát a várkapitányok használták lakásul. De még ezen idő alatt is használták a püspökök a pincéket; tehát a püspök tulajdonjoga nem szűnt meg.
2. Veszprém városának főbírája is igazolja, hogy a kérdéses lakás mindig a veszprémi püspöké volt. Ezt igazolja Széchényi Pál püspök eljárása, amikor a várórság kivonulása után elfoglalta lakásul a rezidenciát. Amikor pedig állandó jelleggel Sümegre költözött, Babocsay kapitány az ő engedélyével foglalta el a püspöki lakosztályt. De a pincéket továbbra is a püspök használta.
3. Ugyanezt igazolja Gyarmati Pál püspöki tisztartó is.

A bizonyítékok hatása alatt III. Károly király elrendelte, hogy a veszprémi harmincados adja át a kérdéses lakást a veszprémi püspöknek, hogy elődeihez hasonlóan használhassa.¹³⁵ Volkra püspök nem sokáig örülhetett veszprémi otthonának, mert 1719-ben *Rittschau Frigyes* várparancsnok előttünk ismeretlen okokból leromboltatta a rezidenciát.¹³⁶

b.) A püspöki tizedek

Szent István kora óta a püspökségek működésének anyagi biztosítékai között jelentős volt a jobbágyok tizedfizetési kötelezettsége. A török hódoltság szomszédságában sok nehézséggel járt ezeknek a beszedése.

A veszprémi püspökök a XVII. század elejétől 1715-ig pereskedtek a szentgróti katonák, a környező falvak és hegyek jobbágyságai ellen a bor és egyéb termény tizedek miatt. Volkra püspök 1715-ben hiába próbálta felújítani a tized kérdést. A királyhoz írt kérelmét elutasították azzal a királyi leirattal, hogy hagyjon fel azzal a keresettel, melyet elődei századokon keresztül "hasztalanul sürgettek".¹³⁷

Szerencsésebb volt Volkra az esztergomi prímás ellen indított tizedperben. Buda 1777-ig a veszprémi egyházmegyéhez tartozott és így a jog szerint a veszprémi püspököt illette meg a budai tized. A veszprémi püspök tizedszedési joga – az okiratok tanúsága szerint – visszanyúlik az Árpádok korába.¹³⁸ A XVI. és XVII. század viszontagsága idején a veszprémi püspökök budai tizedeit hol a király, hol magánosok, hol a prímás szerezte meg magának.

Széchenyi Pál kalocsai érsek, a veszprémi egyházmegye apostoli kormányzója 1701-ben óvást emelt a kamaránál Kollonich Lipót esztergomi érsek tizedszedése miatt. Felterjesztésében 1702. június 18-án igazolta a veszprémi püspök budai tizedszedési jogát, és bizonyításával elérte, hogy a tizedeket haláláig zavartalanul élvezhette.¹³⁹

Széchenyi Pál halála után Keresztély Ágost hercegprímás újra megindította a budai bortizedekért a harcot.

Volkra Ottó Ker.János püspök, hogy legalább részben érvényesíteni tudja jogait, 1710. július 6-án Pozsonyban egyezséget kötött a primással, amely szerint a budai tized fele a veszprémi püspöké, fele pedig a primásé legyen mindaddig, amíg az egyik vagy a másik kétségtelenül be nem tudja bizonyítani igazát. Hogy a későbbi vitának elejét vegyék, kikötötték: erről a kérdéstről újabb pert kezdeni addig nem szabad, amíg az egyik vagy a másik fél meg nem hal. Erről a megegyezésről okiratot állítottak ki, amelyet mindkét szerződő fél aláírt.

A prímás 1716-ban Akasztó és Sasad hegyeket jelölte ki tizedválasztónak.¹⁴⁰ Volkra püspök tizedszedési jogait nemcsak az esztergomi

érsek, hanem egyéb világi földesurak és városi polgárok ellen is kénytelen volt védeni. Veszprém város lakói megtagadták a tizedfizetését a püspöknek. Volkra a kamarához fordult. A kamara 1717. augusztus 3-án kelt leiratában kötelezte a veszprémi polgárokat a tized megfizetésére és egyúttal jogot adott a tizedszedőknek, hogy kényszerítő eszközöket is használhatnak a nem fizetőkkel szemben.¹⁴¹

A tizedekből később még több bonyodalom keletkezett. 1717-ben az egri, a csanádi, a váci és veszprémi püspökök tized-bérleti szerződést kötöttek az udvari kamarával. Volkra a szerződés szerint csak a zalai és budai tizedeket tartotta meg saját használatára. De 1717. június 26-án Külley nevű veszprémi tizedszedőjét kiküldte Ósibe és Hagymáskérre a tizedjövedelem összeírására, aki megakadályozta a kamara tizedszedőjét – Neübaürt (sic) – munkájában. Arra hivatkozott, hogy Volkra püspök az ősi és hagymáskéri tizedjövedelmét a veszprémi püspöki konyhája számára tartja vissza. Az ügy a pozsonyi királyi kamarához került, amely tovább küldte a bécsi udvari kamarához. Ez engedélyt adott, hogy a püspök a két községből csak a szűken vett házi használatra szükséges tizedjövedelmet veheti igénybe, a többi tized mindkét helységben a bérlet, az udvari kamarát illeti. Tehát ezen munkájában a kamarai tizedszedőt akadályozni nem szabad.¹⁴²

A kamarai tizedszedés egyházmegye szerte megindult. Csík Péter udvari kamarai tizedszedő jelenti, hogy az egyik gyűjtőhelyen 1000 (egyezer) kereszt gabonát gyűjtött be keresztenként 26 kévét számolva. A pozsonyi kamara a bécsi kamarától eligazítást várt a gabona tárolására 1717. szeptember 17-én. A bécsi udvari kamara válasza: "csépeltessek ki a gabonát és a megtisztított termést szállítsák Budára, ahol Zennegh kamarai inspektor elismervény ellenében átveszi a termést."¹⁴³

A bécsi udvari kamara 1718. április 29-én utasította az osztrák állami hitelbankot – Universal Bankalität –, hogy minden év Szent György napja előtt fizesse ki Volkra veszprémi püspöknek a tizedekért járó haszonbért 4500 forintot.¹⁴⁴

Még ugyanezen esztendőben a vármegyei közgyűléseken ismételt felszólalt püspöki jogai védelmére, amelyet a pápaiak vámmmentességükkel,¹⁴⁵ Vigyázó György pedig az ajkai és henyei tizedek beszédésével sértettek meg. Vigyázó a közgyűlésen kijelentette, hogy a régi szokás alapján az ő családja szedi a fenti helységek tizedeit és az eddigi szokástól nem fog elállani.¹⁴⁶

Volkra püspök nemcsak a saját jogait védte, hanem székeskáptalanának is segítségére volt az arácsi tized és a siófoki vámjog visszaszerzésében.¹⁴⁷

1720. június 6-án bérbe adta Ósi és Hagymáskér kivételével a Veszprémhez tartozó tizedeit Kőszeghi Mihály, Perczel Tamás, Külley Mihály, Török András nemeseknek 1600 forintért, melynek hozama 50 pozsonyi mérő zab és 25 pozsonyi mérő tiszta búza. A bérlet fele (800 forint) 1720. év Szent Mihály ünnepéig, a másik fele pedig 1721. január 1-ig volt fizetendő. A tized fizetésére kötelezett községek: Rátod (Gyulafirátót), Dudar, Sóly, Szt.Istvány (Királyszentistván), Vilonya, Papkeszi, Kovácsi, Berhida, Csajád (Csajág), Kajár (Balatonfőkajár), Lepsény, Szt.György (Mezőszentgyörgy), Bosok (Balatonbosok), Enying, Fok, Szabadi (Balatonszabadi), Maros (Siómaros), Komárom (Mezőkomárom), Szilas (Mezőszilas), Tács (Tács).¹⁴⁸

Volkra püspöknek a tizedfizetés körül a zalaiakkal is meggyűlt a baja. Kérésére III. Károly király felszólította az alispánt és a vármegye tisztikarát, hogy szorgalmazza a veszprémi püspöknek járó tizedek megfizetését, melyet Szent István törvénye is előírt.¹⁴⁹

c.) A királyné koronázásának joga

III. Károly (1712-1740), akit 1712-ben Pozsonyban nagy fénnel királlyá koronáztak, 1714-ben magyar királynévá akarta koronáztatni hitvesét, *Braunschweigi Erzsébet Krisztina* hercegnőt, mivel ő csak most érkezett haza Spanyolországból, ahol eddig férje helyett kormányzott.

Gr. Volkra Ottó Ker. János, miután az országgyűlés összehívásáról értesült, elérkezettnek látta az időt arra, hogy a veszprémi püspök részére, a királyné koronázási és felkenési jogot, amelyet az esztergomi érsek több ízben jogtalanul gyakorolt, végérvényesen visszaszerezze. 1714. július 26-án felterjesztést intézett a királyhoz, amelyben meggyőzően bizonyítja a királyné felkenési és koronázási jogát. Hivatkozik:

1. **IV. (Kun) László király** (1272-1290) 1276-ban kiadott kiváltságlevelére, amelyben ez olvasható: "a veszprémi püspököt egyházának alapításától fogva megilleti az a kiváltság, hogy Magyarország királynéját

megkoronázza, amely kiváltságra vonatkozó oklevelet ... több ízben is láttuk és figyelmesen átolvastuk ... ezt a jogát a püspök nemcsak a múltban, hanem a legújabb időkben is háborítatlanul gyakorolta ... ennek e tisztségnek a jutalma a királyné kancellársága, amely évi 500 márka díjazással járt."

2. Erzsébet királyné "Berény" adományozására vonatkozó iratára. Ebben Kun László király felesége hálából azért, hogy Veszprém püspökei koronázzák és kenik fel a királynékat, s így őt is Pál (Széchy II. Pál 1263-1275) veszprémi püspök avatta Magyarország királynéjává, teljesítve fogadalmát, a Somogy megyei Nagyberényben pohárnokainak 5 ekealjnyi földjét ... a veszprémi egyháznak adja, amelynek a királynék a kegyurai s amelyben áll a királynék trónszéke.
3. A fenti oklevél Fenennának, III. András feleségének, 1291-ben kelt átiratára.
4. Ágnes királynénak 1300-ban kelt, de hibásan 1310-re, illetve 1317-re datált oklevelére, amelyek mind igazolják a veszprémi püspök jogait.

A mostani visszás helyzetnek fő oka, hogy a mohácsi vész után az ország nagy részének pusztulásával együtt Veszprém is annyira elpusztult, hogy a püspökök nem tudtak itt lakni, a káptalan megszűnt, mert a kanonokok kihaltak, megfelelő levéltár pedig nem állott rendelkezésre, ahol a hivatalos iratokat őrizhették volna. Így történt ezután, hogy a veszprémi püspökök nem érvényesíthették jogaikat és elnézték, hogy az esztergomi érsekek gyakorolták azokat. De még így is ők tették a királyné fejére a koronát (ti. a házi koronát), míg közben a szentmisét és felkenést, valamint a szentkoronának a királyné jobb vállára helyezését az esztergomi érsek végezte. Ha pedig a koronát a veszprémi püspök teszi a királyné fejére, akkor miért nem végezhetné ő egyedül az egész szertartást is, amikor a jog őt illeti. Hivatkozott végül arra, hogy I. Lipót megígérte az egyházak régi jogainak visszaállítását még abban az esetben is, ha új perdöntő oklevelet, vagy bizonyítékot tudnak felmutatni.

Mindezen indokok felsorolása után kérte a királyt, hogy ne vesse el kérését, hanem adja vissza a veszprémi székesegyház püspökének a királyné koronázási jog mellé a felkenési jogot is.¹⁵⁰

III. Károly Volkra keresetlevelét elküldte Keresztély Ágost esztergomi hercegprímáshoz, hogy tegye meg rá észrevételeit.

A prímás két bizottságot nevezett ki az ügy szorgos átvizsgálására. Az egyik jogtörténeti, a másik pedig törvénykönyvi szempontokból vette

vizsgálat alá a felhozott érveket. Mind a két bizottság a prímás javára döntött. Keresztély Ágost a bizottságok döntését terjesztette fel a királyhoz, aki azokat el is fogadta.

A királyné koronázása 1714. október 18-án a szokott módon történt Pozsonyban; ti. a felkenést és a szentkoronának a királyné jobb vállára helyezését az esztergomi érsek, a házi koronával való koronázást pedig a veszprémi püspök végezte.¹⁵¹

A püspöki jogait féltékenyen őrző Volkra nem hagyta ennyiben a dolgot, hanem ugyanezen év december 6-án a pozsonyi diétán Somogyi Ádám veszprémi alispán által a király jelenlétében bejelentette tiltakozását a jogsértés ellen. A tiltakozást az országgyűlési jegyzőkönyvbe foglalták. A király erről hivatalos okiratot állíttatott ki 1714. december 6-án Pozsonyban, melyet a veszprémi káptalani levéltár őriz.¹⁵² A tiltakozás tudomásul vételénél elérni többet nem tudott.

AZ ÁLLAMHATALMI MEGBIZATÁS, A VÁRMEGYEI FŐISPÁNSÁG

A királyt az önkormányzati vármegye élén a főispán képviselte. A török hódoltság megszűnése után felújultak az egyháziak örökös főispánságai is.¹⁵³ A veszprémi püspökök csak 1392-től voltak véglegesen Veszprém vármegye örökös főispánjai.¹⁵⁴ Csupán Vetési Albert (1456-1486) püspök halála után 1495-ig Kinizsi Pál volt a főispán. Ekkor II. Ulászló (1490-1516) visszaadta a főispánságot ifjabb Vitéz János (1488-1499) veszprémi püspöknek. Ettől kezdve Koller Ignác (1762-1773) püspök haláláig a veszprémi megyéspüspök folyamatosan betöltötte a "comes perpetuus et supremus", azaz örökös főispán tisztségét.¹⁵⁵

Volkra 1710. május 28-én a püspöki kinevezési okirat mellett (jóllehet az is jelezte a főispánságot), külön főispáni kinevezést is kapott, amelyben *I. József* (1705-1711) király hivatalosan közlésezi, hogy a *veszprémi főispánságot*, amely Széchényi Pál előző főispán halálával tényleg és jogilag megüresedett, kedvelt hívének, *heidenreichsteini Volkra Ottó Ker. János gr. scardonai választott püspöknek, a pozsonyi társaskáptalan prépostjának, királyi tanácsosnak a veszprémi püspökséggel együtt adományozza.*¹⁵⁶

A vármegye közönségének meghagyta, hogy Volkra veszprémi püspököt a vármegye főispánjának is elismerje, előtte a szükséges esküt tegye le, iránta a szükséges tiszteletet tanúsítsa és az ő joghatóságának a szokásos dolgokban engedelmesskedjék. A vármegye nemessége a kinevezést tudomásul vette és Volkra Ottó Ker. János grófot törvényes főispánjának elismerte. A főispáni beiktatást királyi meghatalmazás alapján *gr. Zichy Péter* és *id. gr. Esterházy Ferenc* végezték.¹⁵⁷

A bécsi kancellária első megbizatásként 1711. június 17-én felszólította az új főispánt, hogy a veszprémi várparancsnok – *gr. Zinzendorff* alezredes – jelentésére a várfalak kijavításához szükséges anyagi segítséget a vármegye részéről biztosítsa, amelyre az 1622. évi 35. és 36. artikulusok is kötelezik a vármegyét.¹⁵⁸

Volkra főispáni működéséről az 1713. április 26-án Pápán tartott közgyűlési jegyzőkönyvben találunk feljegyzéseket. Az április 26-ra összehívott közgyűlést csak 27-én tudták megtartani a főispán betegsége miatt. Ezen közgyűlésen általános tisztújítást tartottak. *Somogyi Ádám alispán, Acsády Pál főjegyző, Kenessey István és Szentmiklóssy Mihály főszolgabírák* lettek, egyúttal betöltötték az összes üresen lévő hivatalokat is. A főispán 200 arany dukátot, az alispán 400 forintot, a jegyző 200 forintot, a főbírák 100 forintot, a szolgabírák 40 forintot kaptak.

A főispán, elődeihez hasonlóan, a tiszteletdíjról lemondott, a többiek pedig nagyon megszolgálták a kapott összeget, mert vállukra nehezedett a megye kormányzata, a bírászkodás, a megyében állomásozó katonaság ellátása, a veszprémi vár javíttatása, adók behajtása.¹⁵⁹

Ugyanazon a gyűlésen a régi megyei törvényekhez és határozatokhoz híven az ünnepek megszentelésére és a káromkodások megbüntetésére hozott megyei törvényeket felújították. A reformátusok az ünnepek általános megülésének ellene mondtak és csak az országosan kötelező ünnepek megtartására vállalkoztak. A főispán hangsúlyozta, hogy az ünnepek megszentelésére vonatkozó határozat egyezik öfelsége akaratával, éppen azért azok megtartásához ragaszkodni fog.¹⁶⁰

1713. november 8-án tartott gyűlésen a vármegye 15 szekér segítséget ígért a veszprémi püspöki rezidencia építéséhez.¹⁶¹

Az 1716. április 20-án a veszprémi várban tartott megyei közgyűlésen felolvasták azt a királyi leiratot, amelyben III. Károly boldogan értesíti a vármegye lakosságát, hogy a Mindenható fiú utóddal áldotta meg házasságát. A nagy örömhírré Volkra főispán még ugyanezen napon ünnepélyes hálaadást "Te Deum"-ot tartott, amelyre meghívta a vármegye nemességét is.¹⁶²

A főispáni hivatal gyakorlásában nem kis nehézséget okozott az udvari főhatóságok országos biztonsági rendeleteinek végrehajtása. Így történt, hogy az 1716. augusztus 25-én tartott megyei közgyűlésen felolvasták *Baumgartner* főhadbiztos levelét és *Savoyai Jenő hg.* hadvezér parancsát, amelyben a vármegyétől hadi szállításra 105 hatökrös szekeret kíván 2-2 szolgálal. A főispán ajánlotta, hogy a nemesség is járuljon hozzá természetben, vagy pénzben ezen teher viseléséhez, mert a herceg parancsa az összes lakosokra, nemesre és nem nemesre, egyaránt vonatkozik. A közgyűlés nagy nehezen kimondta, hogy 15 szekeret a nemesség fog kiállítani, de az ellen ünnepélyesen tiltakoztak, hogy a herceg parancsa a nemességet is kötelezi.

A nemesek sehogysem akartak megnyugodni, hanem továbbra is ellenkeztek és össze-vissza kiabáltak, ezért a főispán le akarta őket csillapítani, és elég szelíd hangon a következő atyai intelmet intézte hozzájuk: "Fiaim én elismerem, hogy a nemesek kiváltsága, hogy a megyén szava legyen és beszélhessen, de nem lármázva, mint a barmok, hanem értelmesen, egyik a másik után, hogy a szót meg lehessen érteni." Erre a nemesség felzúdult: "Minket barmoknak mond, akik nemesek vagyunk, menjünk ki a megyeházból." – A jegyzőkönyv hangsúlyozza, hogy nem nevezte őket barmoknak, csak a viselkedésüket hasonlította a barmokéhoz. – Hógyészi András, Baka Miklós, Pordán Ferenc, Rada Sámuel, Körmendi János és sokan mások kivonultak. Később a kivonult nemesség meggondolta a dolgot és az alispán útján megkövette a főispánt, aki a széksértés esetén szokásos büntetést elengedte és megbocsátott a sértő szavakért, de kijelentette, hogy neki a dolgról bizonyáglevelet adjanak és fenntartotta szabadságát hasonló esetek megelőzésére.¹⁶³

Az 1719. október 27-én tartott megyei közgyűlésen, amelyen a főispán elnökölt, a következő főbb határozatokat hozták:

1. Az omladozó várfalak megerősítésére 100 szekér gerenda és 10 szekér ág, népiesen "rűzse" beszerzését a főbírák kötelességévé tették.
2. Elhatározták, hogy a Veszprémben elszállásolandó katonaság részére kellően felszerelt szállást biztosítanak. A dolog kivitelezése Simoga Ferenc esküdt kötelessége, aki a szükséges költségeket a járási adószedőktől nyugta ellenében veszi át.
3. A főispán különleges ajánlására a megyei orvos részére fizetendő évi fizetés 100 forint készpénz, 20 pozsonyi mérő gabona, 12 akó bor és 15 szekér tüzifa legyen.
4. Mivel a pékséghez szükséges gabonaraktár kezelése és a pékség kemencéjének füstje nem kicsi kellemetlenséget okoz a püspök-főispánnak, azért intézkedés történt, hogy a vármegye segítségével telepítsék át mindezeket a felszereléseket a református iskolamester üresen álló lakásába.¹⁶⁴

A XVIII. század folyamán a vármegyei gyűlések jelentősége, – főleg a török alól felszabadult vármegyékben, – megnövekedett. A régi tulajdon (allodium, beneficium) igazolása, határvillongások megszüntetése, nemesség igazolása, az idegen megyéből átköltözött nemesek megyei lajstromokba való felvétele, mind-mind a vármegyei gyűlés hatáskörébe tartozott. Tekintve azt,

hogy a nemesek a birtok és nemesség igazolásánál, mivel az okmányok közül sok elveszett, vagy megsemmisült a háborúk idején, egymás tanuvallomására voltak utalva, hogy másokat a maguk javára könnyebben megnyerjenek, nem volt ritka a hamistanuskodás, vagy az okmányhamisítás sem. A főispánokra, mint a közgyűlés elnökeire hárult a feladat, hogy a visszaéléseket megakadályozzák és megszüntessék. Volkra püspök a megyei jegyzőkönyvek tanúsága szerint a főispáni kötelességének a legteljesebb mértékben eleget tett. Sokszor kemény magatartást tanúsított a választásoknál és a határozatok kimondásánál. Munkálkodását az igazságosság és lelkiismeretesség jellemezte. Nem kereste a maga hasznát. A pártviszályokat igyekezett elkerülni vagy bölcsen megoldani.¹⁶⁵

URADALMI GAZDÁLKODÁSA

A török hódoltság idején elpusztult templomok és plébánialakok felújításra vártak. A nép szegény volt, segítségre szorult. A helybeli földesuraktól és az egyházmegyei hatóságtól, a megyés püspöktől vártak az újjáépítéshez segítséget és támogatást. De a lakossággal együtt ezek is elszegényedtek.

Volkra püspök, amikor rádöbbsent a reá váró gazdasági nehézségekre, nem roppant össze, nem veszítette el életkedvét, hanem komoly tetterővel megkezdte a püspöki birtokok gazdálkodásának újjászervezését és a birtokjogok érvényesítését.

A veszprémi püspökség birtokainak központja a veszprémi vár volt, ahol a püspök földesúr lakott, de az igazgatásnak valójában két központja volt, a két püspöki vár: Veszprém és Sümeg.

Veszprém alá a következő uradalmak tartoztak: 1.) *Veszprém vára és tartománya*: Veszprém, Szenttamásfalva, Szentmiklósszeg, Ság, Urhida, Berényhida, Füred, Kék, Csopak, Kövesd, Vámos, Fajsz, Szentistván, Papvására, Hajmáskér, Ósi, Kajár. 2.) *Németvölgy*: Tagyon, Herend, Szepezd, Szentantalfa, Szentberekfalva, Csicsó, Szentjakabfalva, Gyulakeszi. 3.) *Kálvölgy*: Szentbenedekkál, Mindszentkál, Kerekikál, Köveskál, Töttöskál. 4.) *Peremarton és tartozékai*: Gerézd, Kistótfalu, Acsa, Nagytótfalu, Bedeg, Mocsola, Egyházaskapol, Csehi, Szanas, Lulla, Csege, Bálványos, Kekese – Kötése – Csepel, Tur, Egres, Tomaj, Csád, Csökely, Görgeteg, Kortó, Tefételő, Peremarton. 5.) *Egerszeg és Nova uradalma*: Nova, Karácsonyfalva, Zajka, Salomfa, Fácánfalva, Csapófalva, Lőrincfalva, Fövenyes, Salamonfalva, Kondora, Babát, Konchegye, Kistelegd, Mihályfalva, Szántóháza.

Sümeg alá pedig *Sümegvára és tartománya*: Sümeg, Erek, Püspökuzsája, Nyirád, Bazsi, Cseh, Prága, Diáki, Csolta (ma Csóta Veszprém megye). A püspöki udvarban a legfőbb tisztet az udvarbíró (provisor) töltötte be. Az ő kezéhez futottak be az összes jövedelmek. A várak és a hozzájuk tartozó birtokok felügyeletét a várnagyok, porkolábok (castellani) látták el, közvetlen felügyelet pedig a tiszttartókhoz (officiales) tartozott.

A veszprémi püspökség Mohács előtti birtokviszonyairól, jövedelmeiről az 1524-ből származó urbárium alapján kapunk képet. A püspöki

uradalmakban jobbágy gazdálkodás folyt, de Veszprémben, Sümegen és Ósiben majorsági – allodialis – magángazdálkodásról is tudósít az urbárium. A püspök jövedelmeit a készpénzben fizetett földbér, tizedbér, malmok jövedelmei alkották. Mindezt összevéve és hozzászámítva az italmérési s egyéb jogokat 5000-6000 forintra tehetjük a veszprémi püspökség évi készpénz jövedelmét. Az összes jövedelmet a velencei követ 16000 forintra becsülte, valószínűleg 10-12000 forint volt az eredeti átlagjövedelem.¹⁶⁶

Ezzel összehasonlítva 1710-ben Somogyi Ádám veszprémi alispán vallomása a püspökség jövedelmét a gabona és bortizedek után 3000 forintra tette, a szőlőbirtokok kb. 100 akó bort adtak. 2500 forintra értékelte az évi jövedelmet Kasméry György, aki Széchényi Pál püspök udvarában szolgált hét évig.¹⁶⁷

A rendelkezésre álló levéltári adatok alapján állítjuk, hogy Volkra püspök kezdetben a jobbágygazdálkodás mellett¹⁶⁸ szabad birtokain allodiális (majori) gazdálkodást is folytatott. Gazdasági központjai Veszprém, Sümeg, Egerszeg és Somogyban Karád voltak. A földesúri gazdálkodással kapcsolatos problémákat megbizottjai útján kívánta megoldani. Ezért a veszprémi káptalan előtt 1717. húsvét 3. vasárnapjára következő hétfőn (1717. április 19.) megjelent és mind Veszprém vármegye, mind Somogy vármegye területén előforduló peres ügyeire vonatkozóan az alábbi jogi képviselőket jelölte ki egy évi időtartamra: Majthényi János a "királyi ügyek igazgatója és a Magyar Szentkorona ügyvédje", Semberger Ádám, Lada György, Villegrand Pál, Lethenyi Tamás, Koller Ferenc, Bencsik Mihály, Szent-Iványi Mihály, Csernaházy Mihály, Skaricza György, Virágh János, Jeszenák Pál, Nagy Mihály, Gyarmathy Márton, Gyöngyössy Márton, Tiro János, Pár István, Hrabovszky István, N.Márton, Valy Ferenc, Bohus Mihály, Bogyay János és Mihály, Semsey Miklós, Kubinyi András, Pasa Mihály, Lendvay István, Dondo István, Githard Ferenc, Pamhallya Mihály, Szombath György, Mossonyi András. Nevezetteket alkalmazta és elrendelte, hogy nevezetteket Veszprém vármegyében igazi, törvényes és kétségtelen megbizottaknak elismerjék, akik akár egyenként, akár egyetemesen járnak el a kérdéses ügyekben.¹⁶⁹

A jogi képviselőkkel azonban Volkra püspök nem tudta annyira tehermentesíteni magát a gazdasági ügyektől, hogy főpásztori kötelezettségeinek eleget tudjon tenni, ezért javadalmi birtokait gazdasági központok szerint lassanként bérbe adta. A bérlő Szalabéri Horváth Ferenc, a püspök eddigi jószágfelügyelője lett.

A sümegi uradalom bérbeadása 1718. április 24-én Veszprémben történt. Volkra Ottó Ker. János veszprémi püspök a bérleti szerződésben kifejti, hogy az országos közügyekben való elfoglaltsága miatt, mivel sokszor kénytelen távol lenni otthonától a sümegi püspöki uradalomhoz tartozó összes javait bérbe adja Szalabéri Horváth Ferenc urnak, ahogy azok a mostani használat szerint a sümegi uradalomhoz tartoznak, és pedig:

- "1. A sümegi várhoz tartozó összes javakat, az összes tizedekkel, hegyvámmal, adóval (censibus), kiváltságos és hasznos jogokkal úgy, hogy azokból a bérlő semmit sem szüntethet meg, vagy el nem idegeníthet, vagy el nem veszthet, sőt az erőszakkal elvetteket visszaszerezni, a határokat megőrizni, a tizedfizetőktől a tartozást követelni és minden jogot, joghatóságot és a püspöki javak előjogait biztosítani és megőrizni tartozik, az itce joggal (jure mediarum) és pedig úgy, hogy az összes megmaradások (convictionea) a bérlet tartama alatt a bérlőé lesznek, úgyhogy ő tartozik fizetni a költségeket is. Ha pedig a költségeket viselni nem akarja, akkor a megmaradások (előnyök, nyeremények) nem a bérlőé, hanem az uradalomé lesznek, vagy a költségek levonandók.
2. A püspöki jogok érvényesítésére az uradalomhoz tartozó helységek, majorok, a tized fizető helyek összeirandók.
3. Az egész évi bérlet 3300 forint, amely negyedévenként (angariatim) részletekben fizetendő és pedig kétszeres büntetés mellett, ha elmulasztanak a kitűzött időben a fizetést.
4. A bérlendő javakból kivéttetik a tapolcaiak bérlete és a lódi üveghuta, ha pedig valamely kézműves, vagy maga az uradalom ipari létesítményt akarna bevezetni, azokat a bérlő javainak sérelme nélkül vezetheti csak be és a bérlőnek az ipari létesítményből kártérítés adandó, aki az ipari üzemmel is tartozik törődni.
5. A bérlő az uradalom kenyérére ad 50 köböl kenyérgabonát és 30 akó bort a Szentgyörgyhegyről, melyet az uradalom tetszése szerint vagy Veszprémben, vagy Sümegre kell szállítania.
6. Hasonlóképpen három hízott sertést zsírnak, három ártányt pedig a konyha számára. Amikor az uraság Sümegen tartózkodik, lovai számára szénát és abrakot, a konyha számára pedig tüzfát is tartozik szolgáltatni.
7. Az uradalom szüksége szerint a lódi fűrészmalomból kötelees szállíttatni 3 db. gerendát, vagy 200 db. lécet. Amennyiben az uradalom többet

akarna, a bérlő a gerendákat köteles a lakosokkal elszállíttatni, de azért a falusiak jogos bért kapnak, a fűrészmalom azonban ingyen tartozik feldolgozni.

8. Majd vizsgálják felül az összes malmokat, majorokat, milyen állapotban vannak az épületek és milyen javításra szorulnak, melyeket megjavítva ugyanolyan állapotban kell a bérlet végén az uradalomnak visszaadni. A költségekre szabadságában áll a bérlőnek a bérlethől 300 forintot levonni a javításokra és az épületekre. Természetesen ezen összeget akkor lehet igénybe venni, amikor a javításra, vagy építésre valóban szükség van.
9. Mivel minden állatot megkap használatra, azért róluk új leltár készítenendő. Ténylegesen meg kell állapítani, hogy 1715-ben mindegyik fajta állatból hány darab volt a gazdaságban, mert ugyanennyi állatot kell a bérlet lejártakor visszaadni az uradalomnak úgy, hogy ne öreg tehének, hanem a bérlő szorgalmából az öregek fiatalokkal pótoltsanak és velük együtt újszülött borjak is visszaadassanak, mivel minden borjú is az uradalomhoz tartozik. Ugyanezt kell érteni a kancákról is: úgy viselje gondját a ménesnek, hogy a növekvő csikókat jó árért el lehessen adni, mindig jó, kiváló csikókat alkalmazzon a ménesnél. Az eladandó lovak ára az uradalomé, hogy ez minél kedvezőbb legyen, az eladásra szánt csikókat cigányokkal töresse be hámba és megtekintésre mutassa be az uraságnak.
A juhnyáját évenként 20 báránnyal növelje és az uraság részére 100 db. juhsajtot és 200 db. irósvajat adjon be. A sertéskondát évente 12 előhasi anyával és 1 kannel növelje, továbbá 12 elválasztott füstölt malacot adjon az uraságnak. A méhek után évente beszolgáltasson 100 lépesmézet.
10. A most átadott dolgokat a bérlet lejártakor sértetlenül és teljes számban a növekedéssel együtt visszaadni tartozik. Azért a csikók és borjak számának növekedéséről évente kimutatást tartozik adni az uraságnak. Amiről most kifejezetten megegyezés történt, arra vonatkozólag csak általános dögvész tudja az állatok számát csökkenteni, amit a bérlő minden erejével meggátolni tartozik. Ha egyébként – amitől Isten óvjon – csak a bérbeadott állat pusztul el, az a bérlő kára.
11. A bérlő, ahol neki jónak látszik, javíthatja a gazdaságot, építhet új épületeket, ha a falusiak munkáján kívül még másra is szüksége lenne, akkor arról az uradalmat értesíteni tartozik. Egyébként az épületeket,

malmokat, majorokat ugyanolyan állapotban tartozik megőrizni, ahogyan azokat átvette, ellenkező esetben a bérlő költségén kell megjavíttatni, amire különsképpen köteles.

12. Az alattvalókat az úrbéri szerződésen és a szokásos munkákon túl nem kötelezheti; atyjuk lesz, amennyiben módjában áll, új falvakat létesít és az újonnan létesítetteket, hogy jó erőre kapjanak, istápolni fogja. Az igazságot becsülettel fogja szolgáltatni. A bérlőnek gondja legyen arra, hogy a neki bérbe adott püspöki javakat el ne pusztítsa, hanem megőrizze és növelje. Ha mégis eltérne a szerződésben foglaltaktól, a földesurnak jogában áll a visszaéléseket megszüntetni és az alattvalók kártalanításáról gondoskodni.

Hogy pedig az ő javokról való gondoskodása nyilvánvaló legyen, minden faluban írják össze a falubelieket összes javaikkal együtt, ahogyan a 2. pontban már jelezve volt. Azért, ha a jobbágyok a bérlő keménysége miatt megszöknének, vagy károsulnának, akkor a bérleti idő leteltével megfelelő kártalanítást fog fizetni.

13. Ház népét úgy őrizze, hogy ne legyen mások botránnyára, továbbá az ő gondatlansága és nemtörődömsége miatt tűz által kár ne származzék, amit egyébként megtéríteni köteles.

14. A "Kis Falu"-ban lévő "Palotás" nevű szőlőt a bérlő szorgalmasan tartozik gondozni, de a termés az uraságé lesz.¹⁷⁰

Ugyanezen bérlő, hogy a javadalmi ügyekben nagyobb tekintéllyel tudjon eljárni, egyúttal az összes püspöki javak felügyelőjének (jószágmegőrző) tisztségét is fogja viselni, azért minden vármegyében, ahol püspöki birtok van, gondját viselje a püspöki javaknak. Az uradalmi javak ügyét előmozdítsa, a fenyegető kárt pedig hárítsa el, a többi gazdatisztnak számadásait vizsgálja felül, ahol pedig a gazdaságot jobban fel kellene szerelni, ezt a tényt az uraságnak tudomására hozza és a változás szorgalmazásával végre is hajtja. Ezt a szerződést mindkét fél sértetlenül megőrizni tartozik, minden szerencsés, vagy szerencsétlen esetben, nem jöhet tekintetbe semmiféle háborús idő. – Érvénytelen lenne mégis, ha mindnyájan kénytelenek lennének mindenüket hátrahagyni és sajátjukkal sem rendelkezni (sic).

15. Ezen szerződés mindennemű megtartására és a bérbeadó biztosítására, valamint a használatra adott állatállomány, az épületek megőrzésére és a bérlet szorgalmas megfizetésére, valamint minden a bérlő által

használt javakban előidézett károk kártalanítására, minden saját és feleségének vagyonát, bármely vármegyében is legyen, a bérlő bérbeadónak zálogba adja, ugyannyira, hogy ha nem fizeti a bért, vagy kárt okoz, vagy ha hiány van az állatokban, vagy az épületek romlása miatt mindennemű kártérítést saját erejéből teljesítheti minden bírói közreműködés nélkül.

A bérlet összege annyi, amit a felek fentebb megállapítottak, akár jól sikerül a gazdálkodás, akár valami kár érné. A bormérés, az állatok használata és szaporulata, hasonlóképpen a malmok jövedelme, a jobbágyok pénzbeli szolgáltatása, 1718. Szent György naptól három évig bérbevevőé. Három év után visszaszáll a bérbeadóra. A biztonság kedvéért a bérlet 1721. Szent György napjáig tart az előzőleg bevetett területekkel, melyet a bérlőnek kell elvégeznie becsülettel és csalárdság nélkül.

A bérleti szerződés mindkét fél biztosítására két példányban készült, melyet a szerződő felek saját aláírásukkal és pecsétjükkel, valamint felkért tanúk aláírásával megerősítve kiadtak Veszprémben, 1717. évi április hó 24-én.¹⁷¹

Volkra amikor látta, hogy a javadalmi földek és egyéb szolgáltatások bérbeadása mekkora megkönnyebbülést jelentett számára, elhatározta, hogy a többi uradalmait is haszonbérbe adja Szalabéri Horváth Ferenek.

A (zala)egerszegi uradalom bérleti szerződését 1719. július 10-én kötötték meg Sümegen, amelyhez mintául a sümegi szerződés szolgált.

A bérbeadás 3 esztendőre szólt az alábbi feltételek mellett:

1. Bérbeadó bérbe adja a bérlőnek az egerszegi uradalomhoz tartozó összes javait az összes hegyvámval, tizedekkel, kilenced járandósággal, kiváltságos és hasznos jogokkal együtt úgy, hogy a bérlő azokból semmit el nem idegeníthet, sőt az erőszakkal elvett és elidegenített javakat visszaszerezni, határokat megőrizni, a tizedfizetőktől a tizedet követelni és minden jogot és joghatóságot, valamint a püspöki javak előjogait védeni és megőrizni tartozik. Kötelessége mindezt jogi úton is érvényesíteni. Az így nyert haszon a bérlőt illeti és az ő kötelessége a költségeket is viselni.
2. Az évi bérlet 1200, azaz egyezerkettőszáz forint vert (arany) pénzben negyedévenként, vagy legalább is félévenként a kitűzött időben fizetendő. Továbbá tartozik beszolgáltatni 6 db. egyéves borjút (3 db. üsző, 3 db. bika). Azonkívül (Egerszegen) szállást biztosítani, vagy 3 szobás kandallóval ellátott lakást építeni tartozik, istállókval és

kocsiszínnel a bérlő által kiválasztott helyen. Ezen épület a bérlet lejártakor az uradalomé marad kártérítés nélkül, de a bérletből levonhat 100 forintot a költségekre.

3. Felül kell vizsgálni a malmok, majorok épületeit, hogy amilyen állapotban találtnak a bérlet elején, ugyanolyan állapotban kerüljenek vissza a bérlet végén az uradalom használatába.
4. A bérlő, ahol jónak látja, javíthatja a gazdálkodást, emelhet új épületeket, ha a falusiak munkáján kívül még más költsége is lenne, tartozik az uradalmat ezekről értesíteni, illetve tájékoztatni.
5. Ez a bérlet minden háborús veszélyre való tekintet nélkül, amely ezen a vidéken fennáll, 1719. augusztus 1-én kezdődik és 1722. augusztus 1-ig tart. Mivel pedig a bérlő 1719. augusztus 1-vel a tizedeket megkapta, a bérlet lejártakor 1722. augusztus 1-vel a tized az uradalomé lesz.¹⁷²

Ugyancsak 1719. augusztus 10-én Volkra püspök bérbeadta Horváth Ferencnek a somogyi (karádi) uradalomhoz tartozó összes püspöki javait. A bérleti feltételek egyezők az egerszegivel. Kivéve a 2. pontot, mely így szól: Ezen javak évi bérlete 1000, azaz egyezer forint jóminőségű, érvényben lévő (arany) ércpénzben. A bérlet évi két részletben fizetendő.¹⁷³

Volkra mint földesúr szigorú volt. Jobbágysait számon tartotta, hogy művelni tudja földjeit. Szabó, másnéven Kovács György Csepelyen (Somogy megye) lakó férfit az azon a címen, hogy csepelyi születésű, jobbágyként akarta kezelni. De Somogy megye bizonyságlevele szerint nem csepelyi származású, hanem beköltözött, így szabad állapotú. A vizsgálati jegyzőkönyv alapján a kancellária értesítette a püspököt Kovács György szabad állapotáról és utasította, hogy bocsássa őt szabadon, mert vele szemben földesúri joga nincs.¹⁷⁴ A hatékonyabb gazdálkodás érdekében azonban mérsékelte is a jobbágyterheket. Mivel Csehi (Sümegecsehi) a veszprémi püspök faluja földig égett, 1713. április 24-én szerződést kötött a csehi jobbágyokkal az újjáépítés elősegítésére és három évi mentességet adott a jobbágyterhek alól. – Három év után voltak csak kötelesek minden hétről két napot szolgálni, vagy 3-3 forintot fizetni. Fél hétről pedig egy napot, vagy 1-1 tallér volt az adó. Akinek marhája van azzal, akinek nincs annak gyalog kellett robotra mennie. Mindennemű vetésből tizedet adtak, a kukoricán és a kenderen kívül. Minden más jobbágyi szolgáltatással szintén kötelesek a püspöknek eleget tenni. A monostorapáti jobbágyok kötelezettségükkel Horváth Ferenc bérlőnek tartoztak. 1718. november 14-i feljegyzés szerint a

robotkötelezettséget megválthatták hetenként 3 tallérral, 1 szekér szénával. Minden ökor után kötelesek voltak 1 kiló vetést elvégezni az uraság magjával, katonáskodni és a "Palotás"-nak nevezett területen szőlőmunkát végezni. Ezen kívül tizedfizetés terhelte őket, amit Szent György napra kellett beszolgáltatniuk.¹⁷⁵

A szatmári béke után a földbirtokok tulajdonjogának rendezése után az elnéptelenedett falvakba megindult a telepítés. Mivel magyar területeken kevés helyen rendelkeztek népfeszleggel, azért idegenből, Morvaország, Csehország, Németország területéről próbáltak a földesurak telepéseket toborozni előnyös feltételek mellett. De csak az 1720-as évektől indult meg a rendszeres telepítés.¹⁷⁶

A telepítéssel Volkra püspök is kísérletezett. Liska János megbízottját Morvaországba küldte, hogy ott kézműveseket toborozzon. De mindössze annyi történt, hogy Volkra a Magyar Kancellária útján a Cseh Kancelláriától megkeresést kapott, hogy két megszökött jobbágyot, ha az ő birtokán tartózkodnak, küldje vissza a cseh hatóságoknak.¹⁷⁷ A sikertelen telepítés is ösztönözte arra, hogy javadalmi földjeit bérbe adja. Az évi bérleti jövedelme 5500 forint volt.

VÉGRENDELETEI ÉS HALÁLA

Gr. Volkra Ottó Ker. János püspök 1712. november 11-én megjelent a veszprémi székeskáptalan előtt és bemutatta sajátkezűleg írt végrendeletét, amelyben a magyar királyi törvények szerint megengedett módon rendelkezett javairól.

Általános örökösömmé – miként maga írja – testvéremet, gr. Volkra Ottó Kristófot teszem, aki mégis a következő hagyományokat tartozik kifizetni:

1. A piaristák részére az Esterházy grófnál lévő 5000 forintot tíz évi kamattal,

2. ugyancsak a piaristák részére a Zichy Péternél lévő 500 forintot a fentebb jelzett célokra,

3. a szegény veszprémi székesegyház számára az id. Erdődy György grófnál lévő 1000 forintot.

4. a szegény plébánosok számára 300 forintot,

5. a szegények számára 500 forintot,

6. a sümegi templomban lévő Mária oltár részére 100 forintot, hogy azon antipendiumot, miseruhát és gyertyákat vegyenek,

7. unokatestvéremnek, gr. Volkra Margitnak 3000 forintot.

Ingóságait, – kivéve azon képeket, melyek az ősi Volkra-házban voltak, amelyeket testvérenek juttatott – az edényekkel és a háztartásban szükséges eszközökkel együtt utódának hagyta.

A Szent Mihály egyháznak adományozta többek között pásztorbotját és könyveit. Meghagyta továbbá, hogy az értékes selyemruháiból ornátusokat készítsenek és ezek közül egy teljes ornátust a halottakért a veszprémi székesegyház részére juttassanak, szolgálóinak pedig adassék egy évi bér.

Nepomuki Szent János tiszteletére három szobor felállítását rendelte el a hagyaték terhére: az egyiket Pozsonyszentgyörgyön a piaristák részére, a másikat Veszprémben, a harmadikat Sümegen.

Lelke üdvére 500 szentmisét kér, melyeket a veszprémi és sümegi ferencesek arányosan osszanak meg egymás között. Erre a célra 300 forintot hagy.

Azt a keresztet pedig, amely – hiteles tanubizonyság szerint – egy teljes napon át a tűzben volt és ott el nem égett, zárják ezüst tokba és adjanak alkalmat a veszprémi népnek arra, hogy azt tisztelhesse. Alázatosan kéri a királyt, hogy jövedelmeinek egyharmadából adósságait fizessék ki, a fent maradt pénzt pedig adományozza testvérének, Kristófnak, aki már több mint húsz éve, jelenleg pedig mint kamarai alelnök szolgálja az országot.

Végül bocsánatot kér feljebb- és alattvalóitól azon botlásaiért, melyekkel őket megbántotta, illetőleg nekik rossz példát adott.

A végrendelet végrehajtására felkéri Keresztély Ágost hercegprímást és Nádasdy Tamás grófot, akiknek egy-egy képet adományoz.¹⁷⁸

1719. április 17-én a győri káptalan előtt pótvégrendeletet mutatott be Volkra püspök, amelyben még végrendekezés nélküli vagyonáról intézkedett.¹⁷⁹

A győri házat, melyet 1717-ben Saibl Mátyástól vett 1730 forintért a veszprémi püspökutódaira hagyta a következő feltételek mellett:

1. A mindenkori veszprémi püspök évenként – örök időkre – adjon a veszprémi káptalannak 60 forintot szentmisére.

2. Évenként két vég posztót osszon fel 4-4 rőfös darabokra és adja a szegény veszprém-egyházmegyei plébánosoknak.

3. Ha a püspök ezen feltételek mellett a nevezett házat elfogadni nem akarja, akkor a veszprémi káptalan jogot nyer arra, hogy azt eladhatja, vagy bérbe adhatja és a befolyt összeget a fenti célokra fordítsa.

4. Az Ulmer Ábrahámnál Bécsben lévő 5000 forintból 2000-et a Szent Anna szemináriumnak, 2000-et a veszprémi piaristáknak, a fennmaradó ötödik ezret pedig a főpapok végrendekezési joga által megállapított célokra hagyta¹⁸⁰ azzal a kikötéssel, hogy az egész összeg haszonélvezetét haláláig fenntartja magának.

A kormányzó főpásztor felelősségérzete indította arra, hogy rendelkezzen földi javairól, hiszen végrendeleteiben nem utalt betegeskedésre. Munkája eredményességét, céljainak megvalósulását kívánta biztosítani. Ennek tudatában hunyt el szentségekkel megerősítve Pozsonyban, 1720. dec. 19-én, az országgyűlés idején.¹⁸¹ A pozsonyi dómban a káptalantól kölcsönkapott fekete kazulában temették el, amiért viszonzásul Kristóf bátyja új miseruhát adományozott a pozsonyi káptalannak.¹⁸² Végakarátának az a kívánsága nem teljesült, amely szerint a veszprémi

altemplomban kívánt nyugodni Szűz Mária oltára előtt, hogy a Szent Szűz, Szent Imre és Szent György pártfogását érezze hamvai fölött is.¹⁸³

Elhunytakor mind személyes, mind a veszprémi püspökségben élvezett javairól a királyi kamara megbizottjai az egyházi megbizottakkal közösen leltárakat készítettek a pozsonyi, bécsi, győri, budai, veszprémi és sümegi lakosztályaiban található ingóságokról, a gazdasági felszerelésekről és számba vették készpénz tartozásait és követeléseit. Ezek alapján készítették el Volkra püspök vagyoni kimutatását, amely szerint a vagyon értéke 30 693 ft 28 ²/₃ dn. volt. A temetési költségek és tartozások levonása után (2664 ft. 93 ²/₃ dn.) a tiszta hagyaték 25196 ft. 65 dn. volt. Ezt az összeget a végső elszámolásig a kincstár megbizottjai lefoglalták, de 1721. március 26-án 563 ft. 68 dn. értékű ingóságot magukkal vittek, amelyhez a következő ékszerek tartoztak: 1 ékköves ezüst kereszt, 1 db aranygyűrű, 1 db zafír köves aranygyűrű, 1 db ékkövekkel, rubinokkal ékesített kereszt, 1 db aranyozott ezüst ereklyetartó, 1 db Szűz Mária arany képével diszített gyémántköves kereszt. A hagyatéki eljárást *III. Károly* király Bécsben 1721. augusztus 5-én kelt leiratával zárták le. A püspöki vagyont 30000 ft-ban állapították meg. Ebből 1/3-ad az egyházé, a másik a fiskusé, a harmadik harmad az örökösé, gr. Volkra Kristófé lett.¹⁸⁴ Az egyházi harmadot Volkra gróf a veszprémi székeskáptalannak 1721. szeptember 18-án elismervény ellenében kifizette.¹⁸⁵

EGYÉNISÉGE, LELKISÉGE

Volkra püspök lelkipásztori és egyházkormányzati problémákon kívüli személyes érdeklődésére, lelkiéletére forrásainkban egyértelmű utalásokat nem találunk. Elsősorban a különböző kinevezési okiratok indoklásaira, a püspöki kinevezéshez szükséges "processus informativus" adataira, a végrendeleti rendelkezések háttérének felderítésére támaszkodhatunk.

Kortársai hangsúlyozták nyelvtudását, sajnos anélkül, hogy a hivatalos iratokban ezt pontosan megjelölték volna. Német anyanyelvén és a tanulmányaihoz szükséges latin nyelven kívül feltételezhetjük pármái iskolázása kapcsán az olasz nyelv ismeretét is. Egy soknemzetiségű birodalom lakója és egy több nemzetiségű város plébánosaként (Pozsony - Pressburg - Presporok) a lelkipásztorkodásban maga is lényegesnek tartotta a hívek nyelvének megértését.¹⁸⁶ Veszprémi főispáni működése során a megyegyűléseken használhatta a latin nyelvet is, hiszen ez az ország hivatalos nyelve volt, de magyar nyelvtudását világosan bizonyítják az 1716. augusztus 25-én a megyei közgyűlésen a zajongó nemességhez intézett figyelmeztető szavai. Beosztottjaival bizonyára anyanyelvükön beszélt; a gazdálkodásával kapcsolatos szerződések azonban latin nyelvűek.¹⁸⁷ Hivatalos beadványai latin és német nyelven íródtak.

A nyelveken kívül még két érdeklődési körre tudunk következtetni. Hagyatéki leltáraiban feltűnően sok egyházi és világi ábrázolású vászonképet írtak össze. A festményeket maga is értékelhette, mert még végrendeleti végrehajtói számára is képeket kívánt ajándékozni és külön rendelkezett a családi házban lévő festményekről.¹⁸⁸ Könyveinek összeírásakor atlaszt és földrajzi könyveket és képeket soroltak fel,¹⁸⁹ ami földrajzi érdeklődésre enged következtetni. A tudományok iránti érdeklődésének megnyilvánulásaként jegyezték meg, hogy rendeztette a pozsonyi káptalan könyvtárát.¹⁹⁰ Hagyatékának felmérésekor mindegyik lakóhelyén (Pozsony, Veszprém, Sümeg) találtak könyvtárat, de sajnos a jegyzékek oly általános címeket tartalmaznak,¹⁹¹ amelyek alapján könyveinek azonosítására nem vállalkozhatunk.

Megemlítették a hittudományokban való jártasságát,¹⁹² de ennek irányultságát szintén nem tudjuk dokumentálni, mert a sümegi házban leltárba vett kb. 100 db könyvet egyszerűen "lelki olvasmányként" jelölték meg.¹⁹³ Teológiai műveltsége alapján azonban kezdetben maga is vállalkozott a veszprémi szemináriumban előadások tartására,¹⁹⁴ de ha lett volna is hajlama a tanári, vagy elmélyült teológiai munkásságra, a gyakorlati lelkipásztori és egyházkormányzati teendők erre nem adtak lehetőséget. Ebben a munkában azonban nagy előnyt jelentett számára a hangsúlyozott jó szónoki és vitakészség.¹⁹⁵ Egyházbizottsági képzettsége a szentszéki bíráskodásban volt nélkülözhetetlen. Nála a jogi érzék párosult az igazságosságra való törekvéssel, mert pártatlan ítélezéseit számontartották és lelkiismeretességét, elfogulatlanságát főispáni tevékenysége kapcsán is elismerték.¹⁹⁶

Határozott egyéniségét, sőt keménységét is elsősorban főispáni tevékenységében tapasztalták.¹⁹⁷ Földesúrként is szigorúan járt el mind a saját, mind a rábízott érdekek és értékek védelmében.¹⁹⁸ Ez azonban nem tette érzéketlenné, mert híveinek és környezetének fizikai szükségletei sem kerültk el figyelmét.¹⁹⁹ Ennek a megnyilvánulását látjuk abban, hogy az ő javaslatára emelték Veszprém város főorvosának fizetését. Ez nemcsak a város lakóinak szolgálta érdekét, hanem az orvos munkájának és személyének megbecsülését is jelentette.²⁰⁰ A gondoskodó és a munkás jogos bérét megfizető gazda nyilatkozott meg abban, hogy végrendeletében szolgálóinak egy évi bér kifizetését hagyta meg.²⁰¹ Ez a gondolat a bazini egyházlátogatáskor is hangsúlyt kapott, amikor figyelmeztette a híveket, hogy az egyházközségért munkálkodók (plébános, kántortanító, sekrestyés) járandóságait becsülettel adják meg. De a közösség pénzének lelkiismeretes kezelését is megkövetelte. A plébánosokat kötelezte az elszámolások közzétételére.²⁰²

Egyházmegyéjének szegény plébánosairól végrendeletében 1712-ben külön megemlékezett, melyet 1719-ben kiegészített azzal, hogy püspökutódainak hagyott győri ház fejében a szegény plébánosok részére ruhára való posztó szétosztását is kérte.²⁰³ Ugyancsak gondoskodott a szegények részére történő pénzjuttatásról is.²⁰⁴

Papi lelkiéletére utalásokat részben a hagyatéki leltárakban, de elsősorban a végrendeletében találunk. Gyermekkorától nagy tisztelője volt a Boldogságos Szűz Máriának. Ezt a tényt püspök korában is sokszor bebizonyította. Az andocsi híres búcsújáró helyen csoda kivizsgálását

végeztette.²⁰⁵ Ragaszkodását a sümegi Mária kegyhelyhez azzal mutatta ki, hogy a sümegi ferencesek templomának Mária oltára számára 100 forintot hagyott, hogy azon antependiumot, miseruhát és gyertyát vegyenek.²⁰⁶ Mária közbenjárásában bízva kívánta, hogy a veszprémi Szent György kápolna Mária oltára előtt legyen végső nyughelye.²⁰⁷ Szent Annát "dominam et patronam meam" – úrnőm és védelmezőm – kifejezéssel illette 1712-es végrendeletében.²⁰⁸ Ereklýje is birtokában volt. Pozsonyi házának leltárában szerepel: "reliquiarum aureum per modum numismatis pectoralis reliquiae Sanctae Annae in se complectens".²⁰⁹ Szent Anna tiszteletét az újkorban főleg a jezsuiták terjesztették. Az első indítást jezsuita iskolázása kapcsán is kaphatta, de gyerekkori tapasztalat is megalapozhatta, hiszen Bécsben a középkortól kezdve töretlenül élt Szent Anna kultusza. Ehhez a Habsburg-ház is csatlakozott.²¹⁰ Volkra Szent Anna iránti tiszteletét azzal is kifejezte, hogy az ő pártfogása alá helyezte legfontosabb főpásztori létesítményét a papnevelő intézetet.²¹¹ A veszprémi várban ma is olvasható a régi szeminárium bejárata felett kőbe vésvé: "Seminarium S(anetae) Annae".

Szent Anna kultusza mellett szintén szülőhazájából hozta Nepomuki Szent János e korban kiszélesedő tiszteletét. Végrendeletében három Nepomuki Szent János szobor felállításáról gondoskodott. A papi hivatásának áldozatává lett szent alakja a kor hangulatával összhangban közel állhatott a katolikus megújulás szellemében nevelődött és működő főpap gondolkodásához.²¹²

Nem lehetett tőle idegen az önfegyelmzésnek korábbi korokban gyakorolt formája, a vezekelőv viselése sem. Pozsonyi házának leltárában vettek számba egy vezekelőövet ("cilicium ex filis ferreis") is.²¹³ Ez a korban, ha nem is általános, de ismeretlen sem volt.²¹⁴ A jezsuitáknál iskolázott Volkra egészen biztos, nem hanyagolta el a lelkigyakorlatokat sem. Talán nem erőltetett feltevés, ha éppen a veszprémi püspök nyugodtabb környezetében, a sümegi rezidenciájában összeírt "varii libri spirituales No. 100 aliquot" (különböző lelki könyvek kb. 100 db)²¹⁵ összefoglaló tételbe a valódi lelki olvasmányokat is beleértjük.

Lelki rokonságot, esetleg baráti kapcsolatot elemezhetünk ki végrendeleteiből és alapítványaiából. A piaristákhoz való vonzódása fiatalkori. Pozsonyi prépost korában ismerkedett meg a rend pozsony-szentgyörgyi tevékenységével.²¹⁶ Ragaszkodásának tanubizonyosága, hogy az egyik Nepomuki Szent János szobrot az ő részükre hagyományozta.²¹⁷ A piaristák

működésének kölcsönös elismerése és az ifjúkori lelkesedéssel kezdett lelkipásztori munka emléke kapcsolhatta Mattyasovszky László nyitrai püspökhöz, aki királyi kancellárként aktív szereplője is Volkra egyházi pályájának. Ő írta alá a pozsonyi préposti és scardonai választott püspöki kinevezését.²¹⁸ Nyitrai püspökként alapítványával ő szilárdította meg a nyitrai piarista kollégiumot. Mindketten a piaristákban fedezték fel munkatársaikat, akiknek segítségével egyházmegyéik lelki életének elmélyítését kívánták előmozdítani. A közös cél és lelki élmény indíthatta arra, hogy a veszprémi piaristáktól nemcsak saját, hanem Mattyasovszky László lelkiüdvéért is hetenként egy szentmise elmondását kérje.²¹⁹

Személyes érzelmeinek, véleményének kinyilvánítását fegyelmezhetette. Ezek megnyilvánulására alig van példa. – Egy indulatkitörést jegyeztek fel a veszprémi megyegyűlésen.²²⁰ Inkább a szükségét szenvedő katonák, honfitársai iránti részvét, mint tudatos politikai gesztus volt részéről a császári seregek juttatott gabonaadomány 1705-ben, a Rákóczi szabadságharc idején.²²¹ Nagy politikai állásfoglalásra püspökként nem kényszerült, hiszen 1711-ben a szatmári béke lezárta a nyílt szembenállás időszakát. Osztrák főúri származása, neveltetése, iskolázottsága kétséget kizáróan meghatározta magatartását az uralkodóházhoz. Az övétől ebben viszont nem különbözött a Habsburg-párti magyar főurak magatartása sem.

Püspöksége székhelyéhez és Magyarországhoz a kormányzó főpap köteleességteljesítésével kapcsolódott. Lelkipásztori, püspöki tevékenységét Magyarország szolgálatának is tartotta: "Ego sum quatuordecim (!) anni in servitio Hungariae" írta 1712-ben végrendeletében.²²² Egyetlen magyar vonatkozású érzelmi kapcsolódásra is utaló megnyilatkozása azonban figyelemre méltó. Végő nyugvóhelyéül azt a templomot jelölte meg, ahol Szent Imre imádkozott a hagyomány szerint: "... inferiori Ecclesia S. Georgii ante altare Beatissimae Matris inhumetur, ut ipius (!) et Sancto Emerico intercedente ac Sancto Georgio patrocinante... in resurrectione mortuorum felicem cum Electis Dei resurrectionem consequi ...valeam..."²²³

Forrásainkból kielemezhetően tudatos, őszinte hitbeli meggyőződéssel dolgozott és küzdött határozottan az egyházi és világi jog adta lehetőségeket felhasználva egyházmegyéjének lelki és anyagi újjáépítésén híveinek lelki üdvéért.

PÜSPÖKI MUNKÁSSÁGÁNAK EREDMÉNYEI

Volkra püspök szónoki és jogi képességét egyházmegyéjének anyagi és lelki megújítására használta. Jogi küzdelmeivel elérte, hogy a veszprémi püspökség visszakapta a várban lévő püspöki rezidenciát és részben a királyné koronázási jogot²²⁴ és nem utolsósorban az egyházmegyei működésnek az anyagi alapokat biztosító birtokok nagy részét. Ezeken először egyéni majorgazdálkodást vezetett be, melyet csakhamar a korszerűbb bérleti gazdálkodással folytatott.²²⁵ Ezekkel az anyagi biztosítókkal még 20 plébániát szervezett a kezdetben talált 20-30 mellé.²²⁶ A szeminárium felállításával elindította a színvonalasabb lelkipásztorképzést. Nemcsak az egyházmegye, hanem a város és vármegye oktatásügyében is döntő jelentőségű a piaristák letelepítése. Neki köszönheti az ország oktatásügye is, hogy a piarista rend működési engedélyt kapott hazánk egész területén, mert ő szerezte meg számukra a honosítást 1715-ben.²²⁷

A népi vallásosság megnyilvánulásának a barokk korban a búcsújárások adtak számos lehetőséget. A már említett Somogy megyei Andocs Mária kegyhelye mellett a veszprémi hívek áhítatának megnyilvánulására kívánt lehetőséget adni azzal, hogy azt a keresztet, amely végrendelete szerint hitese tanubizonysággal egy teljes napon át tűzben volt és nem égett el, ezüst tokba helyezve kérte tiszteletre kitenni.²²⁸ A búcsújárásokat szervező és az azon résztvevő hívek lelki és testi gondozását is ellátó ferencesekre a világi lelkipásztorkodásban is támaszkodott. A veszprémi és a homokkomáromi, valamint a búcsúszentlászlói plébániák ellátását bízta rájuk.²²⁹ A piaristák és ferencesek egyházmegyei alkalmazásával eltért püspöktársaitól, akik ezekben az évtizedekben elsősorban a jezsuitákra támaszkodtak mind az oktatásban, mind a lelkipásztorkodásban.²³⁰ Hosszú távon azonban hatékonyabbnak bizonyult az a gyakorlatiasabb oktatást megvalósító és az anyanyelvet figyelembevevő piarista rend,²³¹ valamint a szegényebb néprétegekkel is mindig őszinte szeretettel kapcsolatot tartó ferencesek előnyben részesítése.²³² Volkra püspök egy szegény, végvári és így szinte missziós területnek számító

egyházmegyének biztosított velük megbízható, lelkes papokat. Utódainak pedig kipróbált munkatársakat hagyott örökül.

A XVIII. század első évtizedeinek vallási viszonyait már nem annyira a szélsőségek jellemezték, inkább az apologetikus hangnem, a jogi és történeti érvelés.²³³ Azonban a valódi, vagy vélt jogok érvényesítésében a katolikus egyház támaszkodhatott – és igénybe is vette – az államhatalom támogatását. A hivatalos politika pedig a katolikus egyházpolitikában egyértelműen a saját érdekeinek megfelelően cselekedett. A kormányzati szempontokat leginkább a magyar püspökségek élére kinevezett idegen származású főpapokon keresztül tudták érvényesíteni. Ez volt az elsődleges célja Volkra veszprémi kinevezésének is.²³⁴

Még tartott a Rákóczi szabadságharc. Az udvart megrettentette Telekessy István egri püspök helytállása, aki végig kitartott a fejedelem mellett. Figyelmeztető volt számára a váci káptalan magatartása is.²³⁵ Kortársai közül a magyar egyházkormányzat feje Keresztély Ágost esztergomi primás szász herceg egyúttal a győri egyházmegye adminisztrátora is volt. Az óriási váci egyházmegye élén Kollonich Zsigmondot a két Althan követte. Pécsre az egykori katona Nesselrode Ferenc kapott kinevezést. A magyar Nádasdy Lászlót a teljesen elpusztult csanádi egyházmegye főpásztorává tették.²³⁶ Volkra halála után folytatódott ez a gyakorlat, bár a két évi széküresedés után Veszprémbe a magyar, egykori pálos szerzetes, gr. Esterházy Imre került.²³⁷

1741-ben a magyar rendek indokoltan kérték Mária Teréziát, hogy a főpapi javadalmakat ezentúl csak magyar honos egyháziaknak adományozza.²³⁸ Volkra bár osztrák származású volt, atyja Volkra Ottó Ferdinánd 1687-ben a 28.t.c. alapján magyar honosságot nyert. Így amikor az esztergomi egyházmegye papjává lett 1698-ban, már rendelkezett magyar honossággal. A magyar politikai és egyházi viszonyokban tájékozott volt, részben pozsonyi tapasztalatai, részben a családtagok magyar állami hivatalai révén.²³⁹

A veszprémi püspökség érdekeinek védelmében, jogainak érvényesítésében nem egyszer szembe is került a bécsi kormányzattal, elsősorban birtokjog, tizedszedés területén. Kinevezése után, komolyan véve megbízatását és püspöki feladatait, elszánt hivatástudattal egyházmegyéjének elsősorban lelki, majd anyagi helyreállításán dolgozott. Püspökségének és többségben magyar anyanyelvű híveinek érdekét

elsősorban papi hivatásának és a főpapi tisztséggel járó kötelességek lelkiismeretes teljesítésével szolgált. Plébániaszervezései, szeminárium alapítása, az egyházmegye lelki és anyagi gondjainak megoldását célzó intézkedései tették lehetővé, hogy utódai megerősíthették és terjeszthették a katolikus vallás gyakorlatát az egyházmegye területén és kiépíthették a barokk püspöki székvárost.

Volkra püspök adottságainak és lehetőségeinek megfelelően valóban igyekezett mindent elkövetni, hogy megvalósuljon egyházmegyéjében a lelkek gondozásával együtt a piaristák letelepítésekor megfogalmazott célja: "...Bakony erdeinkből a jámbor és jó nevelésben részesült ifjúságnak virága kerüljön ki és az erdei vad cserjékben a jámborságnak és ismereteknek beoltott új hajtásai egykoron a király és haza számára gyümölcsöző fákká erősödjenek."²⁴⁰ Méltán írta róla a veszprémi káptalan akkori levéltárosa: "vixit Deo et patriae ..."²⁴¹

JEGYZETEK

1. **KOSÁRY Domokos: Művelődés a XVIII. századi Magyarországon. Budapest, 1980. 70.**
2. **PEHM és PETRÁK művei.**
3. **KÖRMENDY 1938.**
4. **HERMANN 12-18, 25-27, 46-49, 53-55.**
5. **FRAKNÓI 14-15.; ld. még GALLA 1945. 20-24.**
6. **FRAKNÓI 339.**
7. **ECKHART 298.**
8. **BEKE III. 131-132.**
9. **KÖRMENDY 1971. 53.**
10. **Uo. 53-78.**
11. **PFEIFFER 1947. 13., PFEIFFER 1980. Pápa 4.cs., Andocs 7. 8. 9. cs., Fehérvár 10. cs., Buda 11. cs., Veszprém 12.cs., Kanizsa 13.cs. PETHÓ 14-15.**
12. **HERMANN 255-256.**
13. **PFEIFFER 1980. 17. cs. A licentiatust bőségesen tárgyalja JUHÁSZ 5-107.**
14. **HÓMAN-SZEKFÜ IV. 294.**
15. **Uo. 288.**
16. **ASV Littere Vescovi et Prelati Vol.92. f.61 r.**
17. **ASV Littere Vescovi et Prelati Vol.107. f.185r-185v. - MOL A 35. 64.cs.N.17. ex Junio 1710. - Mivel tényleges jövedelme alig származott a püspöki javadalmából. 1703-tól tényleges javadalma a győri nagyprépostság volt. Ebben a minőségben vett részt Volkra 1719-ben a győri káptalan előtt tett végrendelet kiegészítésének hitelesítésében: MOL E 205 20.cs. 86. tétel, ld. még NAGY Iván: Magyarország családai. 8.k. Pest, 1861. 24.**
18. **Wien, Pfarrkirche St. Michael, Liber baptizatorum I. 1643-1673. f. 15. A ma már nem használatos Keresztelő (Ker.) János névforma a Nepomuki (Nep.) Szt. Jánosról és Szt. János evangelistáról (Ev.) való elnevezés megkülönböztetését jelentette. Azért tartottuk meg a korban használt névformát (Johannes Baptista, Bapt., Johann Baptist) és magyar megfelelőjeként Keresztelő (Ker.) János, mert maga Volkra püspök is így írta hivatalosan a nevét, a családban hagyományozott Ottó keresztnévvel együtt.**
19. **NAGY Iván i.m. 11.k. Pest, 1865. 266. A család címere: BEK Kaprinay Tom.41. p.39. A címert, a családfát és a család magyarországi vonatkozásait közzétette: DORNYAY Béla: Gróf Volkra Kristóf Salgótarján egykori földesura. Salgótarjáni füzetek 9. Tata, 1938. - Volkra Ottó Ker. János püspök nevének írása a korabeli okiratokban különféle módon történt: Wolkra (a kinevezési királyi okirat, az 1712. évi végrendelet), Volekra (a himbergi anyakönyv 1692), Volkra a ASV,322 Processus informativus szerint. Ugyancsak sajátkezű aláírása az 1718. ápr. 24-én a sümegi árenda szerződésén Volkra. Róka Joannes Vitae Vesprimiensium Praesulum p.473. Joannes Volkra. Mi az általánosan használt "Volkra" írásmódot fogadjuk el, mint**

közhasználatú írásmódot. U.e. használja HÓMAN-SZEKFŰ V. Név és Tárgymutató 144. továbbá IV. 382., 409.

20. AUERHAIMB bécsújhelyi püspök, az egykori iskolatárs vallomása. Vö. 33. jegyzet. Megalapozatlan az életkor miatt (1670-ben 5 éves volt!) NÉMETHY 1028. állítása, hogy konviktor volt a Pazmaneumban. RIMELY, Carolus: Historia Collegii Pazmaniani quam ex tabularia conscripsit. Viennae, 1865. jegyzékben közli az összes alumnus nevét, de Volkra Ottó Ker. János nem szerepel az összeállításban.
21. VENTURI 223. Vö. VERESS Endre: Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221-1864. Budapest, 1941. Ebben az összeállításban nem is szerepelhet Volkra, mivel ő tanulmányait osztrák főnemesként végezte.
22. DOSSI 4, 23.
23. AUERHAIMB bécsújhelyi püspök vallomása, ld. 33. sz. jegyzetet.
24. *Vogelmeyer rektor* igazolása, ASV Processus 322. Pappászentelésének időpontjára nincs adatunk.
25. PFEIFFER 1987. 62.
26. MOL E 21, 1698. szept. 17. - Bratislava, Sukromy archiv Bratislavskej Kapituly, Capsa K. Fasc. 10. No.28.
27. BEK Ab 30. "Visitatio districtus Basiniensis per Ottonem Johannem Baptistam comitem a Volkra praepositum archidiaconum et plebanum Posoniensem facta ac Leopoldo Kollonicz archiep. Strigoniensi oblata." - RIMELY, Carolus Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Posoniensis. Posonii, 1880. 244. szerint 1706-1708 között a Szt. Márton egyház plébánosa.
28. MOL E 21. 1700. márc. 13. Vö.: FRAKNÓI 333.
29. BEK Kaprinay Tom. XL. 102., ld. még BEKE III. 199.
30. MOL E 21. 1705. máj. 2.
31. MOL E 21. 1708. jan. 25.
32. MOL E 21. 1710. máj. 28.
33. ASV Processus 322.

Az egyházmegye helyzetére vonatkozó kérdések:

1. Tudja-e a tanú, hogy melyik vármegyében (provincia) van a veszprémi egyházmegye székvárosa, milyen a fekvése, állapota, nagysága, hány házból áll, hány katolikus hívő lakik benne, kinek a világi uralma alá tartozik, és honnét tudja mindezt a tanú?

2. Vajon tudja-e, hogy abban a városban van-e katedrális, kinek a tiszteletére van szentelve, milyen stílusban épült és milyen állapotban van, vajon rászorul-e javításra? Honnét tudja?

3. Tudja-e, hogy melyik érseki tartományhoz tartozik a veszprémi püspökség?

4. Hány és milyen méltóság - dignitas -, kanonoki stallum és más javadalom van a katedrálisban, mennyi összesen az ott szolgálatot teljesítő papok száma, melyik a püspök után a legnagyobb méltóság? Milyen jövedelmei vannak a dignitásoknak, a kanonokoknak és a többi javadalmasnak? Van-e teológus és gyóntató - poenitentarius - javadalom? Honnét tudja?

5. Vajon végeznek-e abban lelkipásztori teendőket és ki végzi? Van-e benne keresztelőkút?
 6. Van-e egyházi ruhákkal kellőképpen felszerelt sekrestyéje és el van-e látva egyéb szükséges dolgokkal, van-e főpapi funkcióhoz szükséges felszerelés, van-e kórus, orgona, torony harangokkal és temető?
 7. Van-e ott valamelyik szentnek teste, vagy egyéb ereklyéje és hogyan őrzik azokat?
 8. Van-e a püspök lakásául szolgáló ház, hol, milyen és mekkora távolságra van a katedrálístól, rászorul-e javításra?
 9. Tudja-e a püspöki asztal jüvedelmének valódi értékét, mekkora az évi jövedelem, miben áll ez? Meg van-e fizetési kötelezettséggel terhelve? Kinek vagy kiknek a javára van a jelzett fizetés visszatartva...?
 10. Hány plébániatemplom van a városban? Vajjon van-e mindegyiknek keresztelőkútja, hány társas káptalan, hány férfi- és női szerzetesház működik, mennyi a vallásos társulatok száma, van-e kórház és vajon van-e zálogház?
 11. Mekkora az egyházmegye területe, hány és milyen helységekben (városok és falvak) áll?
 12. Van-e papnevelő intézet és hány növendéknek nevelnek benne?
 13. Vajon a veszprémi egyházmegye üres-e és hogyan, mitől fogva üresedett meg?
- A kinevezendő tulajdonságaira vonatkozó kérdések:*
1. Vajon a tanú ismeri-e főtisztelendő Volkra Ottó Ker. Jánost, hogyan, mióta, mire nézve, vajon testvére-e, vagy rokona, sógora, meghitt barátja, ellensége, szolgálja-e, vagy gyűlölettel van iránta?
 2. Vajon tudja-e, hogy melyik városban, helységben, vagy egyházmegyében született és honnét tudja ezt?
 3. Vajon tudja-e, hogy törvényes házasságból, tisztességes és katolikus szülőktől származik-e? Honnét tudja mindezt?
 4. Tudja-e, hogy hány éves, különösen, hogy betöltötte-e a 30. évet? Honnét tudja?
 5. Vajon tudja-e, hogy mely szent rendekkel rendelkezik, mitől kezdve, legalább hat hónap előtti időből? Honnét tudja?
 6. Vajon tudja-e, hogy az illető az egyházi ténykedések és a felvett rendek gyakorlásában régóta járatos, gyakran és kellő áhitattal veszi-e fel a szentségeket? Honnét tudja?
 7. Vajon tudja-e, hogy az illető mindig katolikus módon élt és a hit tisztaságában megmaradt-e? Honnét tudja?
 8. Vajon tudja-e, hogy nevezett előljárt a tiszta életben és a jó erkölcsökben, vajon a társalkodásban kifogástalan-e, jó hírű-e?
 9. Vajon tudja-e, hogy nevezett súlyos egyéniségű, okos, a dolgok felhasználásában derék férfiú-e? Honnét tudja?
 10. Vajon tudja-e, hogy az illető egyházi jogban, vagy teológiában doktori fokozattal rendelkezik-e, hol és mikor szerezte, milyen helyeken, mióta, milyen eredménnyel művelte a teológiát és a kánoni jogot és vajon rendelkezik-e akkora tudománnyal,

amekkora egy püspökben megkivántatik, hogy másokat tudjon tanítani? Honnét tudja ezt?

11. Vajon tudja-e, hogy volt valamilyen állásban, vagy lelkipásztorkodásban, vagy más egyházi kerület kormányzásában gyakorolta-e magát és milyen magatartást tanúsított ezekben mind a tanítást, mind az okosságot, érintetlenséget és erkölcsöket illetőleg? Honnét tudja ezt?

12. Vajon tudja-e, hogy valamikor nyilvános botrányt okozott volna, a hitet, az erkölcsöket, vagy a tudományt illetőleg és van-e valamilyen testi, vagy lelki fogyatéksége, vagy más kánoni akadály, ami kevésbé tenné őt alkalmassá a püspöki méltóságra? Honnét tudja?

13. Vajon alkalmasnak tartja-e egyházmegyének böles kormányzására, különösen a veszpréminek, amelyre ki van nevezve, vajon méltónak tartja-e, hogy arra előléptessék és az ő kinevezését a veszprémi egyházmegye számára hasznosnak és előnyösnek tartja-e? És miért gondolja ezt?

34. Uo.

35. Uo.

36. GALLA 1935. 47.

37. ASV Processus. 322.

38. Uo.

39. Uo.

40. ASV Acta camerae 26 f.27.-"Mons pietatis" a "Szegények bankja". Jótékonyági intézmény volt a középkorban az uzsorások ellen. A középkori bankárok zsidók és egyéb külföldiek voltak, akiket közös néven "lombardok"-nak hívtak. Általában 70-80 %-os, sőt néha 100-200 %-os kamatot is kértek a kölcsönzött pénz után. Az egyházi kánonok a világi törvényekkel egyetértésben próbálták a bajt orvosolni. Ennek a szószólói főleg a ferencesek: Kapisztrán Szt. János, Sziénai Szt. Bernardin, Márkai Jakab stb. voltak. Waldinge az Annales XIV. 93 c. művében elmondja, hogy da Terni Barnabás minorita atya Perugiában oly hévvel prédikált az uzsorás "lombardok" ellen, hogy 1462-ben a tehetősek megszervezték az első "Mons pietatis"-t, majd 1464-ben Orvieto népe is megkapta az anyagi segítséget. Itáliából elterjedt az intézmény Franciaországba "Mont du piété" néven. Németországban Nürnbergben "Leihanstalten" (Mons pietatis) néven létesült az első 1498-ban. (Der grosse Herder Lexicon 8. Freiburg in Breisgau, 1963. 618.) Ezekben a kamat 4-10 % között volt. (Vö. Révai Nagy Lexikona 14. Budapest, é.n. 6.) A pápák a magyar püspökök XVIII. sz. kinevezési bulláiban állandóan lelkére kötötték az új főpásztoroknak, Volkra, Esterházy, Acsády, Bíró, Koller, a "Mons pietatis" felállítását. De ezt csak Koller Ignác tudta megvalósítani, amikor 1770 körül "Magtár" címen gabonabankot alapított nyugdíjas alkalmazottai számára, akik tavasszal kölcsön kaptak gabonát és ősszel az új termésből visszaadták kevés kamattal. A "Magtár" gabonabank az egyházmegyében is elterjedt. A nyárádi plébánia területén - ahol 1943-1961 között a szerző plébános volt - Nyárád, Borsosgyőr, Dáka, Pápadereske községekben 1947-ben is működött a "Magtár".

Az igazi pénzügyi bank a veszprém-egyházmegyei Alapítványi Hivatal felállításával valósult meg 1878-ban, amely 1878. évi június 18-tól Kovács Zsigmond püspök (1877-1887) jóváhagyása után "Egyházmegyei Alapítványi Hivatal" címen kezdte meg áldásos működését. (Veszprém Múltja és Jelene. Veszprém, 1912. 117-118.)

Rómában a "Piazza di Monte Pii"-n még áll a VIII. Kelemen pápa által emelt palota, melynek díszítése és felirata a következő képet mutatja: A homlokzaton szépen kiképzett barokk fülkében a ruháitól derékig megfosztott Krisztus szobra áll. Alatta a párkánnyal elválasztott mezőben a következő felirat olvasható: "CLEMENS VIII. PONT. MAX. MONTEM PIETATIS PAUPERUM COMMODO INSTITUTUM NE CRESCENTIS OPERIS AUGMENTUM LOCI PRAEPEDIRET ANGSTIA EX AEDIBUS A SIXTO V. P. M. COEMPTIS IN HAS AMPLIORES TRANSTULIT ET BENEFICIIS AUXIT. ANNO SAL. MDCIII. PONTIF. XIII. PETRO CARDINALI ALDOBRANDINO PROTECTORE."

Magyarul szabad fordításban: "VIII. Kelemen pápa, nehogy a szegények javára létesített intézmény, a Mons pietatis, növekedését a helyiség szűk volta akadályozza, az V. Sixtus pápa által szerzett épületekből ide, a tágasabb helyiségekbe áthelyezte és adományokkal gyarapította. Az Úrnak 1604., pápaságának XIII. esztendejében Aldobrandini Péter bíboros védnöksége idején."

41. Protocollum Conventus Lanzendorffensis ab 1707-. 134-135.
42. HORNIG 312-317.
43. RÓKA 474.
44. BEKE III. 199.
45. Szemináriumi Értesítő 1934-35. 19.
46. MIHÁLYFI 236.
47. TÖLCSÉRY 20., vö. 45. jegyzet.
48. Emlékkönyv 11.
49. Uo. 12.
50. Uo.
51. LUKCSICS - PFEIFFER 151.
52. Emlékkönyv 10-11.
53. Uo. 13., 14., vö. Vp.lt. Protocoll. Epp. XV. 27.
54. Emlékkönyv 17-18.
55. Uo. 10-11. ÁDÁM 387.
56. VÉGHÉLY VIII. mell. XII.
57. THURY 26. - A lelkészlak a mai törvényszék déli részén állott.
58. Vp. lt. Protocoll. Epp. 1757. 7.
59. TÖLCSÉRY 16.
60. Uo. 21; Emlékkönyv 12., vö. NYERS 12.
61. FRIEDREICH 8.
62. LUKCSICS-PFEIFFER 162.
63. Uo. 48.
64. Uo. 163.
65. VÉGHÉLY VIII. mell. XLII. - Alapítólevél hitelesített másolata: Vp. piarista lt. Fasc.I.8.

66. Vp. piarista lt. Fasc. I.8., vö. FRIEDREICH 10., KÖRMENDY 1938. 21.
67. TÖLCSÉRY 10., KÖRMENDY 1938. 21-22.
68. Magyarország története 4/1. 778-780. Vö. Mészáros István: A középszintű iskoláink kronológiája és topográfiája 996-1948. Bp. 1988. Lukács László: A független magyar jezsuita rendtartomány kérdése és az osztrák abszolutizmus. 1649-1773. Szeged, 1989.
69. HÓMAN-SZEKFÜ IV. 92-95.
70. MESZLÉNYI Antal: II. Rákóczi Ferenc felkelésének valláspolitikája és a jezsuiták. Regnum egyháztörténeti évkönyv. Budapest, 1936. 230.
71. HÓMAN-SZEKFÜ IV. 95.
72. Uo. IV. 106.
73. THURY 11.
74. VÉGHÉLY LXXXV.
75. THURY 24-26.
76. A mai tűztorony.
77. THURY 26.
78. Uo. 27.
79. Ld. 74. jegyzet.
80. BEKE III. 208.
81. Uo. 209.
82. THURY 29.; vö. Vp. lt. Protocoll. Epp. T. IV. 185.
83. Magyar nemzet története. Szerk. SZILÁGYI Sándor. VIII. Bp. 1898. 116.
84. Veszprém városi levéltár Sub. Régi iratok I. 53.; BEKE III. 209. THURY 29.
85. LUKCSICS-PFEIFFER 163. - MOL E 21 1717. nov. 6. ld. KÖRMENDY 1938. 51-53.
86. THURY 29.
87. Ősi ref. eklézsia "Historia Domus"-a 48-53. Borbás István ősi lakos tanúvallomása 1777-ből a ref. lelkész elbocsátásával kapcsolatban. Ld. még KÖRMENDY 1938. 54-56.
88. Vp. lt. XVI-K/2.
89. PEHM 277-278.
90. KÖRMENDY 1938. 58-59., ld. PEHM 278-279.
91. Vk. hh. lt. Protocoll. 6. 1717-23. No.15. 34. Őrzési helye VEML.
92. Uo. Hogy mekkora területet sajátítottak ki, azt Volkra leveléből nem lehet megállapítani.
93. MOL A 93 No.2. 83., ld. KÖRMENDY 1938. 62. - A székesfehérvári prépostság un. exempt jogállású volt a középkorban, közvetlenül Esztergom alá tartozott.
94. Vk.hh.lt. Protocoll. 6. 1717-23. No. 15. 37-38. Hogy a felterjesztésnek mi lett az eredménye nem sikerült megállapítanom.
95. Vp.lt. A8/4. 175-176.
96. STRAUSZ: A veszprémi plébánia története. Veszprémi Hírlap (1902.) 11.
97. HORNIG 313., Vp.lt. A8/9. 205., KÖRMENDY 1971. 74.
98. Vp.lt. A8/4. 350.
99. HORNIG 313., Vp.lt. A8/3. 314-316.
100. KÖRMENDY 1971. 62.
101. HORNIG 268., 313., Vp.lt. A8/4. 316-317.

102. HORNIG 314., Vp.lt. A8/4. 279-284.
103. HORNIG 314., Vp.lt. A8/3. 6-7.
104. HORNIG 282., Vp.lt. A8/14. 189.
105. HORNIG 333., 317.
106. Vp.lt. A8/3. 42., vö. HORNIG 314.
107. Vp.lt. A8/9. 351-356., HORNIG 315., vö. KÖRMENDY 1971. 73.
108. PFEIFFER 1947. 192-194.
109. Andocs fer.; Protocollum conventus Andocs 4-6., 49-50.
110. PETHŐ 12.
111. Uo. 35.
112. Uo. 17.
113. Andocs fer.: Protocollum conventus Andocs 191-192.
114. Veszprémi Névtár 1975. 243., vö. HORNIG 249.
115. Uo. 328., KÖRMENDY 1971. 71.
116. Vp.lt. A8/9. 329. Öregek vallomása.
117. Vp.lt. A8/3. 370-371.
118. Vp.lt. A8/3. 60.
119. KÖRMENDY 1971. 60., Vp.lt. A8/4. 146-148. Székesfehérvári Névtár 69.
120. Vp.lt. A8/4. 240., 295., HORNIG 317. 325.
121. HOSS 30-31., HORNIG 250., KÖRMENDY 1971. 67.
122. HORNIG 316., Névtár 1975. 191. szerint a plébánia visszaállítása 1710. HORNIG 243: a templom védőszentje Szt. Máté apostol és evangélista. Az 1975. évi Névtár szerint (191) a templom titulusa Ker. Szt. János születése. Hogy mikor történt a titulus váltás nem sikerült megállapítani.
123. Protocollum Venerabilis Conventus S. Regis Ladislai Anno 1860. 4-5.
124. P.HORVÁTH Vidor: A homokkomáromi régi és új plébánia története. 1853. Kézirat. A nagykanizsai Szt. József plébánia irattárában.
125. Vp.lt. Acta et fragmenta Vis, Canonicae, Tomus I/1., HORNIG 324-326.
126. HORNIG 330-333.
127. Uo. 314.
128. Uo. 317.
129. BEK Kaprinay Tom. LXXX. 246., ld. BEK Hevenesi gyűjt. XXIV. 247., ld. még Búcsúszentlászló alapítólevele 123. jegyzet.
130. Vp.lt. A8/4. 279-284.
131. Vp.lt. A8/10. 9-18., Névtár 1992. 299.
132. LUKSICS-PFEIFFER 37-38.
133. MOLE 21 Volkra beadványának másolata 1712. szept. 20.
134. MOLE 21 Schick beadványának másolata 1712. szept. 20.
135. MOLE 21 1713. máj. 15.
136. LUKSICS-PFEIFFER 38., vö. Wien Hofkriegsarchiv Prot. Regist. 1719. No. 222. A palota 1719. évi lerombolása Rittschau várkapitány által nem lehetett olyan nagymérvű, mert az 1721-ben történt leltár szerint a felsorolt helyiségekben nagyon

- sok és értékes holmit leltároztak az illetékes kamarai és káptalani megbízottak. Ld. A veszprémi palota leltára III. melléklet.
137. KÖRMENDY 1938. 28-29. ld. még MOL A 35 97. cs. N 20 ex Septembri 1718.
 138. MOL A 93 No. 265., ld. még Vp.lt. Documenta et jura Eppatus Vesprimiensis tangentia.
 139. MOL A 93 No. 265.
 140. BEKE III. 200-201., Vp. lt. Protocoll. Epp. XV. 1756-57. 3.
 141. MOL E 21 1717. aug. 3.
 142. WHKA 14. Jul. 1717. r.N.499 ff. 253-257.
 143. Uo. 17. Sept. 1717., 25. Sept. 1717. r.N.500 ff. 576-579.
 144. Uo. 29. Aprilis 1718. r.N. 506 ff. 552-553.
 145. VEML Elenchus Cronologicus Protestationum 1718. Fasc. 213. 143.
 146. Uo. 1718. Fasc. 210. 145.
 147. BEKE III. 201., 205.
 148. WHKA 6. Junii 1720. r.N. 540 f. 380.
 149. MOL A 35 97 cs. N. 20. Ex Sept. 1718.
 150. BEK Kaprinay Tom. LXIII. 164-169., ld. KOLLÁNYI 111-112. squ.
 151. KOLLÁNYI 115., 120., 124. - Az utolsó magyar királyné Zita pásztorbotját, melyet a koronázás emlékére br. Hornig Károly bíboros, veszprémi püspöknek ajándékozott a Veszprémi Gizella Királyné Múzeumban őrzik.
 152. Vk. m. lt. Documenta Epp. Vesprim. sub tit. E. in capsula 107. No.5.: BEKE III. 205.
 153. ECKHART 270-271. Hazánkban volt 14 világi és 9 egyházi örökös főispánság.
 154. KUMOROVITZ L. Bernát: Veszprémi regeszták (1301-1387). Budapest, 1953. 38., 39., ld. Vk.m.lt. 1313. Veszpr. oppid. 10., Vp.lt. 1313. Decimae epp. 8. Vk.m.lt. 1313. Insula magna 2. Vp.lt. 1392. Jus comitis comitatus Vesprimiensis I. A főispánságot az Ákos nembeli II. István (1311-1322) püspök 1313. okt. 26-án I. Károly (1308-1342) királytól eszerébe kapta a Csepel-sziget (Insula magna) tizedeiért a papi negyed kivételével - salva quarta... decimarum... sacerdotibus debita. - II. István közvetlen utódai ritkán használták a "comes" címet. Zsigmond király (1387-1437) kizárólagos érdemeiért Maternus püspöknek (1392-1395) adományozta újból a főispáni méltóságot. Ld. GUTHEIL 117.
 155. Vp.lt. 1495. Jus supremus comitis comitatus Vesprim. 2. A veszprémi püspökök Koller Ignác halála után is viselték címeik között az örökös főispáni címet Rott Nándor haláláig, 1939-ig (Schematismus 1938.), kivéve br. Hornig Károly bíborost (1888-1917.), ld. Schematismus Venerabilis Cleri Almae Dioecesis Vesprimiensis. Vesprimii 1909. - A püspökök azonban tekintettel esküjükre, hogy a püspökség jogait sértetlenül megőrzik: nem vettek részt a világi főispánok elnöklete alatt tartott meggyűléseken.
 156. MOL A 35 64. cs. N. 7. ex Junio 1710. Az okmány kelte 1710. május 28. MOL A 35 63.cs. N.34 ex Majo 1710.
 157. MOL A 35 64. cs. N. 8. ex Junio. 1710.
 158. MOL A 35 65 cs. N.27. Ex Junio 1711.
 159. VEML Protocoll. 1713-1734. 1., 2., vö. FRIEDREICH 44.

160. FRIEDREICH 5. Id. Vp. város jkv. 1714. december 9. 45-46.: "Senki adtával teremtetével szitkozódni ne merjen, akire rábizonyodik, elsőben 50 rajta csapattatik, másodsor ha elmondja, száz üttetik rajta, harmadszor pediglen másoknak rettentő példájára kővel agyonverettetik."
161. VEML Protocoll. 1713-34. 12.
162. Uo. Protocoll. 1713-34. 37.
163. Uo. Protocoll. 1713-34. 46., 47., FRIEDREICH 44.
164. VEML Protocoll. 1713-34. 197-198.
165. Uo. Elench. cronologicus protestationum. 1718. 65. squ., ld. még KÖRMENDY 1938. 44.
166. KREDICS-SOLYMOSSI 19-22., 36-38.
167. ASV. Processus 322., ld. 33. jegyzet.
168. MOL E 205 20.cs. 86. t. Szerződés sümegecehi jobbágyokkal 1713. IV. 24.
169. Vk. hh. lt. Protocoll. 1717-23. 6. No. 21. f. 42.
170. "Kis Falu" nem azonosítható település. Talán Kistótfalu, ma elpusztult település Somogyzil határában; ld. KREDICS-SOLYMOSSI 54., 136.
171. MOL E 205 20. cs. 86. t. Az eredeti bérbeadási szerződések latin nyelvűek.
172. MOL E 205 20. cs. 86. t.
173. Uo.
174. MOL A 35 111.cs. N. 54. ex decembri 1720.
175. MOL E 205 20. cs. 86. t.
176. HÓMAN-SZEKFÜ IV. 428.
177. MOL A 35 107. cs. N. 76. ex Junii 1720., vö. HÓMAN-SZEKFÜ 1935. IV. 427.
178. MOL A 93 N. 227. 1712. die 15. Novembris., vö. MOL E 205 20. cs. 86. t. - A végrendeleti végrehajtóként szereplő Nádasdy Tamás, a Bécsújhelyen lefejezett Nádasdy Ferenc egyik fia, Nádasdy László csanádi püspök testvére, 1713-tól somogyi alispán, tehát Volkra püspök közelebbi ismeretségi köréhez tartozott. ld. NAGY Iván: Magyarország családai 8. Pest. 1861. 24.
179. A végrendelet másolata MOL E 205 20. cs. 86. t. Ugyanitt található másolatban Volkra püspök Kristóf testvére javára tett rendelkezése 1715. június 1-ről.
180. HERMANN 304.
181. RÓKA 476. "In hospitio pie defuncti hic Posonii die 19. decembris Anni 1720." felirattal látták el a Pozsonyban lévő házában készített leltárt. MOL E 205 20. cs. 86. t. NÉMETHY 1020. Az itt megadott 1729. év mint a halálozás éve, nyilvánvaló elírás. Volkra püspök sírja a pozsonyi dómban jelenleg nem volt azonosítható.
182. MOL E 205 20. cs. 86. t. F. Laffert levele a Magyar Kamarához. Pozsony, 1721. július 11.
183. Ld. 179. jegyzet.
184. MOL 205 20. cs. 86. t. A hagyatéki eljárás iratai mind az udvari, mind a Magyar Kamara levéltárában megvannak. WHKA ad acta 5. Aug. 1721. r.N. 540 ff. 263-491. A hagyatékkal kapcsolatban még a két kamara levelezésében is található iratok a WHKA a r.N. 532 ff. 622-629, r.N. 535 ff. 621-622 és a r.N. 536 ff. 500-507 jelzeteken. A WHKA anyaga mikrofilmen a MOL Mikrofilmtárában is kutatható. - A MOL-ban a Magyar Kamara Archivumában az Acta Cameralia fondban őrzik Volkra püspök

- hagyatéki eljárásának egyes iratait. MOL E 205 20. cs. 86.t. Ebből az irategyüttesből a veszprémi, sümegi, győri, pozsonyi házak leltárai, a vagyönösszesítés és a csehi jobbagyokkal kötött szerződésről a veszprémi Érseki Levéltárban van mikrofilm. - A veszprémi püspöki(érseki) levéltárban Kolleriana fasc. 41. N. 20. jelzet alatt őrzik a veszprémi püspöki rezidencián 1720. dec. 26-án felvett hagyatéki leltár másolatát. - A sümegi palota leltárának egyik másolata megtalálható a Laczkó Dezső Múzeum kéziratárában N. 34. jelzetben.
185. Uo. - Vk. m. lt. S. p. Capsa 109. misc. 109.
186. Ld. 27. jegyzet
187. Ld. 171., 172., 173. jegyzet
188. Ld. 179. jegyzet
189. Magyarországi magánkönyvtárak II. 1588-1721. sajtó alá rendezte Farkas Gábor, Varga András, Katona Tünde, Latzkovits Miklós, Szeged, 1992. Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmak történetéhez 13/2. 197-199. - A 67. tételben felsorolt könyvek a püspök pozsonyi házában voltak, amelynek berendezéséről 1720. december 24-én vettek fel leltárat. Ez 2 példányban található MOL E 205 20. cs. 86. t. A 67. tételben közölt jegyzék nem könyvleltár, hanem a fiscus átvételi elismervénye a hagyatéki ingóságairól, 1721. március 26. köztük a pozsonyi házból átvett könyvekről, ezért van mellette az értékmegjelölés, vö. MOL E 205 20. cs. 86. t. Ezekről a könyvekről a vagyönleltár megjegyzi, hogy mint egyházi hagyatéki a káptalani könyvtárat illeti. WHKA Ad acta 5. Aug. 1721. r.N. 540 f. 263. - A 68. tétel könyveinek lelőhelye Veszprém, a leltárkészítés helye Veszprém, 1720. december 26. Ezt a hitelesített leltárat küldték fel a kamarának Pozsonyba, ahol a hagyatéki eljárást lefolytatták. A Magyar Kamara felküldte az Udvari Kamarához is. WHKA 26. Dez. 1720. r.N. 540 ff. 385-388. alatt is megtalálható a veszprémi ház leltára.
190. Ld. 38. jegyzet
191. MOL E 205 20.cs. 86. t. ld. még 189., 193. jegyzet
192. Ld. F.A. Auerhaimb és Péterfy János vallomását a processus informativus számára. vö. 35., 38. jegyzetet
193. WHKA I. Jan. 1721. r.N. 540 ff. 374-379. A leltár megtalálható még MOL E 205 20. cs. 86. t. és Veszprém, Laczkó Dezső Múzeum Kéziratok N. 34. Mf. Veszprém, Érseki Levéltár.
194. Ld. 48. jegyzet. További kutatás feladata, hogy a veszprémi püspöki rezidencia leltárában szereplő, a hálósobájában elhelyezett "imagines cum catecticis orationibus ac interrogationibus, chartaceae sunt universim 79" tétel nem hitoktatási célt szolgált-e? MOL E 205 20. cs. 86. t.
195. Ld. 192. jegyzet
196. Ld. 165., 192. jegyzet
197. Ld. 165. jegyzet
198. 1718. november 13-án Nagy Péter (Ajkarendek) levele Volkrához, mint földesúrhoz, hogy fiáért, "Poroszlógyilkos" Gyurkáért, aki néhány hete a püspök fogságában van, kezességet vállal, kívánságára bármikor előállítja jobbagyi kötelesség szerint. Erre adja a kötelezvényt. MOL E 205 20. cs. 86. t.

199. A csehi - ma Sümegcsehi - jobbágyainak a falu leégése után három évi felmentést adott a jobbágyterhek alól; ld. 175. jegyzet.
200. Ld. 165. jegyzet
201. Ld. 179. jegyzet
202. Ld. 27. jegyzet
203. MÖL E 205 80. cs. 86. t.
204. Ld. 179. jegyzet. A kor és egyéb szociális gondolkodásra ld. HÓMAN-SZEKFÜ IV. 411.
205. HÓMAN-SZEKFÜ IV. 409.
206. Ld. 179. jegyzet
207. Az 1712-es végrendelet másolatát ld. MÖL E 205 20. cs. 86. t.
208. Uo.
209. Uo.
210. GUGITZ Gustav: Österreichische Gnadenstätten in Kult und Brauche. Bd. I. Wien. Wien, 1955. 1-2., BÁLINT Sándor: Ünnepi kalendárium II. Budapest, 1977. 114., 118., vö. Lexicon für Theologie und Kirche, Hrsg. von Josef Höfer, Karl Rahner. Freiburg i. Br. 1957. I. 571. Sp.
211. Ld. 45. jegyzet
212. Ld. 179. jegyzet. Nepomuki Szt. János tiszteletét az új korban elsősorban a jezsuiták és ferencesek terjesztették; ld. HERMANN 333.
213. MÖL E 205 20. cs. 86. t.
214. Ipoly Gáspár esztergomi kanonok (1749-1762) viselt vezeklőövet. KOLLÁNYI Ferenc: Esztergomi kanonokok 1100-1900. Esztergom, 1900. A vezeklőöv képét ld. MATHES Johannes Nep.: Veteris Arcis Strigoniensis monumentorum... descriptio. Strigonii, 1827. 44.X. tábla.
215. Ld. 193. jegyzet. Vö. III. melléklet 29. tétel
216. BALANYI-BÍRÓ 27.
217. Ld. 179. jegyzet
218. Ld. 26., 28. jegyzet és BALANYI-BÍRÓ 25.
219. Ld. 65. jegyzet, - Mattyasovszky László 1690-től szepesi prépost, 1696-tól nyitrai püspök, magyar kancellár. A nyitrai piaristák számára 1701-ben tett alapítványt. Ld. NAGY Iván: Magyarország családai 7. Pest, 1860. 365; BALANYI-BÍRÓ 25.
220. Ld. 164. jegyzet
221. Ld. 30. jegyzet
222. "Tizenégy éve szolgáлом Magyarországot." ld. 179. jegyzet
223. GUTHEIL 76., 77. A XVII-XVIII. században a székesegyház altemplomát tartották Szt. György egyházának. Így került be ez a tény Volkra végrendeletébe. Korábban a XV. században a székesegyház északi oldalán lévő kápolnát tartották helyesen Szt. György egyházának. Vö. GUTHEIL 78., 79. Ugyanezt igazolják az 1970-es évek ásatásai is.
224. Ld. 136., 152. jegyzet
225. Ld. 171., 172., 173. jegyzet. A veszprémi egyházi birtokokon folyó gazdálkodással csak társadalombírálati szempontból foglalkoztak eddig. Ld. Szántó Imre: A parasztság helyzete a veszprémi püspökség sümegi uradalmában. 1711-1751. Veszprémi Szemle 1957. 61-64. Gazdaság történeti szempontból tekinti át a kérdést Dóka Klára: Változó

- tájak, átalakuló gazdaságok. (Az egyházi birtokok a 18-19. századi felmérések tükrében.) Bp. 1993. Akadémiai doktori értekezés. MTAK kéziratár D/17.212 II. 348-360.
226. Ld. 42. jegyzet és a Plébániaszervezés c. fejezetet.
227. BALANYI-BÍRÓ 37.
228. Ld. 179. jegyzet
229. Ld. 96., 123., 124. jegyzet
230. BALANYI-BÍRÓ 90-91., vö. HÓMAN-SZEKFŰ IV. 382.
231. Magyarország története 4/1. 780.
232. HERMANN 333.
233. Uo. 341.
234. Magyarország története 4/1. 777-778.
235. KARÁCSONYI 240., HERMANN 299.
236. HERMANN 297-301. Vö. KARÁCSONYI 240.
237. GAMS 387., ld. KARÁCSONYI 240.
238. KARÁCSONYI 240. Vö. HERMANN 303.
239. 1712. évi végrendeletében hivatkozik arra, hogy bátyja több mint 20 éve szolgál Magyarországon, Ld. 179. jegyzet. - Apjának szepesi kamaraelnöknek az a politikai eszelekedete, hogy leváltotta Eperjes város német tanástagjait, amit HÓMAN-SZEKFŰ 1931. V. 171. idéz, elsősorban Habsburg egyházpolitikai lépés volt, és csak másodlagosan szolgálta a magyar városigazgatás erősítését. Vö. HÓMAN-SZEKFŰ IV. 188-189.
240. TÖLCSÉRY 16. - Volkra püspök egyházkormányzati tevékenységén kívül minden igyekezete arra irányult, hogy a rábízott anyagi javakkal az újjáépítendő haza ügyét szolgálja. Ezt a törekvését kívánta felújítani a nevét viselő alapítvány, amely 1992-ben jött létre. Steinhausz György Csopek hívta fel a figyelmemet az alapítvány célkitűzésének kapcsolódására Volkra püspök eszmeiségéhez.
241. "Istennek és a hazának élt..." A teljes idézetet közli KÖRMENDY 1938. 79.

IRODALOM

(Gyakrabban idézett művek és levéltári források)

- ÁDÁM** - **ÁDÁM** Iván: A veszprémi székesegyház. Veszprém, 1912.
- ASV Acta camerae** - Archivum Secretum Vaticanum, Archivum consistoriale, Acta camerae 26, fol. 27.
- ASV Processus 322** - Archivum Secretum Vaticanum, Archivum Nuntiaturae Viennensis, Processus 322, Vesp-
rimiensis 1710.
- BALANYI-BIRÓ** - **BALANYI** György-**BIRÓ** Imre-**BIRÓ** Vencel-**TOMEK** Vince: A magyar piarista rendtartomány története. Budapest, 1943.
- BEK Ab** - Budapest Egyetemi Könyvtár, Kézirattár, Historia ecclesiastica
- BEK Kaprinay** - Budapest Egyetemi Könyvtár, Kézirattár, Kaprinay gyűjtemény
- BEKE** - **BEKE**, Christophorus: Historia diplomatica almae dioecesis Vesprimiensis. I-III. (Kézirat). XIX. század közepe. Raktári jelzete a veszprémi püspöki könyvtárban: 37018.
- BRÜSZTLE** - **BRÜSZTLE**, Josephus: Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Posoniensis ad S(anctum) Martinum olim Sanctissimum Salvatorem. Instar manuscripti. Posonii, 1880.
- DOSSI** - **DOSSI**, Luigi: I Gesuiti a Parma. 1564-1964. Giovinezza nostra 34 (1964) 3. (1-36).
- ECKHART** - **ECKHART** Ferenc: Magyar alkotmány- és jogtörténet. Budapest, 1946.
- Emlékkönyv** - A veszprémi papnevelő intézet emlékkönyve Magyarország fennállásának ezredéves ünnepére. Veszprém, 1907.

- FRAKNÓI** - **FRAKNÓI** Vilmos: A magyar királyi kegyúri jog Szent Istvántól Mária Teréziáig. Történeti tanulmány. Budapest, 1855.
- FRIEDREICH** - **FRIEDREICH** Endre: A veszprémi Szent Anna-kápolna története. (1724-1907) Veszprém, 1907.
- GALLA 1935.** - **GALLA** Ferenc: A Pázmáneum alapítása és a Szentszék. Gründung des Pazmaneums und die Heilige Stuhl. Vác, 1935.
- GALLA 1945.** - **GALLA** Ferenc: A püspökjelöltek kánoni kivizsgálásának jegyzőkönyvei a Vatikáni Levéltárban. A magyar katolikus megújulás korának püspökei. Klny. a Levéltári Közlemények 1942-45. évfolyamából. Budapest, 1945.
- GALLA 1947.** - **GALLA** Ferenc: Magyar tárgyú pápai felhatalmazások, felmentések és kiváltságok a katolikus megújulás korából. I. Klny. a Levéltári Közlemények 1946-47. évfolyamából. Regnum könyvek I. Egyháztörténeti források I. Budapest, 1947.
- GAMS** - **GAMS**, Pius Bonifacius: Series episcoporum ecclesiae catholicae, quot-quot innotuerunt a beato Petro apostolo. Ratisbonae, 1873.
- GUTHEIL** - **GUTHEIL** Jenő: Az Árpád-kori Veszprém. Második kiadás, Veszprém, 1979.
- Gyk.hh.lt.**
HERMANN - **HERMANN** Egyed: A katolikus egyház története Magyarországon 1914-ig. Dissertationes Hungaricae ex Historia Ecclesiae I. München, 1973.
- HÓMAN-SZEKFÜ** - **HÓMAN** Bálint - **SZEKFÜ** Gyula: Magyar történet. I-V. 6. kiad. Budapest, 1939.
- HORNIG** - **HORNIG** Károly: Padányi Bíró Márton veszprémi püspök naplója. Veszprém, 1903.

- HORVÁTH** - **HORVÁTH** Vidor: A homokkomáromi régi és új plébánia története. Kézirat a nagykanizsai plébánia irattárában. 1935.
- HOSS** - **HOSS** József: A kaposvári plébánia története. A veszprémi egyházmegye múltjából 14. Veszprém, 1948.
- JUHÁSZ** - **JUHÁSZ** Kálmán: A licenciátusi intézmény Magyarországon. Budapest, 1921.
- KARÁCSONYI** - **KARÁCSONYI** János: Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban 970-1900-ig. Budapest, 1929. (Az 1929-ben Veszprémben, az Egyházmegyei Könyvnyomda által kiadott műről 1985-ben Budapesten reprint kiadás készült).
- KOLLÁNYI** - **KOLLÁNYI** Ferenc: A veszprémi püspök királyné-koronázási jogának története. Veszprém, 1901.
- KÖRMENDY 1938.** - **KÖRMENDY** József: Heidenreichsteini gr. Volkra Ottó Ker. János veszprémi püspök élete és jogi harcai. 1938. Kézirat a veszprémi káptalani levéltárban, raktári jelzete: 4404.
- KÖRMENDY 1971.** - **KÖRMENDY** József: Fa- és sövénytemplomok a Veszprémi Egyházmegye területén a XVIII. században. A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 10 (1971) 53-78.
- KREDICS-SOLYMOSI** - **KREDICS** László - **SOLYMOSI** László: A veszprémi püspökség 1524. évi urbárium. Urbarium episcopatus Vesprimiensis anno MDXXIV. Új Történelmi Tár 4. Budapest, 1993.
- LUKCSICS-PFEIFFER** - **LUKCSICS** Pál - **PFEIFFER** János: A veszprémi püspöki vár a katolikus restauráció korában. A veszprémi egyházmegye múltjából 1. Veszprém, 1933.

- Magyarország története 4/1.** - Magyarország története 4/1. 1686-1790. Szerk.: Ember Győző, Heckenast Gusztáv, Budapest, 1989.
- MIHÁLYFI** - MIHÁLYFI Ákos: A papnevelés története és elmélete. I-II. Budapest, 1896.
- MOL A 35** - Magyar Országos Levéltár, Magyar Kancelláriai Levéltár, Conceptus expeditionum.
- MOL A 57** - Magyar Országos Levéltár, Magyar Kancelláriai Levéltár, Libri regii.
- MOL A 93** - Magyar Országos Levéltár, Magyar Kancelláriai Levéltár, Acta particularia.
- MOL E 21** - Magyar Országos Levéltár, Magyar Kamarai Levéltár, Benignae resolutiones.
- MOL E 205** - Magyar Országos Levéltár, Magyar Kamara Archivuma, Acta cameralia.
- NÉMETHY** - NÉMETHY Ludovicus: Series parochiarum et parochorum archidioecesis Strigoniensis ab antiquissimis temporibus usque ad annum 1894. Strigonii, 1894.
- NYERS** - NYERS Lajos: A veszprémi piarista gimnázium tanárai (1711-1721). Kiny. A veszprémi kegyestanítórendi r.k. gimnázium 1939/40. évi Évkönyvéből. Veszprém, 1940.
- PEHM** - PEHM József: Padányi Bíró Márton veszprémi püspök élete és kora. A veszprémi egyházmegye múltjából 2. Zalaegerszeg, 1934.
- PÉTERFFY** - PÉTERFFY Carolus: Sacra concilia ecclesiae romano-catholicae in regno Hungariae celebrata ab anno Christi MXVI usque ad annum MDCCXXXIV. Accedunt regnum Hungariae et sedis apostolicae legatorum constitutiones ecclesiasticae. Ex mss. potissimum eruit, collegit, illustravit Carolus Péterffy. I-II. Posonii, 1741-1742.

- PETHŐ** - **PETHŐ Lénárd**: Az andocsi búcsújárárhely ismertetése. Kiadja az andocsi Ferences Zárda. Vác, 1929.
- PETRÁK** - **PETRÁK Mihály**: Acsády Ádám veszprémi püspöksége. A veszprémi egyházmegye múltjából 13. Veszprém, 1949.
- PFEIFFER 1947.** - **PFEIFFER János**: A veszprémi egyházmegye legrégebbi egyházlátogatásai (1554-1760). A veszprémi egyházmegye múltjából 10. Veszprém, 1947.
- PFEIFFER 1980.** - **PFEIFFER János**: Licentiatikusok a lelkipásztorkodás szolgálatában. Kézirat a Veszprémi Érsekség Levéltárában. 1980.
- PFEIFFER 1987.** - **PFEIFFER János**: A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630-1950). Görres Gesellschaft. München, 1987.
- RÓKA** - **RÓKA Joannes**: Vitae Vesprimensium praesulum. Posonii, 1779.
- STRAUSZ** - **STRAUSZ Antal**: A veszprémi nagyprépostok (1630-1930). Veszprém, 1930.
- Szemináriumi Értesítő** - **Értesítő szemináriumunkból 1934-35.** Kézirat gyanánt. Veszprém, 1935.
- THURY** - **THURY Etele**: A veszprémi ref. egyház története. Budapest, 1893.
- TÖLCSÉRY** - **TÖLCSÉRY Ferencz**: A kegyestanítórendiek vezetése alatt álló veszprémi római kath. főgimnázium története (1711-1895). Veszprém, 1895.
- VÉGHELY** - **VÉGHELY Dezső**: Emléklapok rendezettanácsú Veszprém város közigazgatási életéből. Veszprém, 1886.
- VEML** - **Veszprém Megyei Levéltár**
- VENTURI** - **VENTURI, Francesco**: Settecento riformatore II. La chiesa e la repubblica dentro i loro limiti 1758-1774. Bibliotheca di cultura storica 103.
- Vk.hh.lt.** - **Veszprémi Káptalan Hiteles helyi Levéltára.**

Vk.m.lt.
Vp.lt.
Vp. piarista lt.
WHKA

- **Veszprémi Káptalan Magán Levéltára**
- **Veszprémi Püspöki Levéltár**
- **Veszprémi piarista levéltár**
- **Wien, Österreichisches Staatsarchiv, Finanz- und Hofkammerarchiv, Hofkammerarchiv, Hoffinanz-Ungarn**

RÖVIDÍTÉSEK

B.M.V.	- Beatae Mariae Virginis
cs.	- csomó
dn.	- denarius, denarii, denariorum
f.	- folio, folium
ff.	- folia
fl.	- floreni, florenorum
Gr., gr.	- Gróf, gróf
hg.	- herceg
Ld., ld.,	- Lásd., lásd
Ker. János	- Keresztelő Szt. Jánosról nevezett János
M.B.V.	- Mater Beatae Virginis
MTAK	- Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
N.	- Nummer, numerus, numeri, numerorum
no. No.	- in numero
r.N.	- rote Nummer
S.	- Sanctus, Sancta, Sancti, Sanctae
squ.	- következők
Szt.	- Szent
t.	- tétel
Uo., uo.,	- Ugyanott, ugyanott
Vö., vö.,	- Vesd össze, vesd össze
xr	- crucifer, krajeár

MELLÉKLETEK

(A szövegek közreadásában javításra kerültek az értelemzavaró személy- és helynevek, valamint megtörtént a hagyományos rövidítések feloldása. A gazdasági, pénzügyi iratokban a nagy és kisbetű használatának egyszerűsítésén kívül a szövegkiadás nem változtatott az iratok eredeti helyesírásának következetlenségein.)

- I. Püspöki kinevezési okirat
- II. Gr. Volkra Ottó Ker. János végrendelete
- III. A veszprémi püspöki palota leltára
- IV. A pozsonyi ház leltára
- V. A sümegi püspöki palota leltára
- VI. A hagyatéki vagyon értékelése
- VII. A veszprémi káptalan átvételi elismervénye az egyházi harmadról

I.

A PÜSPÖKI KINEVEZÉSI OKIRAT

1710. máj. 28.

Nos Josephus Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque Rex Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae; Comes Habsburgi, Ferreti, Kyburgi et Goritiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis quod Nos pro ea, qua in constituendis legitimis ecclesiae Dei pastoribus tenemur cura, et sollicitudine benignum habentes respectum ad praeclaras virtutes, laudatosque et acceptabiles mores, singularem item doctrinam et eruditionem, omnibusque gratam et acceptam exemplaris vitae conversationem, prouti et fructuose adhibitam aliquot annis animarum curam exantlatumque in vinea Domini laborem, ac coetaras excellentes animi dotes, fidelis nostri Nobis dilecti Reverendi, Spectabilis ac Magnifici Ottonis Joannis Baptistae Sacri Romani Imperii Comitis Wolkra de Heindenreich electi episcopi Scardonensis, Capituli Ecclesiae Collegiatae Poseniensis praepositi, consilarii nostri, quibus ipsum ab Altissimo insignitum, et ornatum, praeclarisque suis ac majorum, antenatorumque olim suorum de ecclesia, regibus, regnis, et rebus publicis constanter fidelium meritis Majestati nostrae recommendatum propria etiam experientia nostra cognovimus. Sed et benigne consideratis fidelibus eiusdem servitiis, quae idem cum alias semper, tum praesertim in praefato regno nostro Hungariae. Occasione etiam celebrationis publicorum eiusdem regni iudiciorum, octavalium nimirum et extraordinariorum palam et cum contento ordinariorum eiusdem Regni nostri Iudicum, consequenterque satisfactione legalis iustitiae praestitisse, et contestatus fuisse perhiberetur, ita et in futurum pari fidelitatis, et devotionis zelo, ac ardore (uti de ipso Nobis benigne persvasum habemus) per omne vitae suae tempus praestare et contestari non cessabit, eundem itaque tanquam personam idoneam et

benemeritam, Nobisque gratam et acceptam, ad episcopatum Wesprimiensem, nunc per mortem, et ex hac vita decessum Reverendissimi olim in Christo Patris Pauli Szécsény Colocensis et Bácsiensis Ecclesiarum Canonice Unitarum Archiepiscopi, consilarii nostri intimi, ac praefati episcopatus Wesprimiensis administratoris, ideoque ultimi veri, legitimi, ac immediati possessoris de jure et de facto vacantem, autoritate juris patronatus nostri regii, quod generaliter in conferendis universis praememorati regni nostri Hungariae, ac aliorum etiam regnorum eiusdem Sacrae Coronae annexorum et subjectorum ecclesiis et beneficiis instar aliorum divorum condam Hungariae regum praedecessorum nostrorum gloriosarum recordationum, optimo jure habere et exercere dignoscimur, nominandum et eligendum, eundemque episcopatum, una cum honore supremi ac perpetui comitis Comitatus Wesprimiensis eidem episcopatu ab antiquo privilegialiter conjuncto, cum omnibus praeterea castris, castellis, oppidis, villis, praediis, ac possessionibus, et cunctis aliis pertinentiis, bonisque et juribus possessionariis, ubivis et in quibuscunque praenotati regni nostri Hungariae existentes habitantur, quocunque nomine vocitandis(!) cunctis denique obventionibus, et utilitatibus, jurisdictioneque praerogativa, et immunitate ad eundem episcopatum Wesprimiensem, et praefatum officium supremi comitis dicti Comitatus Wesprimiensis de jure et ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus eidem Ottoni Joanni Baptistae Sacri Romani Imperii Comitis Vulkra (!) de dicta Heidanreichstain clementes dandum, et conferendum, ipsumque ei, cui intererit praestandum esse duximus. Concedentes eidem jus etiam patronatus nostri regii in conferendis personis idoneis, ac benemeritis cunctis eiusdem ecclesiae Wesprimiensis beneficiis, quandocunque, et quomodocunque vacaturis. Imo nominamus, eligimus, damus, concedimusque, et praesentamus praesentium per vigorem, quocirca vobis honorabilibus praeposito, lectori, cantori, custodi et coeteris canonicis, et beneficiis dictae ecclesiae Wesprimiensis universisque ejusdem dioecesis clericis, religiosis, et populo harum (!) serie praecipientes committimus, et mandamus, quatenus a modo imposterum praefatum Ottonem Joannem Baptistam Sacri Romani Imperii Comitem Wolkra de praetacta Heindenreichstein, pro vestro legitimo et indubitato episcopo, et praelato tenere, habere, et recognoscere, eidemque debitam reverentiam, honorem et obedientiam, sicuti bonos ecclesiae ministros, fidelemque populum decet praestare et exhibere in omnibus denique licitis, et consuetis rebus ac negotiis jurisdictioni ipsius parere, et obtemperare modis omnibus

debeatis, et teneamini, secus non facturi praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in civitate nostra Vienna Austriae die vigesima octava mensis Maii anno Domini millesimo septingentesimo decimo, regnorum nostrorum Romanorum XXI^{mo}. Hungariae de reliquorum XXIII Bohemiae vero anno VI^{to}.

Josephus

L.S.

Comes Nicolaus Illeshasy
manu propria

Ladislaus Hunyady
manu propria

ASV Processus 322.

II.

GR. VOLKRA OTTÓ KER. JÁNOS VÉGRENDELETE

Veszprém, 1712. nov. 11.

Testamentaria, seu ultimae voluntatis dispositio, Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Ottonis Joannis Baptistae e Sacri Romani Imperii Comitibus a Wolkra Domini Praelati et Patroni nostri gratiosissimi.

Nos Capitulam Cathedralis Ecclesiae Wespremiensis memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit universis, quod anno Domini 1712 die vero 11 mensis novembris Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Otto Joannes Baptista e Sacri Romani Imperii Comitibus a Wolkra Episcopus Wespremiensis locique et comitatus ejusdem Supremus ac Perpetuus Comes Serenissimae Reginae Hungariae cancellarius, Sacratissimae Caeserae Regiaeque Majestatis consiliarius etc, titulus Dominus Praelatus ac Patronus noster gratiosissimus nostram personaliter veniens in praesentiam exhibuit et praesentavit nobis certam quandam testamentariam seu ultimae voluntatis suae dispositionem propria sua et introscriptorum dominorum subscriptionibus munitam et simul eandem modalitate intronotata, more solito personaliter confirmavit, et corroboravit, hujusmodi sub tenore. In nomine Sanctissimae ac Individuae Trinitatis. Amen.

Ego indignus peccator Otto Joannes Baptista Comes a Wolkra, Dei miseratione episcopus ordinarius Wespremiensis animam meam omnipotenti Deo infinitas eidem referens gratias pro tot in me collatis plasmati suo beneficiis, preciosissimo Jesu Christi sanguine redemptam trado, in tanta ejusdem inaestimabili pretio confidentia, ut ille, qui creavit me, ad se recipiet, licet peccatis meis defoedatum tanquam misericors parens reversum ad se et laborantem in vinea sua justissimus Pater Familias foelicitatis aeternae denario diurno remunerabitur corpus meum e terra formatum limo terrae reddo, et ut cum majori solatio iterum ac illum aspiciat creatorem suum, inferiori Ecclesia Sancti Georgii, ante Altare Beatissimae Matris inhumetur, ut ipsa et Sancto Emerico intercedente, ac Sancto Georgio

Patrocinate, sub cujus titulo imprimis, beneficio ejus parochus fuerim in resurrectione mortuorum, foelicem cum electis Dei resurrectionem consequi et oculis meis incircuspectum lumen Dei videre valeam, supliciter insuper rogans Beatissimam Matrem, quam ab infantia mea colui et Sanctam ejusdem Matrem Annam Dominam ac Patronam meam, Sanctum Michaëlem Archangelum titularem ecclesiae meae, Sanctum Angelum Custodem cum tota coelesti curia triumphante ut suis sanctis precibus et intercessionibus iratum Dei vultum placare mihi que a summo fonte bonitatis foelicem ex hac vita transitum, foelicem aeternitatem et felix sui consortium impetrare velint.

De temporalibus meis exiguis bonis, quae de facto ex puris patrimonialibus, existunt, praeter exstantes ex episcopatu proventus ex quibus patrimonialibus meis etiam ab Anno 1703 ubi Posenii inclusus fueram, et Viennae pro majori securitate existens aliquam partem consummare debui vix aliquo, ex pro tum habito beneficio meo proventum percipiens, uti toti regno est cognitum similem omni canonica et civili lege permissam facio dispositionem.

Fratrem meum Ottonem Christophorum Wolkra ex asse haeredem instituo; qui tamen sequentia legata persolvere debet: imprimis ad majorem Dei gloriam et desolati districtus Hungariae sub dioecesi mea existentis, pro juventutis vix non silvestriter excrescenti eruditione, clericis pauperibus Matris Dei Piarum Scholarum, vulgo Piaristis, quos Deo sic inspirante et adjuvante in oppidum meum episcopale Wespremiense induxi, pro eorum sustentatione perpetua, in quantum se vires foundationis extendere poterunt, lego quinque millia florenorum apud familiam Esterhasianam in bonis Papensibus haerentes cum debito decem annorum interesse, ad ter mille florenos se extendunt ut illi sub nomine invocationis Sanctae Annae Gymnasium Wespremiense pro ipsorum religionis instituto, zelo et pietate continuare, augere et in eum perfectionis statum perducere valeant et satagant ut exinde Dominus Deus omnem honorem juventus eruditionem, regnum emolumentum et tum instruentium et instructorum animae aeternum consequantur bravium, quae licet jam inter vivos tam capitale, quam et interesse, iisdem donavi, tamen hic iterum in testamento insinuare volui, ut iisdem obligatoriae, si vivus assignare non possem, non qua legatariis, sed qua donatariis extradentur uti

Secundo quingentos florenos apud comitem Petrum Zichy, pro hebdomadali missa, die Martis in honorem Sanctae Annae si fieri potest

votiva, si autem fieri non posset, saltem cum commemoratione Sanctae Annae. Item novennae conceptionis Beatae Mariae semper Virginis per totidem Sacra recolenda, cum exinde tanta sit gloria Beatae Matris Annae, quod in ejus utero victus est, qui humanum genus didicit et in ejusdem utero, illa terra non maledicta, providit ex qua secundus Adam Salvator noster formari, seu carnem nostram assumere non est dedignatus.

Item in festo S. Barbarae patronae agonisantium, Sancti Francisci Xaverii pro me et meis sacrum unum dicent. Rogans de reliquo amantissimos patres, ut exilem hanc fundatiunculam grati consulere omnem conatum, pro erudienda juventute et tribus vel quattuor clericis pro parochia instruendis adhibere non graventur meque vivum et mortuum sanctis suis praecibus commendatum, uti nimirum sui ordinis confratrem habere velint.

Ecclesiae pauperi meae Wespremiensi lego mille florenos, apud comitem seniore Georgium Erdődy mutuo elocatos. Pro pauperibus parochis trecentos florenos, penes dominum Gosztonyi et pro pauperibus quingentos florenos apud dominam Klosianam Posenii haerentes. Centum florenos pro altere Beatae Virginis miraculosae Sümeghinum pro antipendio, casula et coera apud rectionem Poseniensem Herczeg vocitatum haerentes, comitissae Margarethae Wolkranae, consobrinae meae ter mille florenos, quos etiam ipsi vita durante dono seu obligatorias Brassicanas, paeter interesse ter mille ducentos quinquaginta florenos importentum in quorum recuperatione actualiter currit processus Viennae.

Mobilia mea praeter imagines, quae ex antiqua domo mea Wolkraiana processerunt, quas fratri meo lego, et quae plerumque Posenii existunt, lego episcopatui uti et omnia vasa et reliqua ad oeconomiam concurrendam prouti stannae et quovis nomine vocate excepta exigua argenteriola, quam pro servitio divino ad ecclesiam meam, Sancti Michaelis lego, ut et pastorale ac si quae pro episcopalibus necessaria repetirentur, prouti et libros, quos tamen rogo ut cum caeteris libris in ordinem redigant ac illis utantur.

Ex vestibis meis bissimis et damascenis ac sericeis majori ex parte Posenii, hic etiam et Sümeghini habitis fiat ornatus, unus integer pro defunctis pro ecclesia mea Wespremiensi. Servis meis datur unius anni salarium. Tres statuae fiant Sancto Joanni Nepomuceno una ad Sanctum Georgium Patribus Piaristis, una Wespremi, altera Sümeghini. Pro mea anima quingentas missas, medietas illarum Patribus Franciscanis Sümeghiensibus, et medietas vel prout dispositum fuerit, Wespremiensibus

cedat, pro quibus trecentos florenos deputandos assigno. Et si quae mea debita insuper comprobari possent exolvantur.

Crux mea, quae juxta testimoniales per integras diem ac noctem inconbusta perseveravit thaeae argenteae includatur et venerationi populi Wespremi exponatur.

De praeteritis provisos rationes dabunt et idem cum antelatis servis habebunt grati mei animi attestatum.

De fructibus meis exstantibus ab ecclesia provenientius tertiam partem licet sciam me posse vivens disponere, quia tamen in exolutione bullarum, quarum mille florenorum debitum contraxi, ideo Sacratissimam Suam Majestatem humillime rogo, ut ex illis hoc primo solvatur, et alia cum etiam habeam debita, hoc disturbiorum tempore paulo ante contractus, sic demissime suam Majestatem Sacratissimam rogo, ut illis parum, quod supererat meo fratri haeredi condonari dignetur. Cum et ego jam quattuordecim annis in servitio Hungariae sine mercede laboraverim, idemque frater meus ultra viginti annos itidem etiam qua vice praeses regno serviverit et pauper pie defunctus parens meus sat amplam substantiam suam propter servitium Majestatis suae in Hungaria neglexerit ac in nihilum quasi redegerit, qui cum ipse necdum sciam, quidnam sit de ipsa accuratam iuxta normam jam dictatam dispositionem facere non possum.

Superiores autem aequales et inferiores meos rogo, ut si quacunque tandem ratione eosdem offendissem, laesissem, scandalizassem, non sufficienter praefuissem, neglexissem aut verbo, facto et opere, aliquod damnum in anima et corpore, aut verbis famam intulissem, id mihi indignissimo peccatori ignoscere velint, per amarissima vulnera ejusdem Salvatoris nostri, per quem et ego salutem spero et ipsis tandem aliquando, una mecum aeternam, dulcissimi Dei nostri cum fruitione unionem cordicitus (sic) apprecor. Executores testamenti sint Eminentissimus Sanctae Romanae Ecclesiae Dominus Cardinalis de Saxonia, et Comes Thomas de Nádasd, cui utrique unam imaginem meus frater offerri debet, si aliqua ipsis grata esset. Domino autem praesenti scribae notario duodecim aureos pro supplemento lego et offero. Quae omnia cedant ad majorem Dei gloriam Omniumque Sanctorum honorem et animae meae salutem. Amen.

**Comes Otto Joannes Baptista Wolkra, episcopus Wespremiensis
peccator maximus (L.S.)**

**Coram me Michaële Zádory praeposito majore
venerabilis Capituli Wespremiensis (L.S.)**

**Coram me Francisco Nagy Ecclesiae Cathedralis
venerabilis Capituli Wespreniensis lectore (L.S.)**

**Coram me ac per me Josephum Visklethy ejusdem venerabilis
Capituli Cathedralis Ecclesiae Wespreniensis juratum
notarium. (L.S.)**

**Unde nos super praevia praementionati Illustrissimi ac
Reverendissimi Domini Praelati nostri praevis modo nobis exhibita, et
praesentata, ac tandem, per eundem personaliter confirmata et corroborata,
testamentaria, seu ultimae voluntatis suae dispositione, praesentes literas
nostras testimoniales, jurium eorundem, quorum intererit futuram
uberioremque ad cautelam necessarias, sub sigillo hujus capituli nostri
usitato, et authentico, extradandas duximus et concedendas, comuni
svadente justitia. Datum 15 die ejusmodi exhibitionis et praesentationis
praenotatae. Anno Domini 1712.**

MOL A 93 N. 227

III.

A VESZPRÉMI PÜSPÖKI PALOTA LELETÁRA

1720. dec. 26.

Inventarium rerum mobilium illustrissimi ac reverendissimi Comitis Ottonis Joannis Baptistae et Sacri Romani Imperii Comitibus a Wolkra domini quippe praelati et patroni nostri condam desideratissimi in solita ejusdem residentia Wesprimiensis existentium, ac per nos infrascriptos tali, ut sequitur ordine repertarum.

1. In palatio magno sunt teleae imagines libera manu depictae	9
2. In palatio parvo sunt imagines teleae	6
3. In chartacea	1
4. In cubiculo illustrissimi comitis, seu ubi cubare consueverat, sunt imagines chartaceae	6
5. Item teleae imagines duae, quarum una est S. Annae, et alia Sanctissimae Trinitatis	2
6. Item portatilia	2
7. Item horologium	1
8. Forcipes pro igne accipiendo	1
9. Item ferrum pro igne extrahendo	1
10. Item lapata ferrea ad idem deserviens Quae omnia tria in camino, seu in fornice praedicti cubiculi continentur	1
11. Item sedes pelle circumdatae sunt nro.	4
12. Item mensula	1
13. Item pocula rubra vitrea	3
14. Item lectica cum suis tegumentibus et appertinentibus rubris ex cartun	1
15. Item in eadem lectica habentur madracz	3
16. Item pulvinaria madracz subducta	3
17. Item tegumentum	2
18. Item ex cartun tegumentum totius lecticae	1

*Sequuntur in domini illustrissimi cubiculo habitabili, seu ubi sacrum
coelebratur*

1.	Sunt imagines teleae	10
2.	Item imagines cum catheceticis orationibus ac interrogationibus, chartaceae sunt universim	79
3.	Item profanae imagines chartaceae una cum suis listis sunt	12
4.	Item imagines florum cum suis listis universim sunt	6
5.	Item vacuae listae sunt nro.	55
6.	Item thesis una S. Stephani regis Hungariae	1
7.	Item ferrei pro portis cardines sunt	4
8.	Item pro fenestris ferreae virgulae sunt.	23
9.	Item sedes pelle circumdatae sunt	4
10.	Item lectica cum sacco stramineo	1
11.	Item mensula	1

*Sequuntur continentia in domini illustrissimi cubiculo in quo sumere
prandium consueverat*

1.	Mensa rotunda est	1
2.	Armarium sigillo munitum, in quo vitra conservantur est	1
3.	Item imagines ex tela profanae sunt nro.	11
4.	Imago Sanctae Annae M.B.V.	1
5.	Item cista simplex vacua	1
6.	Item cortinae teleae sunt nro.	8
7.	Item impressa telae cortinea rubra est.	1
8.	Item rubro colore decoloratae pro imaginibus telae longae	5
9.	Item ad idem opus designata tela est	1
10.	Item imagines teleae parvae sunt	5
11.	Item media quarta ultra teleae crassae pro sacco stramineo designatae	3 1/2
12.	Item imagines geographicae sunt	5
13.	Item florum imagines chartaceae tela subductae.	12
14.	Item imagines chartaceae subductae pariter tela varia representantes sunt	8
15.	Item imagines in charta crassa floribus exornatae, quae sanctorum effigies gerunt	4
16.	Item teleae imagines Sanctae Annae M.B.V. sunt.	4
17.	Item teleae imagines S. Josephi	3

18. Item teleae imagines caesarem cum sua consorte repraesentae sunt	2
19. Item profanae imagines teleae parvae sunt.	17
20. Item imagines Marie representante	2
21. Item casulae sunt	2
22. Item tubus opticus	1
23. Item compendium geographicum est	1
24. Item libri baptizandorum vacui.	3
25. Item in papyro Turcia Compendia.	4
26. Item liber sacrorum canonum	1
27. Item liber nomine volucrum hortus	1
28. Item liber epistolarum catholicarum	1
29. Item liber exercitiorum spiritualium.	1
30. Item liber germanicus nugarum	1
31. Item Concionator quadragesimalis Latinus	1
32. Item liber continens Theatrum dolorum domini nostri Jesu Christi	1
33. Item Germanicus liber	1
34. Item libelli germanici	19
35. Item duae sellae pelle circumdatae	2
36. Item linteamina pro lecticis	2
37. Item lignae sedes simplices	8

Continentia in capellani cubiculo

1. Lecticae sunt	nro.	2
2. Item mensula		1
3. Item simplices sedes		6
4. Item imagines florum sunt		8
5. Item magna patenae stannae		12
6. Item parvae patenae stannae		12
7. Item orbiculi stannei sunt		62
8. Item vitrea pocula Kartfirtil (sic) dicta cum clausuris pariter vitreis sunt		2

Actum in solita residentia episcopali Wespremiensi die 26. Mensis Decembris Anno Domini 1720.

Coram me Michaele Zádory praeposito Vesprimiensi, coram me Francisco Nagy Venerabilis Ecclesiae Capituli Veszprimiensis Lectore
MOL E 205 20. cs. 86. t.

IV.

A POZSONYI HÁZ LETÁRA

1720. dec. 24.

Inventarium super rebus mobilibus et literalibus instrumentorum in hospitio pie defuncti domini Comitis a Wolkra Episcopi Veszprimiensis, hic Posonii die 19ma Decembris Anni 1720. repertis et per Fiscum Regium, apprehensis.

Nos infrascripti recognoscimus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod postquam obitus, illustrissimi ac reverendissimi condam domini Ottonis Joannis Baptistae e Comitibus a Wolkra Episcopi Veszprimiensis hic in libera regiaque civitate Posoniensi die 19ma Decembris Anni 1720. in Domino pie defuncti, inclitae Camerae Regiae Hungaricae innotuisset, nosque subscripti consilarii pro inventatione ac rerum apprehensione cameraliter exmissi fuisset, et ad mentem diplomatis Ferdinandi atque super intellectu, diplomatis illius explanationis Kollonicsianae, venerabile quoque Capitulum Posoniense super exmissione duorum suorum commembrorum capitularium videlicet personarum, quae inventationi praesentas esse possent et testimonium, super actis et factis praerberent requisitum fuisset, ac e gremio sui nos Georgius Franciscus Vinczi et Joannes Belosicz canonici ejusdem Capituli Posoniensis exmissi fuisset, ac una simul constituti, universas res mobiles, prout et literas, ac literalia documenta, nec non alia suppelectilia in hospitio, praefati domini episcopi reperta, quae omnia et singula, sigillis nostris munita tutioris conservationis ergo, ne per familiam defuncti domini episcopi, aut quosquam etiam alios, distrahi et alienari possent.

Domum cameralem deferri curaveramus, ibidemque prout ab infra sequitur, connotavimus et inventavimus.

Parata pecunia

In uno sacco obsigillato reperti sunt	fl.	200:36.Xr.
Item in cista dispersi	"	3:-
Et sic in toto	fl.	<hr/> 203:36.Xr.

Clenodia

Una crux ex auro lapidibus pretiosis chrisolit nuncupatis exornata.

Item unus ejusmodi annulus.

Item unus annulus aureus lapide saphireo et adamantibus exornatus.

Item una crux aurea effigiem Crucifixi in se continens rubinis adornata cum zona aurea.

Item reliquiarum aureum per modum numismatis pectoralis, reliquias Sanctae Annae in se complectens.

Item cilicium ex filis ferreis.

Item fuit per hujatem dominum parochum nobis allata una crux aurea effigiem B.M.V. in se continens, adamantibus exornata, quae per unum pie defuncti domini episcopi famulum reperta, eidemque antelato parocho, pro contignatione data extitit.

Argentaria

Una patena argentea, cum cooperatura.

Unum minus salinarium argenteum.

Tria coclaria.

Picturae

Una imago St. Petri in vinculis, una effigies, pie defuncti domini episcopi.

Una itidem effigies sui domini parentis.

Una imago avicularum.

Equi

Tres, cum duabus currubus et appertinentiis.

Vini

Duo vascula vini uvarum passarum de Sancto Georgiensi Auspruch (sic), quorum singulum unam urnam continent.

Item duo vascula vini absinthiaci.

Vestes

Una vestis talaris holloserica nigra, quasi nova.

Una reverenda, etiam holloserica nigra, quasi nova cum rubris nodis.

Una clamis holloserica nigra cuius subductura ex pellibus sabellinis tinea aliquatenus destructa separata exstat.

Una clamis nova sabellinis subducta.

Una reverenda nova ex pano hispanico.

Una clamis antiqua pellis leporinis marinis subducta.

Unum pallium sericum violaceum.
 Una reverenda antiqua ex viliori materia.
 Una reverenda ex materia simpliciori antiqua.
 Unus pilleus sabellinus subantiquis.
 Unus pilleus latus cum zona viridi.
 Duae reverendae sericeae, et paliolum nodidi rubri, sericei pro una reverenda.
 Duo frustella taffotae antiquae rubrae.

Utensilia stannea

Patenae majores	No.....	4
minores	No.....	8
Orbiculi	No	23

Utensilia cuprea

Unus cacabus, vulgo "Khien Kessen".
 Item quinque cacabi, vulgo castrollen.
 Item tres minores cacabi cum cooperturis.
 Item duo ejusdem minores cum cooperturis.
 Item una sartago colorifica.
 Duae patenae.

Lectisternia

Duae madraczae.
 Unum tegmentum ex cartun.
 Item una coopertura pro lecto.
 Duae pelles ursinae.

Libri

Historici Scripturae Sacrae effigies Samson, Manuel Adanonimus de Passionibus.
 Unus hebdomadarius cœlestium.
 Atlas geograficus.

Sigilla

Duo episcopalia, unum majus, alterum minus.

*Litterae obligatoriales, et quidem super debitis activis Posonii liquide
haerentibus*

<i>Obligatoriae</i> Joannis Theophili Fischer pro empto vino cuius summa facit septingentos viginti quinque florenorum	fl.	725.-
De dato 1ma Novembris anni 1711. quale vinum emptum fuerat, tali conditione, educilletur per eundem Fischer, ipse vero pro subsequenti novo anno, videlicet 1712 primum ducentos florenorum, et ex post residuos quingentos viginti quinque pro venturo attunc festo Sancti Georgii praestare tenetur, sub hypotheca omnium suorum bonorum		
<i>Chartabianca</i> domini Comitis Joannis Georgii Szunyogh de dato 28. Junii anno 1701. super florenorum centum sex	"	106.-
<i>Obligatoriae</i> Joannis Klein chirurgi et balneatoris Posoniensis de dato 12. febr. anno 1709. super florenis ducentis idest.	"	200.-
Erga sex percentum interesse sub hypotheca, horti et pratorum levatis.		
<i>Obligatoriae</i> Annae Barbarae Klosin et haeredum de dato 8-va Martii anno 1709 super florenorum quingentis idest.	"	500.-
Erga octo percentum interesse et hypotheca duarum domorum levatis.		
<i>Obligatoriae</i> domini Comitis Petri Zichy de dato 23. Novembris 1720. super florenorum quadringentis. Id est	"	400.-
Erga sex percentum levatis, quos idem dominus comes pro hocce novo anno, id est 1721 deponere tenebitur.		
<i>Obligatoriae</i> Stephani et Mathiae Kittl, item Andreae Hettinger civium Sancto Georgensi. De dato 29. Octobris anno 1714. super florenorum trecentis quinquaginta	"	350.-
insimul levatis, sub obligatione duarum urnarum vini boni absinthiaci interusurii.		
<i>Obligatoriae</i> Leonardi Morocz et Annae Kerekes consortis de dato 1ma Junii anno 1710 super florenorum quingentis nonaginta duobus. Id est.	"	592.-
Erga interesse sex percentum et praemonitionem trimestrem levatis.		
<i>Schedae cambiales</i> Judei Jacobi Kepess de dato 1ma Novembris anno 1720. super florenorum mille quingentis viginti id est	"	1520.-

levatis et intra duos menses iterum deponendis.	
<i>Obligatoriae</i> domini Baronis Gabrielis Belovics de dato 16ta Augusti anno 1719. super florenorum quinquaginta id est	f l. 50.-
Erga legale interesse levatis, et pro festo Sancti Martini ejusdem anni deponi obligatis.	
<i>Obligatoriae</i> domini Comititis de Nádasd et Thomae Korth, comitatus Bodrokiensis jurati vice notarii et ejusdem comitatus ablegati de dato 6ta Novembris anno 1720. super florenorum quingentis, id est	" 500.-
Ad rationem praefati comitatus.	
<i>Chartabianca</i> domini Comititis de Nádasd sub dato 16-ta Maii 1719. super florenis sex centis	" 600.-
Erga legale interesse post decursum quatuor mensium deponi obnoxiiis.	
<i>Chartabianca</i> Adami Iszraël Judei Psoniensis, de dato 15-ta Octobris 1720 super florenis nongentis quinquaginta	" 950.-
Ea sub conditione, ut domino episcopo singulis septimanis 50, aut etiam 100, vel 150 florenos administrare tenentur.	
<i>Recognitionales Joannis Georgii Schuller super No quinque</i> obligatoriis, sibi per dominum episcopum eo fine conceditis, ut introserta debita exigit et incasset.	
<i>Debita activa Viennae liquide haerentia</i>	
<i>Originalis computus</i> cum Judeo Abrahamo Ulmo de dato 1-ma Martii 1720 tenore cuius recognoscit, se adhuc florenorum . .	" 5000.-
quinquies mille teneri erga octo percentum interesse ab eodem dato currens cuius originalis obligatio apud excellentissimam dominam Comitissam Volkraianam extare dicitur.	
<i>Obligatoriae</i> Domini Joannis Francisci Galino et consortis suae Susannae Franciscae natae Baronissae Sonau de dato 25ta Augusti 1719 super florenis ducentis id est	" 200.-
<i>Debita activa Jaurini liquide haerantia</i>	
<i>Scheda cambialis</i> Iszac Hirschl Judei Jauriensis de dato 1. Julii 1720. super ter mille quingentis florenorum	" 3500.-
Ad sex menses extradata.	
<i>Scheda cambialis</i> Joannis Michaelis Gerber civis Jaurensis, de dato 15. Julii 1720 super mille triginta florenorum	" 1030.-
intra sex menses persolvendis.	

<i>Obligatoriae</i> Mariae Sokoray Joannis Zamory relictæ viduæ de dato 6ta Jun. anno 1719 super florenis sexcentis id est . . .	fl.	600.-
Pro uno anno erga sex percentum interesse elocatis.		
<i>Obligatoriae</i> Domini Mathiæ Melchioris Stallenberg capitanei Jauriensis super florenis centum.	"	100.-
Erga sex percentum interesse elocatis de dato 24. Junii anno 1719.		
<i>Chartabianca</i> domini Comitis Emerici Zichy de dato 15. Julii anno 1720 super florenos centum quinquaginta	"	150.-
Ad legale interesse levatis pro ingressu anni 1721. deponi obnoxiiis.		
<i>Debita activa Veszprimii liquide haerentia</i>		
<i>Obligatoriae</i> Francisci de Marco doctoris physici, de dato 11. Septembris anni 1719. super florenorum centum. Id est.	"	100.-
Intra spatium unius anni, vel in pecunia, vel medicamentis, vel vero per defalcationem stipendii sui exolvendis.		
<i>Computus</i> cum Francisco Horváth praefecto pie defuncti domini episcopi ex quo restantia victualium et vini appareret.		
<i>Item computus</i> cum eodem Francisco Horváth respectu arendalis pecuniae ex quo eruitur restantia arendatoris.		
<i>Debita activa Budæ liquide haerentia</i>		
<i>Obligatoriae</i> Francisci Depre episcopalis provisoris de dato 3tia Aprilis 1720 ubi recognoscit semet ex bonis episcopatus mansisse restantiarum florenorum octingentis triginta duobus id est .	"	832.-
ita tamen, ut eandem summam pro festo Sancti Joannis Baptistæ anni ejusdem deponere sit obstrictus.		
<i>Obligatoriae</i> domini Georgii Christophori Zenneg de dato 29. Julii anno 1720 super quatuor mille florenorum. Id est	"	4000.-
Erga sex percentum ad unum annum, elocatis ita tamen, ut praemonitio trimestris praecedat.		
<i>Debita dubiosa Veszprimii haerentia</i>		
<i>Copia obligationis</i> Francisci de Marco doctoris phisici, de dato 13. Septembris anno 1719. super florenos quingentis quiquaginta quatuor id est	"	554.-
<i>Specificatio</i> et limitatio comitatum, qui defunctum dominum episcopum ratione diurnorum in quingentis florenis. Id est . .	"	500.-
<i>Dubiosa Poseniensia</i>		
<i>Recognitio</i> Francisci Lengyel, de dato 27-ma Martii Anno 1719. super florenis ducentis id est.	"	200.-

Quos idem Lengyel a domino Barone Francisco Wilhelmo
Walterskirchen qua debitore domini episcopi incassare debuerat.

Literalia documenta

Quietantiales dominae Comitissae Fünffkerianae natae Comitissae de Spauer,
super florenis mille quinquaginta, de dato 28-ma Junii anno 1701.

Item quietantiales Christiani Gruber, de dato 8-va Octobris anno 1719.
respectu census hospitii in florenis, centum triginta.

Recognitio cassatoria Judei Viennensis Abrahami quippe Ulmo de dato 1-ma
Martii anno 1720. occasione certorum quingentorum florenorum cambialiter
ad duas vices assignatorum.

Quietantia Christiani Gruber, super soluto hospitii censu.

Litterae privilegiales factum episcopatus Veszprimiensis et Capituli tangentes
sub expeditione venerabilis Capituli Castri ferrei, ad mandatum
requisitorium extractae, de dato nona Augusti 1720.

Bini Extractus honorum episcopatus Veszprimiensis ex Camerae Regiae
registratura extradati.

Litterae missiles serenissimi cardinalis de Saxonia, ratione accomodationis
controversiae respectu decimarum, quae inter venerabile Capitulum et
episcopum Veszprimiensem viguit.

Certae admonitoriae, protestatoriae, et inhibitoriae, ac superinde
relaxatoriae, judlium et jurassorum comitatum Pest, Pilis et Zold (recte
Solt) de anno 1720. 25. Septembris.

Quietantia Domini Salgarii, super perceptis decimis ex parte domini episcopi.

Specificatio mobilium absque dato loci et subscriptione.

Duae informationales, respectu praepositurae Albae Regalensis in copia.

Specificatio exactae decimae anni 1720, ex possessione Rostii, item proventus
Haimáskőiensis (recte Hajmáskér) item Veszprimiensis.

Provisoris domus quietantia super florenis septuaginta duobus.

Confirmatoriae pontificiae super fundatione Patrum Piarum Scholarum
Veszprimii de anno 1720. 2-da Augusti fundatorum.

Aliae privilegiales pontificiae de dato 2-da Augusti anno 1720. Patribus
Piaristis factae ad certum altare Veszprimii erectum.

Contractuales fassionales Ferdinandi primi imperatoris et regis Hungariae
1-ma Januarii anno 1560, Viennae celebratae, quibus mediantibus certos
pagos, et praedia ad arcem Pallota, quae Turcis finitima applicuit, illa tamen
conditione, ut cessante ratione redeant bona ad episcopatum et episcopus
Veszprimiensis eatenus solvatur.

Quietantiales super decimalitatis, quotta (sic) occasione congressus venerabilis regni cleri, per dictum episcopum persoluta sub dato 24. Maii 1720.

Litterae caesariae regiaeque maiestatis super expeditionem inclitae Cancellariae Hungaricae ratione subsidii ad confinia ad Temesvár et Belgrád de anno 1720. 6-ta Augusti.

Certa de eo utri puncta ad inquisitionem respectu ecclesiarum in districtu episcopatus Veszprimiensis spectantia.

Specificatio Quietantiarum parochorum episcopatus Veszprimiensis super levata quotta, ex fundatione Ferdinandiae.

Litterae Andreae Török respectu depositorum mille florenorum apud patrem rectorem Jauriensem, qui per literas subsequentes vident esse levati per Joannem Barathy sub hoc numero acclusas.

Litterae missiles Francisci Xaverii de Pre de dato Budae, 19. Novembris anno 1720. tenore quarum ad novum annum notabilem summam pecuniarum se administraturum perscribit, ut ultra 1812 urnas vini excepto novo, seu horno (recte hordó), ibidem existere asserit.

Litterae missiles Francisci Horváth de dato Sümegh 10. mensis Octobris 1720. in quibus mille florenos transmittit provisorio Jauriniensi, circa vero ducentos et alterius ordinis 150. Scribit quod restantarii terminum petant.

Litterae missiles Michaelis Külek sub 21-ma Novembris anno 1720 Veszprimii exaratae in quibus restantiam ex bonis Haimássiis et praetium usui distractum prae manibus iudicum in literis specificatorum esse asserit, qui rationem dare debuissent in reditu pie defuncti domini episcopi.

Litterae missiles Francisci Xaverii de Pre Budae 17. Novembris anno 1720. in quibus scribit, civitatem Budensem de deponendo capitali admonuisse.

Litterae missiles Michaelis Külek de dato 4-ta Septembris anno 1720 Veszprimii, in quibus procreationem tritici huius anni notificat.

Recognitio Christiani Gruber super levatis quinquaginta florenis a domino Comiti Lubrech.

Litterae missiles Francisci Horváth de dato 1-ma Octobris anno 1720. ex Simeg in quibus praescribit, quod summam arendaticiam pro duabus angariis habeat paratam, iuxta dispositionem depositurus.

Litterae missiles Michaelis Kúszeghy de dato 25-ta Octobris anni huius, qui perscribit, quod proxima occasione expectet reversales, super transmissi florenis octogintis.

Litterae missiles Francisci Xaverii de Pre de dato Buda 29. Septembris anno 1720. ratione decimalis vini.

Litterae missiles Joannis Barathy de dato Jaurini 27. Octobris anno 1720. respectu vini decimalis, in quibus scribit, quod quadringentas quadraginta octo et unam quartam urnarum in suo districtu perceperit.

Super quibus praemissis, ita per nos inventatis, registratis, annotatis, et in ordinem redactis, per praesentes nostros testimoniales manuum nostrarum subscriptione, et sigillorum usualium appensione roboratis. Quibus rei notitiam habere incumberet, fidem facimus. Actum Posonii die 24-ta Decembris anno 1720.

L.S. Ferdinandus Liber Baro de Laffert
manu propria

L.S. Georgius Franciscus Vincezi
canonicus Posoniensis
manu propria

L.S. Joannes Majtényi
manu propria

L.S. Joannes Belosicz
canonicus Posoniensis
manu propria

MOL E 205 20. cs. 86. t.

A SÜMEGI PÜSPÖKI PALOTA LETÁRA

1721. jan. 1.

Inventarium rerum mobilium illustrissimi et reverendissimi condam
domini Comitis Ottonis Baptistae a Volkra episcopi Veszprimiensis
Simegini die 1 mensis Januarii 1721. repertarum.

In domo residentiali Sümegiensi inventarium

1. Varii libri spirituales No. 100 et aliquot
2. Mensa scriptoria
3. Duae imagines attritae chartaceae
4. Unus crucifixus
5. Unum attritum tegumentum
6. Duae cortinae vulgo Firehang
7. Unum pastorale cupreum deauratum et argentatum
8. Una infula
9. Oleum in alba scatula seu liquores sacri
10. Aliquot imagines chartaceae
11. Frustum telae albae
12. Unum horologium
13. Duae imagines per monialium laboris antiquae chartaceae exornatae
14. Duae imagines Beatae Mariae Virginis
15. Duae mensae pro ostabula
16. Lectus ex ligno nucum erectum
17. Stratum simplex magnum vulgo Mátrác
18. Minus stratum ejusdem ordinis
19. In armario pro confecto adhibita instrumenta No octo
20. Pro reverenda antiqua ex serico aliquot nodi
21. Sellae lignae No. 14
22. Mensa et simul lectus pro aulae familiaribus
23. Imago Familiae Sacrae
24. In fornice inferiori super celaria in duobus Ferschlag instrumenta
vitrea pro fenestris et vino
25. In tertio Ferschlag imagines chartaceae et cathecesis
26. Pro confect (!) erecta instrumenta chartaceae deargentata

27. Tres petiae crassae telae
28. Sarthago una
29. 14 stanae antiquae patenae
30. 25 ejusdem ordinis orbiculi
31. 26 strophiole mensalia
32. 3 crassae linteamina
33. 2 mappae
34. 1 album Fierhang
35. Una sericea cooperta rubra antiqua
36. Pictae telae pro tegumentis duae
37. Unum par albarum tibialium
38. Instrumentum cupreum pro frigefiendo vino
39. Una imago S. Stephani Regis Hungariae et una ejusdem conthoralis
40. Una imago Bellae Regis Hungariae et una ejusdem conthoralis
41. Imago Sancti Emerici
42. Instrumentum cupreum pro coquendo herbathe et suppositorium
43. Staneum salinare cum annexis duobus candelabris
44. Unum instrumentum pro coquendo cave
45. Ex procreatione vineae vulgo Palotás dictae Anni 1717 urnae 5 1/2
46. Ex procreatione ejusdem anni 1718 urnae 4 1/2
47. Ex procreatione ejusdem anni 1719 urnae 24
48. Ex procreatione ejusdem anni 1720 urnae 15
49. Vasa tempore arendationis assignata urnae 785
50. Cacabus cupreus pro exurenda crematura cum capite
51. Duae imagines mediocres pugnam representantes
52. Septem alvearia apum

MOL E 205 20. cs. 86. t.

VI.

A HAGYATÉKI VAGYON ÉRTÉKELÉSE

Pozsony, 1721. márc. 21.

Extractus

Summarium omnium rerum mobilium et immobilium Posonii, quam Budae, Jaurini, Veszprimii et Sümeghini post mortem illustrissimi ac reverendissimi domini Comitis Ottonis, Joannis Baptistae a Volkra episcopi Veszprimiensis repertorum, etquidem Posonii juxta inventationem die 19. Decembris anno 1720. in praesentia duorum dominorum canonicorum Posoniensium peracta

1. In pecunia parata adinventi sunt.	fl.	203.60	den.
2. Clenodia hic Posonii reperta aestimata.	"	196.-	
3. Argentaria untiarum No.30., a fl.1.10.	"	41.80	"
4. Imagines No.3. aestimata ad.	"	6.-	
5. Tres equi cum duobus curribus et appertinentiis.	"	200.-	
6. Vini antiqui reczensis in domo Glosiana reperta sunt 6 urnae a.f.5 facit.	"	30.-	
7. Vestes aestimatae sunt ad.	"	236.43	"
8. Utensilia mensalia aestimata.	"	5.10	"
9. Lectisterniae aestimata.	"	27.-	
10. Utensilia stannea libra No.45. ad fl.35	"	15.75	"
11. Utensilia cuprea libra No.62. ad fl.40	"	24.80	"
12. Libri No.5. hic Posonii reperti aestimati ad fl. 16.80, sed hi vigore explanationis Kollonizianae pertinent ad bibliothecam capitularem.			
Summa facit.	fl.	<u>986.48</u>	den.

Sequuntur debita activa cum interesse, usque 19 Decembris anni 1720. obitum videlicet defuncti domini episcopi deducto omissis suo fratri adhuc in vivis (ut producta cessio) donatis et una cum interesse ad 12 fl. sese extendentibus.

1. Illustrissimus dominus Comes Petrus Zichy tenetur in capitali.	fl.	400.-	
Item de interesse usque praemissum tempus a dato 23 Novembris anni 1720.	"	1.80	

2.	Judeus Jacobus Kópós in capitali.	fl.	1520.-
	a prima Novembris 1720 absque obligatione interesse, quod debitum iam est incassatum.		
3.	Dominus baro Gabriel Bellovics in capitali.	"	50.-
	et in interesse a dato Augusti 16. 1719.	"	4.02 1/2
4.	Illustrissimus dominus Comes Paulus Nadasdy nomine incliti comitatus Bodrogiensis in capitali.	"	500.-
	Item de interesse a dato 6 Novembris anno 1720. usque 19. Decembris anni eiusdem.	"	3.58 1/3
5.	Illustrissimus Dominus Comes Thomas Nadasdy in capitali.	"	600.-
	Item de interesse a dato 16. Maii anni 1719.	"	57.30
	iam est incassatum et extat pecuniam in camera		
6.	Israel Judeus super florenos 950.-		
	Latus: 3 136:70 5/6		
	vigore initi computus ut A. liquidavit per solutos fl. 644.78 2/3		
	Item in dubiis et ad probam reiectis in. fl. 144 in quorum rationem obtulit deponendum iura- mentum, quo deposito restabit adhuc.	"	161.21 1/3
	Summa facit.	fl.	<u>3297.92 1/6</u>

Viennensia

1.	Judeus Abrahám Uma (recte Ulmer) vigore computus originalis de dato 1-ma Martii 1720 in capitali	fl.	5000.-
	Erga octo percentum interesse, quod facit usque 19. Decembris anni 1720.	"	321.11 1/9
2.	Obligatoria domini Francisci Gallino de dato 25. Augusti 1719. defalcatis defalcandis	"	38.-
	Summa facit.	fl.	<u>5359.11 1/9</u>

Quantamnam summam excellentissimus dominus Comes Christophorus a Volkra ibidem Viennae, prae manibus habeat, revelare recusabat, habetur nihilominus, ex inquisitionibus et fassionibus plus minus 12,000.- florenos habere. Item crucem pretiosam et totam argenteriam.

Jaurini

1. Isac Hirschl, vigore scheda cambialis, de dato 1-ma Julii 1720. tenebatur quidem 3500.- fl., sed vigore initi computus liquidavit fl. 1365.- ideoque comprobatis comprobantis, una cum interesse usque 19. Decembris anni 1720. restaret	fl.	2269.-
2. Michael Görber de dato Julii 1720 super. Item interesse complanatum cum nulla in fl. 30.-	"	1000.-
3. Maria Sokoray de dato 16ta Junii 1719. super	"	600.-
interesse facit usque 19. Decembris 1720	"	22.30
4. Dominus Melchior Stallenberg de dato 24. Junii anni 1719. super.	"	100.-
interesse facit	"	21.80
5. Comes Emericus Zichy de dato 15ta Julii 1720. super. .	"	150.-
interesse facit	"	13.35
Huc accedunt vina Jaurini reperta ut contractus, cum Judeo initus super	"	1217.21 dn.
In quorum defalcationem depositi habentur fl. 405.75 dn.		

Domus in praesidio per defunctum episcopum comparata et restaurata proxime veniet aestimandum fl. 500.-

Item allodium extra praesidium existens similiter per defunctum episcopum in fl. 800.- comparatum aestimatur nunc

Mobilia autem, quae sunt in interno domo reperta, patet inventario venientique aestimanda

Allodium in Nyulad episcopatum pertinens.

In quibus allodiis sunt reperta sequentia utpote:

<i>siliginis</i> metretae No. 105, singula Jaurinensis metreta a dn. 55	"	94.50 dn.
<i>hordei</i> metretae No. 67 1/2 a dn. 65	"	43.92 1/2

<i>mili</i> metretae No. 40 a dn. 55	fl.	22.-
<i>Vaccae</i> No. 4. viles et parvae, singula per fl.7., divendita facit	"	28.-
<i>Boves</i> No.10. exigui quodlibet par per fl.48. divenditum facit	"	240.-
<i>Equi tres</i> rusticani, quorum unus crepuit, residui vero exstantes aestimati sunt ad	"	34.-
<i>Census praedii Vanyola</i> incassatus	"	32.-
<i>Census alterius praedii Gócze</i> similiter incassatus	"	30.-
Praemissarum itaque No. 4. positionum, utpote praetium bovum, vaccarum, necnon duplicis ordinis praediorum censum habet prae manibus Jauriensis tricesimator insimul fl. 330, eosdem finita hac angaria allaturus.		
Summa Jauriensis facit	fl.	<u>6418.08 1/2</u>
Exceptis rebus mobilibus et domo interna.		

Budae

1. Obligatoria domini a Zenneg de dato 29. Julii anno 1720. in capitali	fl.	4000.-
Interesse vero facit usque 19. Decembris 1720.	"	101.36 2/3 dn
2. Obligatoria civitatis Budensis de dato 27. Octobris anni 1718. in capitali	"	1500.-
Interesse pro uno anno et diebus No.52 facit	"	103.-
3. Obligatoria Francisci de Pre de dato 3tia Aprilis 1720. tenore quar (sic) recognoscit se restantiarium esse pro anno 1719. de censu arendali	"	832.-
Praeterea idem dominus de Pre elicitur de eodem censu arendali restantiarius pro anno 1720 de quibus debet dare rationes.	"	316.-
4. Vina ibidem reperta antiqua anni 1718. urnae No. 173 1/4 quamlibet per fl. 4uor aestimando facit .	"	693.-
Item anni 1719. urnae No. 673. ex quibus divenditae sunt urnae No. 40. selectioris vini a fl. 1.30 dn	"	52.-

Remanent urnae No.633. inter quae dicuntur aliqua foetida, et destructa, hinc aestimantur unum cum aliis, et una cum vasis a. fl. 1, facit..	fl.	633.-
Item anni 1720. vini urnae No.1253 $\frac{3}{4}$ ex quibus praetenduntur, pro parte sua Eminentiae urnae No. 61, quae si decederent manerent tantum modo urnae No. 1192 $\frac{1}{2}$, singulam urnam per fl. 2.50 dn. iuxta accordatum praetium, in quorum rationem iam effective fl. 1000 sunt depositi, idque si venditio stabit faciet	"	2981.25
5. Crematae apud Judeum Israel extant urnae in 6 vasis No.18 a fl.8 aestimando facit	"	144.-
Dementionatis vero 244 urnis vini apud eundem Judeum exustorem existentibus desideratur uberius delucidatio, siquidem sufficiens claritas haberi nequiret.		
6. Item apud certum murarium Henricum Fidler ex 122 $\frac{1}{4}$ urnis vini per dominum Pre, pro exustione datis, et a singula urna vini per 4uor medias accordati extant urnae crematae No. 8. et 9 media a. fl.8. aestimando facit	"	65.20
7. Item dominus Pre vigore decimationis vini tabellae anni 1720. percepisse exponitur in paratis ex redemptis decimis.	"	381.59 $\frac{1}{2}$
Hic notandum veniet praememoratum dominum de Pre, et Josephum Salgari pro 6 annis ad dandas rationes obligari.		
Item in interesse fl.		204.36 $\frac{2}{3}$
Summa vero Budensis summarum	fl.	<u>11902.41 $\frac{1}{6}$</u>

Veszpremi

1. Franciscus Marco tenetur sine obligatione interesse	fl.	100.-	
2. Dominus Josephus Vásárhelyi exmissus cameralis homo attulit de censibus et arendatoribus decimarum qui in camera extant depositi	"	1253.65	dn.
Item penes eosdem arendatores restant fl. 400, qui pro secunda Januarii anni currentis vigore contractus deponi debuissent et incassandi venient	"	400.-	
<i>Item laniores Veszpremienses</i> de censu pactu restant usque ultimum decembris 1720	"	94.72	1/2 dn.
<i>Item Eóssienses</i> , de simili censumque ultimam Decembris anni praeteriti, qua pactatum depositionis terminum restant	"	94.-	
<i>Item Hajmáskőienses</i> (recte Hajmáskér) similiter restant	"	58.-	
<i>Item vitrarius</i> Luggiensis (recte Lódi) restant	"	215.-	
<i>Frumentum decimale</i> in possessionem <i>Eóssy</i> anni 1720 metretae No.158. a dn. 90 facit	"	142.20	dn.
<i>Item Hajmáskőr</i> (recte Hajmáskér) frumenti anni 1720 metretae No.81 a 90 dn. facit	"	72.90	"
Mobilia vel utensilia in residentia episcopali Veszpremiensi reperta, videnda erunt ex inventario successorum relinquentes.			

Pecora in possessione Eóssy et Hajmáskér

Sunt <i>vaccae</i> No.2. singulam aestimando per fl.8 facit	"	16.-	
<i>Tauri</i> ibidem No.2 a fl.12 facit	"	24.-	
Item anniles <i>vituli</i> duo a fl.3	"	6.-	
In possessione <i>Leód</i> sunt <i>boves</i> No.4., quodlibet par per 48 fl. aestimando facit	"	96.-	
<i>Item unus currus</i> ferro obductus aestimatur ad	"	15.-	

<i>restantia diurnalis</i> defuncto episcopo obveniens ex reparatione palatali, penes nonnullos comitatus haerens, ut reparationis contignatio ad	fl	500.-	
<i>Chirurgi</i> Veszprimiensis Max nuncupati	"	100.-	
Franciscus Mesterhazy incliti comitatus Szaladiensis iurassor ex propria fassione tenetur .	"	100.-	
Excellentissimus comes Alexander Erdődy super fl.1500 ex auditu, de quibus requiretur. Modernus episcopus Bosnensis similiter ex auditu dicitur in certa summa teneri, occasio cuius requiretur			
Summa Veszprimiensium facit una cum dubiis	fl.	<u>3287.47</u>	<u>1/2 dn.</u>

Pro fundatione

Reverendorum patrum piarum scholarum			
Domini Comites Josephus et Franciscus			
Eszterhazy in capitali	fl.	5000.-	
item in interesse	"	3000.-	
Dominus comes Petrus Zichy	"	500.-	
Summa facit	fl.	<u>8500.-</u>	

Fundationalia capitalia

Pro intertatione 7ma clericorum Veszprimii
existentium utpote:

Domini comitis Emerici Zichy	fl.	2000
Domini Adami Talian incliti comitatus Castriferrei vicecomitis	"	1500
Jacobi Kolman questor Veszprimii	"	<u>1500</u>
Summa facit	fl.	5000

Sümeghini

Mobilia et utensilia, qualia nam ibidem inventa sint inventarium demonstrat et pro successore venienti reliquenda.

Vinum ex procreatione vineae Palotas dictae anni 1717 urnarum No.5 1/2 a fl.2.	fl. 11.-
Item anni 1718 urnarum No. 4 1/2 a fl.3	" 13.50
Item ex procreatione anni 1719 urnarum No.24 a fl.1.25.	" 30.-
Item ex procreatione anni 1720 urnarum No.17 a fl.2.-	" 34.-
Alvearia apum No.7. a fl.2.-.	" 14.-
Vasa vero vacua urnarum No.785 per arendatorem Horváth venientur, vel in natura, vel in praetio bonificanda successore.	
	102.50

Pecora:

Boves No.20, quodlibet par a fl.48.	fl. 480.-
Vaccae mugibiles No.24 a fl.10 aestimatae faciunt ..	" 240.-
Juvenci No.3 anni 1719. a fl. 15	" 45.-
Juvencae No.3 anni 1719. a fl.5.	" 15.-
Item anni 1720 ex <i>Egerszeg</i> juvenci No.3 a fl.5	" 15.-
Item anni 1720 ex <i>Egerszeg</i> juvencae No.12 a fl.4. ...	" 48.-

Summa aestimatio cornutorum pecorum facit	843.-
--	-------

Equatii inventarium consistit ex No.61 frustis, etquidem mediocris aetatis No.25, inter quos reperiuntur equae No.15, equi veri No.10 insimul aestimado a fl.20 facit	fl. 500.-
Item de procreatione anni 1716. triemales equae No.4 equus unus a fl.20 facit	" 100.-
Item de procreatione anni 1717 de facto quinque annorum No.3, equae et No.2 equi similiter a fl. 20 aestimati	" 100.-
Item de procreatione anni 1718 No.3 frusta a fl.15 ..	" 45.-
Item is praemisso equatio currules dominales equi erant No.4. Item unus sonipes vulgo fako a fl. 20 facit	" 100.-
	845.-

Item in stabulo domini nempes unus niger	No.1.		
Item in eodem stabulo domini equae	No.2.		
Item in eodem stabulo nigri scissi	No. 3.		
Item in eodem stabulo equae	No. 2.		
Insimul vero frusta	No. 8.		
Dominali stabulo a fl. 20 facit	fl.	160.-	
Item de procreatione anni 1719 equae No.2.,			
Item equi non scissi No.4. insimul sex a fl. 10	"	60.-	
Item de procreatione anni 1720 No. 4. frusta facit a			
fl. 6.	"	24.-	
Ex praemissis nihilominus dicit arendator defuncto			
domino episcopo pro scheda transmisisse			
	Latus:	fl.	244.-
Summa vero porci No.133 a fl. 3 facit	"	399.-	
Oves No.190 a fl. 1 dn. 50 facit	"	285.-	
		<u>fl.</u>	<u>2718.50</u>

Computus

Arendatoris Domini Francisci Horvath super sibi exarendatis bonis Sümegh,
Szalaezerszeg et Somogy etquidem

Sümeghiensia habuit sibi annue exarendata in fl. . . . 3300

Egerszeghiensia in fl. 1200

Somogyiensia in fl. 1000

Quorum intuitu ut relatio uberius demonstrabit,
computu facto ad tempus possessionis et mortis
obvenerunt floreni. 12,237.50

In quorum defalcationem liquidavit per causalam
approbat fl. 10,736.25

Item in reiectis ad ulteriorem probationem
praetendit fl. 495.90

Quibus comprobatis remanebit restantiarius, idem
dominus arendator Horvath adhuc in fl. 1005.35 dn.

Demum restat et tenetur praefatuts bonorum
arendator Franciscus Horvath vigore contractus
arendaticii in natura praestare sequentia etquidem
de mixto tritico metretas No. 110 a dn. 75 facit. . . . " 82.50

Item de vino Sancto Georgiensi pro duobus annis			
No.60 á fl. 2.	fl.	120.-	
" de sabellicis pro larido tria frusta á 8 fl.	"	24.-	
" de majalibus pro culina No.3. á fl. 5.	"	15.-	
" de butiro No.2. centenarias á fl.20.	"	40.-	
" de casio centenariorum unum á fl. 5.	"	5.-	
De nefrendibus No.12. a dn.30.	"	3.60	
De flavo melle centenarios No.3 a facit.	"	20.-	
Item tenetur vigore contractus No.90 truneos in natura debere praestare aut vero 600 asseres a dn.10	"	60.-	
<i>Processus officialium</i>			
Nicolaus Miskei antehac provisor episcopalis restat in paratis.	"	158.38	1/2
Item de puro tritico in cubulis No.136 a 1.50.	"	204.-	
De siligine cubulos No. 258 1/4. a dn.90.	"	232.42	
De avena No.5 1/4 cubulos a dn. 50.	"	2.62	1/2
De vino urnae No.11 3/4 a fl.1.	"	11.75	
Summa Sümeghiensis	fl.	4703.13	dn.

Extractus

Omnium summarum

Posoniensis summa in toto facit.	fl.	4386.18	2/3 dn
Viennensis hic et nunc expositur			
Jauriensis facit.	"	6414.08	2/3
Budensis facit.	"	11902.40	5/6
Veszprimiensis facit.	"	3287.47	1/2
Sümeghiensis facit.	"	4703.13	
Summa summarum facit	fl.	30693.28	2/3
Ex quibus defalcatis funebrabilibus expensis et passivis debitis.	fl.	2664.93	2/3
remanent	fl.	28028.35	
Inter qua etiam dubiosa compendantur		2831.70	
Quibus subtractis manerent adhuc	fl.	<u>25196.65</u>	dn.

Actum Posonii in deputata comissione camerali die ultima Martii 1721.

WHKA ad acta 5. Aug. 1721. r.N. 540 ff. 420-436.

VII.

A VESZPRÉMI KÁPTALAN ÁTVÉTELI ELISMERVÉNYE AZ EGYHÁZI HARMADRÓL

1721. szept. 18.

Nos Capitulum ecclesiae Vesprimiensis fatemur et recognoscimus per praesentes, quod illustrissimus et excellentissimus dominus dominus Otto Christophorus Sacri Romani Imperii Comes Volkra de Hajdenreichstein, liber baro in Steinprun et Zeithdorff sanctissimi Caesaris Maiestatis camerarius et actualis intimus consiliarius, Archiducatus Austriae inferioris supremus et perpetuus falconum magister etc.

Coram nostris personaliter constitutus iuxta conventionem et repartitionem pie defuncti sui fratris episcopi et praelati nostri desideratissimi relictæ substantiæ cum excelsa Camera Aulica factam et per suam Maiestatem sacratissimam benignissime ratificatam, portionem ecclesiae in decem millibus florenorum Rhenensium competentem modo sequenti ex integro complanavit etquidem ad manus nostras.

I. Per domum Jaurinensem intra moenia ibidem existentem nobis resignatam	fl.	2200.-
II. In paratis ecclesiae nostrae Vesprimiensi	"	2750.-
III. Pro pauperibus parochis intra diocesim	"	300.-
IV. Pro aliis pauperibus per nos sub mere conscientia distribuendis	"	500.-
V. Pro augenda fundatione seminarii Sanctae Annae pro clericis Veszprimiensibus capitale	"	2000.-
VI. Ad manus Patrum Piaristarum iuxta eorundem fassionem pro augenda fundatione residentiae Veszprimiensis, capitale	"	2000.-
VII. Patribus Franciscanis Simegiensibus (!) pro altari Beatae Mariae Virginis ibidem miraculosae	"	100.-
VIII. Pro tribus statuīs in honorem Sancti Joannis Nepomucaeni hic Veszprimii, Simegini (!) ad Sanctum Georgium iuxta dispositionem pie defuncti domini episcopi erogandis ad suas proprias manus	"	150.-
	<u>fl.</u>	<u>10,000.-</u>

**Et sic in totam summam decem millium florenorum
Rhenensium per suam Maiestatem sacratissimam
benignissime resolutorum constituendorum, super qua
summa suam excellentiam hisce in optima iuris forma
quatenus, et pro futura iurium suorum cautela hasce
nostras litteras sub sigillo nostro munitas extradamus.
Veszprimii, 1721. Sept. 18.**

**Veszprémi kápt. levéltár. S.p. capsza 109. misc. 109. 1721. die 18. Sept.
Veszprimii**

NÉV ÉS HELYMUTATÓ *

Acsa.....	48	Bécs.....	10,13,15,18,19,27,28,29,58,64, 66,90,91,101,103,117
Acsády Ádám.....	7,70	Bécsújhely	18,21,67,74
Acsády Pál	45	Bedeg.....	48
Ágnes királyné	42	Béla király.....	107
Ajka	40	Belgrád.....	104
Ajkarendek	76	Belosiez János.....	97
Akasztó	39	Belovics Gábor	101,109
Ákos nembeli István püspök	73	Bencsik Mihály.....	49
Albani N.....	21	Berény	34
Aldobrandini bíboros	70	Berényhida	48
Althan püspök	64	Berhida.....	41
Andocs	33,34,60,63,72	Bernardin Sziénai, Szent.....	69
András, Szent	26	Biró Márton.....	7,24,70
III.András	42	Bogyay János.....	49
Anna, Szent	23,24,25,57,61,90,94,98,118	Bogyay Mihály.....	49
Antal Páduai, Szent	36	Bohus Mihály.....	49
Antiochiai Margit, Szent.....	36	Borbála, Szent.....	26,91
Auerhaimb püspök	18,21,67,75	Borbás István	71
 		Bornemissza Pál.....	37
Babát	48	Borosjenő	33
Babich János.....	15	Borsosgyőr.....	70
Babóchay Ferenc	26	Bozsok	41
Babóchay kapitány	38	Braunschweigi Erzsébet Krisztina	41
Baka Miklós.....	46	Bucsuszentlászló	35,63,72,73
Balatonberény	34	Buda	17,31,32,35,39,58,102,104,108,111, 117
Balatongyörök.....	33	Budakeszi.....	33,36
Balatonszabadi.....	41	 	
Bálványos	48	Collegium Hungaricum	13
Barathy János.....	104,105	Csád	48
Bartos János	36	Csajág.....	41
Baumgartner N.	45	Csanád	12,21,40,64,74
Bazini esp. kerület.....	14,20,67	Csapófalva	48
Bazsi.....	48	Csege.....	48
Beata Maria Virgo.....	25,32,33,34,36,56,58, 60,61,62,63,89,90,91,96,98,106		

* A névmutató Rajczi Pál munkája

Csehi	48,54,74,76	Fácánfalva	48
Csepel-sziget	73	Fajsz.....	48
Csepely	30,48,54	Fenenna	42
Csernaházy Mihály	49	I.Ferdinánd	103
Csicsó.....	48	Ferenc Xavéri, Szent	26,33,91
Csik Péter.....	28,40	Fidler Henrik	112
Csizmadia István	35	Fischer Teofil János	100
Csolta	48	Fok=Siófok	
Csopak	48	Fövenyes.....	48
Csököly	34,48	Füred	48
Dáka.....	70	Gál Imre	27
Da Terni Barnabás.....	69	Galino János Ferenc.....	101,109
Debreczeni Ferenc	30	Gerber Mihály János.....	101,110
Demeter, Szent	36	Gerézd-puszta	48
De Pre Ferenc	102,104,111,112	VII.Gergely	9
Diáki	48	Githard Ferenc.....	49
Diszel.....	36	Gosztonyi N.	91
Dominkovits Albert	34	Göcze-puszta	111
Dondo István	49	Gölle.....	34
Dudar.....	41	Görgeteg.....	48
Eger	11,40,64	Gruber Krisztián.....	103,104
Egerszeg.....	48,49,53,115,116	Gyarmati Márton	49
Egres	48	Gyarmati Pál.....	38
Egyházaskapol.....	48	Gyarmati Sámuel.....	34
Enying.....	46	Gyöngyössy Márton.....	49
Eperjes.....	27,77	Győr	23,31,57,58,66,75,101,102,104, 108,110,117,118
Eresény	36	György, Szent	36,40,53,54,58,61,62,77,89
Ercsi	36	Gyulakeszi	48
Érd	35,36		
Erek	48	Hajmáskér	40,41,48,103,104,113
Erdődy György	56,91	Hannover.....	21
Erdődy László Ádám.....	21	Heister generális.....	11,17,28,37
Erdődy Sándor	114	Henye	40
Erzsébet királynő.....	43	Herend	48
Esztergom.....	10,12,14,15,17,21,31,32, 39,41,42,64,67,72	Herchl József.....	24,25
Eszterházy család	25,56,90	Hetes.....	35
Eszterházy Ferenc.....	44,114	Hetés.....	35
Eszterházy Imre	64,70	Hettinger András.....	100
Eszterházy József	114	Himberg	13,19,20,101,110
		Hirschl Izsák.....	101,110

Homokkomárom.....	35,63,72
Hornig Károly	73,74
Horváth Ferenc....	49,50,53,54,102,104,115, 116
Hosszúfalusi Márton.....	29,30
Högyészai András.....	46
Hrabovszky István	49
Hunyady László.....	16
Illésházy Miklós.....	16
Imre, Szent.....	58,62,89,107
Ipoly Gáspár	76
II. István	73
István, Szent.....	9,35,39,41,107
Iszrael Ádám	101,112
Jakab, Szent	32,36
János apostol, Szent	36,66
János Kapisztrán, Szent.....	69
János Keresztelő, Szent	26,34,36,66,72
János Nepomuki, Szent.....	56,61,76,91,118
II.János Pál	27
Jeszenák Pál.....	49
I.József	12,15,16,20,44,86
József, Szent	95
Juta	35
Kajár.....	41,48
Kalocsa	10,16,17,20,39,87
Kapisztrán Szent János.....	69
Kaposfüred.....	35
Kaposmérő	35
Kaposújlak	35
Kaposvár	35
Káptalantóti.....	36
Karácsonyfalva	49
Karád.....	49,54
Karmaacs	36
I.Károly	73
III.Károly.....	29,32,38,41,42,45,58
Kasméri György	18,49
Kassa.....	27
Kék	48
Kékkút	36

VIII.Kelemen	70
XI.Kelemen	20,70
Kenessey István	45
Kepess Jakab.....	100,109
Kerekes Anna	100
Kerekikál	48
Keresztelő Szent János	26,34,36,66,72
Keresztély Ágost	12,21,39,42,43,57,64, 92,103
Keszthely.....	36
Kinizsi Pál	44
Királyszentistán.....	41,48
Kisfalu	74
Kisgörbő	96
Kistelegd	49
Kistorbágy.....	33
Kistótfalu	48,74
Kittl István.....	100
Kittl Mátyás.....	100
Klein János.....	100
Klosin Anna Borbála.....	91,100
Koller Ferenc.....	49
Koller Ignác	44,70,74
Kollonich Lipót	10,14,15,39,67
Kollonich Zsigmond.....	64
Kollmann Jakab.....	114
Komárom	33
Konchegye.....	49
Kondora	49
Korth Tamás	101
Kortó	48
Kovácsi	41
Kovács (Szabó) György	54
Kovács Zsigmond	70
Königscheck leitmericzi püspök	21
Kópós Jakab lásd Kepes Jakab	
Körmendy János.....	46
Kőszeghy Mihály	41,104
Kötese	48
Kövesd.....	48
Köveskál.....	48
Kubinyi András.....	49
IV.Kun László.....	41,43

Külek Mihály.....	104	Mindszentkál.....	48
Külley Mihály.....	29,40,41	Misefa.....	35
Lada György.....	49	Miskei Miklós.....	117
XIV. Lajos.....	27	Mocsola.....	48
László, Szent.....	35	Mons pietatis.....	21,22,70
Leitmericz.....	21	Mór.....	34
Lelle.....	36	Mórocz Lénárd.....	100
Lendvai István.....	49	Mossonyi András.....	49
Lengyel Ferenc.....	102,103	Nádasdy Ferenc.....	74
Lepsény.....	41	- László.....	12,21,64,74
Lethenyi Tamás.....	49	- Miklós.....	13,
II.Lipót.....	10,13,14,37,42	- Pál.....	101,109
Liska János.....	55	- Tamás.....	57,74,92,101,109
Lőd.....	50,113	Nágocs.....	34
Lőrincfalva.....	48	Nagybajom.....	33
Lulla.....	48	Nagyberény.....	42
Majthényi János.....	49	Nagygörbő.....	36
Margit Antiochiai, Szent.....	36	Nagykanizsa.....	31,35,72
Máris, Szűz lásd Beata Maria Virgo		Nagy Mihály.....	49
Maria Lanzendorff.....	21,120	Nagy Péter.....	76
Mária Magdolna.....	32	Nagyszombat.....	24,32
Mária Terézia.....	64	Nagytótfalu.....	48
Márkai Jakab.....	69	Nemesapáti.....	36
Marko Ferenc.....	102,113	Nepomuki Szent János.....	56,61,76,91,118
Maros (Siómaros).....	41	Nesselrode Vilmos Ferenc.....	21,31,64
Márton, Szent.....	36	Neübaür.....	40
Máté, Szent.....	35,72	Nova.....	33,48
Maternus püspök.....	74	Nürnberg.....	69
II.Mátyás.....	27	Nyárad.....	70
Mattyasovszky László.....	26,62,77	Nyirád.....	48
Mercurius, Szent.....	34	Nyitra.....	21,62,77
Mesterházy Ferenc.....	114	Nyúl.....	110
Meszegyörök.....	33	Orvieto.....	69
Mezőkomárom.....	41	Ottó, Szent.....	26
Mezőszentgyörgy.....	41	Ósi.....	30,40,41,48,49,71,113
Mezőszilas.....	41	Pacsa.....	35,72
Michalovits plébános.....	30,40	Páduai Szent Antal.....	36
Mihályfalva.....	48	Pakod.....	36
Mihály, Szent.....	25,33,36,56,90	Palota vár.....	103
Miklós, Szent.....	36	Paluccio Fabricius.....	20
Miksa, hannoweri herceg.....	21		

Pamhallya Mihály	49	Salgótarján	13,66
Pápa.....	16,18,25,44,90	Salomfa	48
Pápadereske	70	Salomvár	36
Papkeszi	41	Sándorháza	35
Papvására.....	48	Sasad.....	39
Pár István.....	49	Savoyai Jenő.....	45
Párma.....	13,18,59	Schenckendorff József.....	35
Pasa Mihály	49	Schick Lipót.....	37,73
Passau.....	13,19,36	Schuller János György	101
Pázmánd	33,35	Sebak János.....	35
Pécs.....	21,31,64,103	Semberger Ádám.....	49
Perczel Tamás.....	41	Semsey Miklós.....	49
Peremarton.....	48	Simoga Ferenc	46
Perkátá.....	33	Siófok.....	33,41
Perugia	69	Siómaros.....	41
Péter, Szent.....	98	V.Sixtus	70
Péterffy János Ferenc	18,19,75	Skaricza György	49
Piazza Giulio.....	16,19,20,21	Sokoray Mária	110
Pilisszántó	36	Sóly	41
Pilisvörösvár.....	35	Solymár	36
Polgárdi.....	30	Somogyi Ádám	16,42,43,49
Pordán Ferenc	46	Somogyszil.....	74
Pozsony ...	12,14,19,20,26,34,39,40,41,43,57, 58,59,61,67,75,90,91,97,101,102, 108,117,120	Sonau Zsuzsanna Franciska.....	101
Pozsonyszentgyörgy.....	56,61,91,118	Sopron	11,18,26
Pölöske	35	Spauer grófnő.....	103
Prága (Sümege).....	48	Stahrenberg kamarai elnök	21
Püspökszája.....	48	Stallenberg Menyhért	102,110
Rád.....	35	Sümege.....	17,37,38,48,50,53,56,57,58,59,61, 66,75,91,104,106,108,115,117,118
Rada Sámuel	46	Szabadi	41
Rákóczi Ferenc.....	11,62,64	Szabó (Kovács) György	54
Rátót	41	Szanás	48
Rittschau Frigyes	38,73	Szántóháza	48
Róka János.....	22	Széchenyi György.....	37,44,49,87 - Pál ..10,12,13,16,17,20,37,38,39,49,87
Róma	13,70	Széchy Pál	42
Rott Nándor.....	74	Székesfehérvár	17,31,32,34,72,103
Sacher Henrik	36	Szentandrás.....	26
Ság	49	Szent András apostol	26
Saibl Mátyas	57	- Anna ...	23,24,25,57,61,90,94,95,98,118
Salamonfalva	48	-Antal Páduai.....	36
Salgari József.....	103,112	Szentantalfa	48
		Szentbenedekkál	48

Szentberekfalva	48	Szűz Mária lásd Beata Maria Virgo	
Szent Bernardin Sziénai	69	Tác	41
- Borbála	26,91	Tagyon.....	48
- Demeter	36	Talián Ádám	114
- Ferenc Xavéri	26,33,91	Tapolca.....	17,50
- György.....	36,40,53,54,58,61,62,77,89	Tefételő.....	48
Szentgyörgyhegy.....	50,117	Telekessy István	11,64
Szent Imre.....	58,62,89,107	Temesvár	104
Szentimrey Ferenc.....	24	Da Terni Barnabás.....	69
Szentistván.....	41,48	Timót, Szent.....	34
Szent István.....	9,35,39,41,95,107	Tiró János.....	49
Szentiványi Mihály.....	49	Tomaj	48
Szent Jakab	32,36	Toponár.....	35
Szentjakabfalva	48	Tótszentpál	33
Szent János apostol	36,66	Török András	41,104
Szent János Kapisztrán.....	79	Törökbálint.....	33
- - Keresztelő.....	26,34,36,66,72	Trautman N. bécsi püspök	13
- - Nepomuki	56,61,66,76,91	Trienti zsinat.....	22
- József.....	95	Tur.....	48
- László	35	Tüttöskál.....	48
- Margit Antiochiai.....	36		
- Mária Magdolna.....	32	II.Ulászló.....	44
- Márton.....	101	Ulmer Ábrahám.....	57,101,103,109
- Máté	35,72	Urhida.....	48
- Mercurius.....	34	Üröm.....	36
- Mihály	33,56,90		
Szentmihály	35,36	Vác.....	40,61
Szent Miklós	36	Vál.....	33
Szentmiklósszeg	48	Vály Ferenc	49
Szentmiklósy Mihály	29,45	Vámos	48
Szent Ottó.....	26	Vanyola.....	111
- Péter	98	Varga József Gábor	35
Szenttamásfalva.....	48	Vásárhelyi József	113
Szent Timót.....	34	Velence.....	35,49
Szepes	13,18,77	Veszprém	10,11,12,13,14,16,17,19,20,22, 23,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39, 40,41,42,44,45,46,48,49,50,53,54,56,57, 58,59,60,63,64,65,69,73,75,77,87,89,90, 91,92,94,102,104,108,113,114,117,118,120
Szepezd.....	48	Vetési Albert	44
Sziénai Szent Bernardin.....	69	Vigyzó György	40
Szilas	42	Villegrand Pál.....	49
Szokoray Mária			
Zámory János özvegye	102		
Szolcsányi Imre	24,25		
Szombat György.....	49		
Szunyog János György	100		

Vilonya	41	Zsámbék	36
Vinczi Ferenc	97	Zsigmond király	73
Virágh János.....	49		
Vitéz János.....	44	Xavéri Szent Ferenc	26,33,91
Vogelmajer N.	67		
Volkra Margit.....	56,91,101		
Volkra Ottó	13,18		
- Ottó Ferdinánd.....	64		
- Ottó Ker. János	7,12,13,19,20,22,		
23,24,28,30,31,32,36,37,38,39,40,			
41,42,43,44,47,48,49,50,53,54,55,			
56,57,58,59,61,63,64,66,67,70,72,			
73,74,77,89,97,106,108,118			
- halála	58		
- himbergi plébános.....	13,19,20		
- keresztelése.....	18		
- pozsonyi helynök	15,86		
- pozsonyi prépost	14,15,16,19,20		
- scardonai választott püspök ...	15,86		
- szentelése	13		
- újmiséje	13		
- veszprémi főispán.....	15,44,87		
- veszprémi püspök ..	16,20,21,86,120		
Volkra Ottó Krsitóf.....	13,21,56,58,74,90,		
109,118			
Walterskirchen Ferenc Vilmos	103		
Weindorff.....	33		
Worms	9		
Zádori Mihály	28		
Zágráb	31		
Zajka.....	48		
Zajkányi Lénárd	24,25		
Zalaszentgyörgy	36		
Zámory János özvegye			
Szokoray Mária.....	102		
Zennegh György Kristóf	40,102,111		
Zichy Imre.....	102,110,114		
Zichy Péter.....	25,44,56,90,100,108,114		
Zics.....	34		
Zinzendorff	28,44		
Zita királyné.....	73		

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Gróf Volkra Ottó Ker. János veszprémi püspök 1710-1720
Olajkép, Veszprém Érseki palota
2. Himberg. Plébániatemplom
3. Himberg. Plébániatemplom, főoltár
4. Volkra Ottó Ker. János bejegyzése a himbergi plébánia anyakönyvébe,
1692. aug. 17.
5. A himbergi plébánia épülete
6. Pozsony látképe, XVIII. század eleje. F.B. Werner metszete alapján
M. Engelbrecht metszete
7. Maria-Lanzendorf. Kegyetemplom
8. Maria-Lanzendorf. Kegykép
9. Veszprém látképe. XVII. sz.
10. Volkra püspök aláírása a sümegi uradalom bérbeadási szerződésén
Veszprém, 1718. ápr. 24. MOL E 205 20 cs. 86. t.
11. Gróf Volkra Ottó Ker. János püspöki pecsétje a sümegi uradalom
bérbeadási szerződésén lévő pecsét után, MOL E 205 20. cs. 86. t.
12. Gróf Volkra Ottó Ker. János családi címere. Ld. 19. sz. jegyzet
13. Pozsony. Koronázó (prépostsági) templom

Zusammenfassung

Graf Otto Johann Baptist Volkra wurde aus einer österreichischen hochadeligen Familie in Wien geboren, und am 7. November 1665 in der damaligen Hofpfarrkirche "zum heiligen Michael" getauft. Sein Vater, Graf Otto Volkra als Präsident der Kammer in der Zips hat sich unter der Herrschaft Königs Joseph I. im Jahr 1687 das ungarische Heimatrecht erworben.

Er wurde hat die Universität zu Parma besucht, welche Stadt im 17. Jahrhundert das eine der Zentren der katholischen geistigen Erneuerung gewesen ist. Außer der Theologie hat er im kanonischen und weltlichen Recht eine gründliche Ausbildung erworben, jedoch erhielt er keinen Doktorgrad, da gerade zu dieser Zeit sich die hochadelige Jugend nicht um die akademische Würde bewarb.

Am 17. April 1688 wurde er vom Wiener Bischof Trautson im Stephansdom zum Subdiakon geweiht. In der Kappelle der Wiener Jesuitenkirche hielt er am 3. Dezember 1688 die erste Messe, wo Kaiser Leopold I. zugegen war. Im Jahren 1690-1698 war er Pfarrer in Himberg, in Niederösterreich. Er wurde im Jahr 1698 zum Propst des Pressburger Domkapitels, am 13. März 1700 zum Titularbischof von Scardona, am 15. Mai 1700 zum allgemeinen erzbischöflichen Vikar in Pozsony (Pressburg) ernannt. In beidem Ernennungsdokumenten wurden seine ausgezeichneten geistigen und sittlichen Eigenschaften betont.

Nach dem Tod von Pál Széchényi, Erzbischof von Kalocsa-Bács und Bischofsadministrator des Bistums von Veszprém wurde er am 28. Mai 1710 zum Bischof des Bistums von Veszprém vom König ernannt. Die Bischofsweihe hat am 30. November 1710 in der Gnadenkirche von Maria-Lanzendorf, in der Nachbarschaft der Himberger Pfarre stattgefunden. Gemeinsam mit der bischöflichen Ernennung erhielt er auch die Obergespanschaft des Komitats von Veszprém, welche die Bischöfe des Bistums seit dem Jahr 1392 trugen.

Die Stadt Veszprém wie das ganze Bistum wurden viele geistliche und materielle Schläge während der Türkenkriege gelitten. In dem ganzen Bistum waren kaum mehr als 30 Pfarren zu finden. Die Kathedrale befand

sich in einem ruinenhaften Zustand, der Bischofpalais wurde von den Burgkapitänen benutzt, da die Bischöfe seit dem Jahr 1552 in Sümeg wohnten. Während dieser Zeit verstärken sich die Protestanten.

Volkra als Bischof begann seine Tätigkeit damit, daß die Pfarre der Stadt Veszprém, welche bis dahin von einem Domherr geführt wurde, vertraute er den Franziskanern an, welche in der Burg wohnten. Im Jahr 1711 siedelte er die Piaristen in Veszprém an, mit der Absicht, Seminaristen in dem neuen gestifteten Seminar, benannt nach der heiligen Anna, zu erziehen. Für die Erziehung der Jugend des Komitats gründete er ein Gymnasium. Die Piaristen erhielten den grössten Teil des Vermögens der Protestanten für ihre Schulen, nachdem der kalvinistische Gottesdienst und Unterricht in der Stadt mit der Hilfe des Königs weggefallen sind. Der Bischofpalast wurde auch auf eine königliche Anordnung für den Bischof übergeben. In der Zeit von Volkra's Bischofstätigkeit entstanden 18 Pfarren, 11 neue Kirchen und mehrere Kapellen.

Volkra als Gutsherr versuchte selbst im Leibeigenensystem auf den bischöflichen Gütern die Wirtschaft zu führen. Wegen seiner umfangreichen bischöflichen Beschäftigungen konnte er sich nicht viel um die Wirtschaft kümmern, deshalb übergab er im Jahr 1718 drei Güter (Egerszeg, Sümeg, Somogy) mit der gesamten Ausrüstungen seinem Gutsverwalter Ferenc Horváth aus Zalabér in die Pacht für jeweils 3-3 Jahre.

Im Jahre 1712 und 1719 machte er sein Testament. Er hat vverschiedenen frommen Zwecken eine bestimmte Summe vermacht. Graf Otto Johann Baptist Volkra unternahm alles mit seiner bischöflichen Beschäftigung, um die Absicht, die er im Stiftungsbrief der Piaristen festgehalten an, zu verwirklichen. Mit Recht schrieb zu jener Zeit einer von seinen Zeitgenossen des Domkapitels: "Er hat für Gott und sein Vaterland gelebt!"

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
Bevezetés	9
A veszprémi püspökség Széchényi Pál halálakor	11
Volkra Ottó Ker. János családja, tanulóévei, lelkipásztori tevékenysége	
1710-ig	13
Püspöki kinevezése és felszentelése	16
Egyházkormányzati tevékenysége	
a. A szemináriumalapítás és a piaristák letelepítése	22
b. Felekezeti küzdelmek	27
c. Plébániaszervezés	31
Joghatósági küzdelmek, püspöki jogok védelme	
a. A püspöki palota visszaszerzése	37
b. A püspöki tizedek	39
c. A királyné koronázásának joga	41
Az államhatalmi megbízatás, a vármegyei főispánság	44
Uradalmi gazdálkodása	48
Végrendeletei és halála	56
Egyénisége, lelkiisége	59
Püspöki munkásságának eredményei	63
Jegyzetek	66
Irodalom	78
Rövidítések	84
Mellékletek	85
Névmutató	120
Képek jegyzéke	127
Zusammenfassung	128

Himberg. Plébániatemplom

Himberg. Plébániatemplom, főoltár

1692

Augustus.

17 huius. Copulati sunt Euffas Jani uxor, et Elisabetha
hinnorij sub copulata Maria dnyj offuicliu Sador
Schmid. Popu, mit Magdalena, et Maria Elyj
sub copulata Maria dnyj offuicliu Sador offuicliu Sador.
Testes erant Janus Juvy Juvy, Janus Juvy, et
Janus Juvy Juvy. p. J. M. D. D. et Joann Baptistae
Com: de Volckra Parochus huius loci Hinzberg.

Septembris.

3. huius. Copulati sunt ~~Janus Juvy~~ ^{Janus Juvy} Juvy
Janus Juvy in Dely bnyroland. et Maria Elyj
Janus Maria dnyj offuicliu Sador offuicliu Sador.
mit Maria, et Janus Juvy.

Volkra Ottó Ker. János bejegyzése
a himbergi plébánia anyakönyvébe, 1692. aug. 17.

A himbergi plébánia épülete

Pozsony látképe, XVIII. század eleje.
F. B. Werner metszete alapján M. Engelbrecht metszete

21703

Maria - Lanzendorf, Gau Wien.

Walfahrtkirche

Maria-Lanzendorf. Kegytemplom

Maria-Lanzendorf. Kegykép

Veszprém látképe. XVII. sz.

in q̄ ad Festum sancti Petri, Mille. lxxi. Septin.
gente. lxxi. vigesimi primi. data, ut aerebit, collectio fieri
Decima, & Rindemia anni Mille. lxxi. Septin. Arigesimi
primi, una cum rindemia ab trecentario q̄q̄ fieri
ad Dominium debeat, omnia fideliter, & sine dolo, p̄ cuius
Contractus Actus, duplex Instrumentum simile exco. est
L. utinam. Signatura, cum Regatum Petrum Lub. sig.
ne. Extentam Vesp. d. 24. Apr. 1718.
ANNO DOMINI 1718.

Otto Joannes Baptista Comes Volkra
Episcopus Vesp. primiepiscopus
Franciscus Borov. de Pala-Bor.

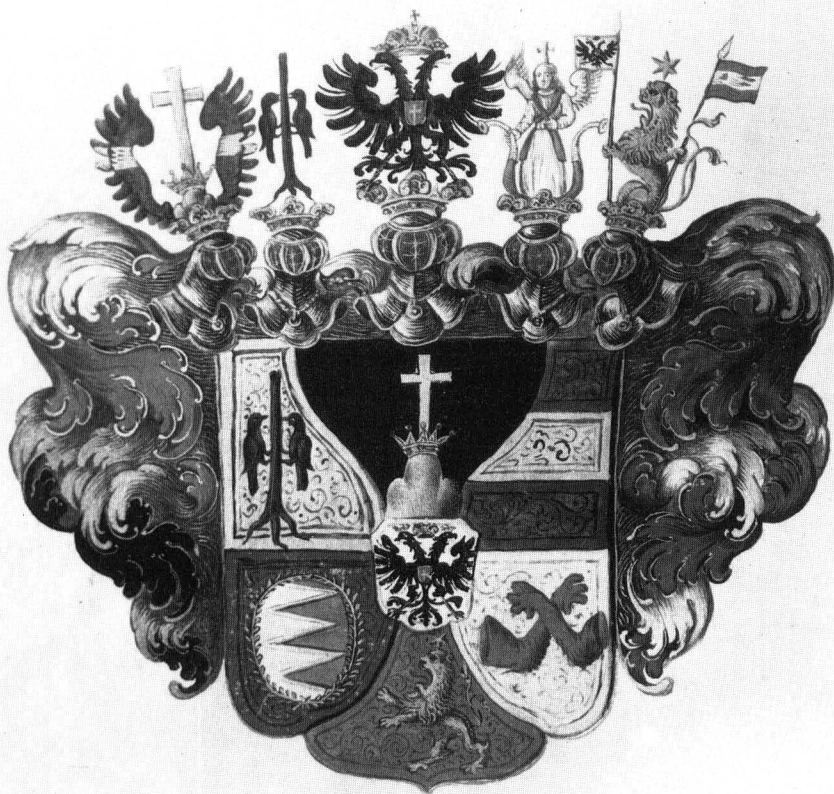
Coram cur. Michale Zivij Episcopo

Coram cur. Stephano Napp. Canonico Vesp.
& Abbate R. Mariae Bebe. Fortij

Volkra püspök aláírása a sümegi uradalom
bérbe adási szerződésén. Veszprém, 1718. ápr. 24.
MOL E 205 20 cs. 86. t.

Gróf Volkra Ottó Ker. János püspöki pecsétje a sümegi uradalom bérbe adási szerződésén lévő pecsét után. MOL E 205 20. cs. 86. t.

Gróf Volkra Ottó Ker. János családi címere. Ld. 19. sz. jegyzet

Pozsony. Koronázó (prépostsági) templom

Impresszum adatok

HU - ISSN 0238-7190

ISBN 963 00 1880 2

Kiadja: a Veszprém Egyházmegyei Történelmi Munkaközösség

Felelős kiadó: dr. Körmeny József

Nyomdai előkészítés: SZÍNKÉP BT

Készült: a Veszprémi Nyomda RT üzemében

16,5 (A/5) ív terjedelemben

Felelős vezető: Fekete István